

Hallituksen esitys eduskunnalle etu- ja sukunimilaki ja laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi etu- ja sukunimilaki, jolla kumottaisiin nykyinen nimilaki. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia.

Esityksen tavoitteena on ajantasaistaa etu- ja sukunimiä koskeva lainsäädäntö, keventää menettelyjä nimiasioissa ja mahdollistaa siirtyminen nimiasioiden sähköiseen käsittelyyn.

Esityksen mukaan etunimiä voisi antaa nykyisen kolmen sijaan neljä. Lisäksi etunimeksi voitaisiin valita ilman erityisiä perusteita myös sellainen nimi, joka ei vastaa kotimaista nimikäytäntöä, jos nimi on vakiintuneesti Suomessa käytössä.

Esityksessä ehdotetaan mahdollisuutta muodostaa kahdesta eri sukunimestä sukunimiyhdistelmä. Vanhempien vaihtoehtoja valita lapselle sukunimi lisättäisiin. Lapsen sukunimeksi voitaisiin lisäksi antaa vanhemman tai isovanhemman nimestä muodostettu sukunimi, jos tämä vastaa vieraan valtion nimikäytäntöä ja vanhemmalla on yhteys kyseiseen valtioon. Avioituvien vaihtoehtoja valita sukunimi tai sukunimiyhdistelmä lisättäisiin. Myös avopari voisi tietyin edellytyksin saada yhteisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän.

Nimenantovelvoitetta koskevaa määräaikaä ehdotetaan nostettavaksi kahdesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Maistraattien ja seurakuntien vastuunjakoä ehdotetaan selkeytettäväksi. Esityksessä ehdotetaan myös, että vain uudissukunimistä tulisi tiedottaa maistraattien kotisivuilla. Nimilautakunnan lausuntoa edellytettäisiin nykyistä harvemmissä hakemustyypeissä.

Rekisteröidystä parisuhteesta annetusta laista poistettaisiin rajoitus, jonka perusteella rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin ei sovelleta puolison sukunimeä koskevia säännöksiä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Etu- ja sukunimilaki on tarkoitettu tulemaan voimaan aikaisintaan vuoden kuluttua siitä, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään vuoden 2018 alusta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.1.1 Nimilain tavoitteet ja toteutetut muutokset.....	4
2.1.2 Nimivelvoite.....	5
2.1.3 Etunimi.....	5
2.1.4 Lapsen sukunimen määräytyminen.....	6
2.1.5 Lapsen sukunimen muuttaminen.....	7
2.1.6 Sukunimen muuttaminen avioliiton tai avioliiton purkautumisen perusteella.....	7
2.1.7 Sukunimen muuttaminen uudeksi sukunimeksi.....	8
2.1.8 Sukunimen menettäminen.....	10
2.1.9 Nimiviranomaiset ja menettely.....	10
2.1.10 Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset.....	11
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö.....	12
2.2.1 Yhdistyneet kansakunnat.....	12
2.2.2 Euroopan neuvosto.....	13
2.2.3 Euroopan unioni.....	14
2.3 Nykytilan arviointi.....	14
2.3.1 Nimivelvoite.....	14
2.3.2 Etunimi.....	15
2.3.3 Lapsen sukunimen määräytyminen.....	16
2.3.4 Lapsen sukunimen muuttaminen.....	16
2.3.5 Sukunimen muuttaminen avioliiton tai avioliiton purkautumisen perusteella.....	17
2.3.6 Sukunimen muuttaminen uudeksi sukunimeksi.....	17
2.3.7 Sukunimen menettäminen.....	20
2.3.8 Nimiviranomaiset ja menettelyt.....	21
2.3.9 Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset.....	21
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	22
3.1 Tavoitteet.....	22
3.2 Keskeiset ehdotukset ja niiden toteuttamisvaihtoehdot.....	22
3.2.1 Nimenantovelvoitteen määräaika.....	22
3.2.2 Etunimet.....	22
3.2.3 Sukunimiyhdistelmät.....	23
3.2.4 Käytössä olevien sukunimien suojan säilyttäminen.....	23
3.2.5 Lapsen sukunimen määräytyminen vieraan valtion nimikulttuurin mukaan.....	24
3.2.6 Mahdollisuus ottaa yhteinen sukunimi avioliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa.....	24
3.2.7 Sähköiset palvelujärjestelmät.....	24
3.2.8 Muistutusmenettelyn supistaminen.....	24
3.2.9 Nimilautakuntakäsittelyn rajaaminen.....	25
3.2.10 Seurakuntien ja maistraattien vastuunjaon selkeyttäminen.....	25

HE 104/2017 vp

4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	26
4.1	Taloudelliset vaikutukset	26
4.1.1	Vaikutukset valtion talouteen.....	26
4.1.2	Vaikutukset kunnallistalouteen	27
4.1.3	Vaikutukset elinkeinoelämään	27
4.1.4	Vaikutukset kotitalouksien asemaan	27
4.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	28
4.2.1	Vaikutukset maistraattien toimintaan.....	28
4.2.2	Vaikutukset Väestörekisterikeskuksen toimintaan.....	31
4.2.3	Vaikutukset nimilautakunnan toimintaan.....	31
4.2.4	Vaikutukset tuomioistuinten toimintaan	31
4.2.5	Muut vaikutukset.....	32
4.3	Yhteiskunnalliset vaikutukset	32
4.3.1	Vaikutukset lapsiin.....	32
4.3.2	Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon	33
4.3.3	Vaikutukset yhdenvertaisuuteen	33
4.3.4	Vaikutukset kielellisten oikeuksien toteutumiseen	34
4.3.5	Vaikutukset kansalaisten asemaan	34
5	ASIAN VALMISTELU	35
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	35
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	35
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	37
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	39
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	39
1.1	Etu- ja sukunimilaki.....	39
1 luku	Etunimi	39
2 luku	Sukunimi.....	43
3 luku	Nimiviranomaiset ja menettelysäännökset	55
4 luku	Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset.....	66
5 luku	Erinäiset säännökset.....	73
6 luku	Voimaantulo	75
1.2	Laki rekisteröidystä parisuhteesta.....	77
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET	78
3	VOIMAANTULO.....	79
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	80
	LAKIEHDOTUKSET	82
1.	Etu- ja sukunimilaki	82
2.	Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta	96
	LIITE	98
	RINNAKKAISTEKSTI.....	98
2.	Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta	98

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Sukunimilaki (694/1985) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986. Laki korvasi sukunimestä vuonna 1920 annetun lain sekä perheoikeudelliseen lainsäädäntöön sisältyvät puolisoiden ja lasten sukunimeä koskevat säännökset. Sukunimilakia täydennettiin vuonna 1991, jolloin uusi sukunimilainsäädäntö ja vuoden 1945 etunimilaki (1265/1945) yhdistettiin yhdeksi nimilaksi.

Nimilainsäädännön ajanmukaistaminen on tarpeen, koska lain säätämisen jälkeen väestörakenteessa ja väestön yksilöintiä koskevissa arvostuksissa on tapahtunut monia muutoksia, jotka vaikuttavat lain soveltamiseen. Näitä ovat erityisesti väestön kansainvälistyminen ja muutokset perherakenteissa, yleinen pyrkimys yksilöllisempään nimenantoon sekä henkilötunnuksen käytön korostuminen yksilöintivälineenä etu- ja sukunimeen verrattuna. Muutostarve on ajankohtainen myös sääntelyn yksinkertaistamistavoitteiden ja viranomaistoiminnan tehostamisen näkökulmasta.

Oikeusministeriön alainen nimilautakunta ja maistraatit ovat vuonna 2015 jättäneet erilliset aloitteet nimilainsäädännön uudistamiseksi. Maistraattien päälliköt ovat lisäksi toimittaneet valtionvarainministeriölle nimilakia ja -asetusta koskevat ehdotuksensa säädösten purkamis- ja yksinkertaistamismahdollisuuksista osana Hallitusohjelman toimeenpano aluehallintovirastoissa -selvityshanketta.

Nimilain uudistamisella toteutetaan pääministeri Sipilän hallituksen tavoitteita julkisten palveluiden digitalisoimisesta, sääntelyn sujuvoittamisesta, turhien normien purkamisesta ja hallinnollisen taakan keventämisestä. Esityksellä pyritään päällekkäisten viranomaistoimintojen karsimiseen sekä nimihakemusten keskimääräisten käsittelyaikojen lyhentämiseen.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Nimilain tavoitteet ja toteutetut muutokset

Voimassaolevan nimilain tavoitteina oli muun muassa turvata sukunimen muuttumattomuutta ja suojata kansallista nimistökulttuuria samalla kun pyrittiin varmistamaan puolisoiden tasa-arvoisuuden ja lasten yhdenvertaisuuden toteutuminen lapsen syntyperästä riippumatta. Vuoden 1985 sukunimilakiin lisättiin myös kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset. Nimilain ja kotimaisen nimikäytännön kehittäjäksi perustettiin nimilautakunta antamaan asiantuntijalausuntoja etu- ja sukunimen muuttamista koskevissa asioissa.

Sukunimilakia täydennettiin merkittävällä tavalla vuonna 1991, jolloin uusi sukunimilainsäädäntö ja vuoden 1945 etunimilaki yhdistettiin yhdeksi nimilaksi. Sukunimisuoja laajennettiin koskemaan tiettyjen määrättyjen sukujen sijaan kaikkia suomalaiseseen väestörekisteriin merkittyjä sukunimiä. Samassa yhteydessä rajoitettiin erityisesti sellaisten uusien sukunimien hyväksymistä, jotka on muodostettu yhdistämällä kaksi sukunimeä. Esityksen keskeisenä tavoitteena oli sukunimenmuutoshakemusten käsittelyn nopeuttaminen ja nimiviranomaisten työmäärän vähentäminen. Nimen muuttamista koskevia menettelysäännöksiä muutettiin siten, että kaikista sukunimen muutoshakemuksista ei enää katsottu tarpeelliseksi pyytää nimilautakunnan lausuntoa ja hakemusmenettelyn rinnalla otettiin myös etunimien osalta käyttöön il-

moitusmenettely. Ilmoitusmenettely sai niin myönteisen vastaanoton, että sen soveltamisalaa laajennettiin jo kahden vuoden kuluttua 1993.

Vuoden 1993 jälkeen nimilakiin ei ole tehty laajoja tai merkittäviä muutoksia lain aineelliseen sisältöön. Viimeaikaiset muutokset ovat koskeneet lähinnä nimiviranomaisten nimikkeitä ja toimivaltaa sekä nimiasian rekisteröintiä koskevia säännöksiä tai yksittäisiä aineellisoikeudellisia säännöksiä. Useimmat nimilain säännökset ovat yhä alkuperäisessä muodossaan.

Viimeisin muutos nimiasioiden käsittelyssä toteutettiin vuonna 2015, jolloin nimiasetuksen (254/1991) muutoksella laajennettiin niiden hakemustyyppien luetteloa, joista ei enää katsottu tarpeelliseksi pyytää nimilautakunnan lausuntoa. Muutos tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016 ja sillä pyrittiin vähentämään päällekkäistä viranomaiskäsittelyä selvissä asioissa ja lyhentämään nimihakemusten käsittelyaikoja.

2.1.2 Nimivelvoite

Voimassaolevan nimilain mukaan jokaisella tulee olla sukunimi ja etunimi. Henkilö, jolla ei ole suku- tai etunimeä, on velvollinen sen ottamaan. Yleinen lakiin perustuva sukunimivelvoite on ollut Suomessa voimassa vuodesta 1921 lähtien. Etunimivelvoitetta koskevat säännökset perustuvat vuoden 1945 etunimilakiin.

Vastasyntyneen etu- ja sukunimi on ilmoitettava väestötietojärjestelmään kahden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Jos henkilöllä, jonka syntymää ei ole merkitty väestötietojärjestelmään, ei ole etu- tai sukunimeä silloin, kun hänet Suomessa merkitään väestötietojärjestelmään, hänen on ilmoitettava, minkä etu- ja sukunimen hän ottaa.

Ilmoitukset tehdään sille maistraatille, jonka toimialueella henkilöllä on kotikunta tai väestökirjanpitokunta. Vastasyntyneen lapsen etu- ja sukunimeä koskevan ilmoituksen voi tehdä myös sille evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakunnalle, jonka jäsen lapsi on. Ilmoituksen vastaanottajan on selvitettävä nimen lainmukaisuus ja toimitettava tieto nimestä viipymättä väestötietojärjestelmään rekisteröitäväksi. Nimen lainmukaisuuden ratkaiseminen kuuluu kuitenkin viime kädessä maistraattien toimivaltaan väestötietojärjestelmän tietojen ylläpidosta vastaavana viranomaisena.

2.1.3 Etunimi

Vaikka vanhemmat usein käytännössä käyttävät erilaisia luetteloita käytössä olevista nimistä lapsen nimeä valitessaan, voimassaoleva nimilaki ei edellytä, että etunimi tulisi valita ennalta määrättyjen nimien joukosta. Myös uudisnimiä on hyväksytty hyvin sallivasti. Etunimen hyväksyttävyydelle on kuitenkin asetettu tiettyjä rajoituksia, joista osa on ehdottomia ja osa harkinnanvaraisia. Etunimien lukumäärä on rajattu enintään kolmeen.

Etunimeksi ei voida hyväksyä nimeä, joka on sopimaton tai jonka käyttö muutoin voi aiheuttaa ilmeistä haittaa. Kielto on muotoiltu ehdottomaksi. Nimen sopimattomuutta arvioidaan objektiivisin kriteerein. Esimerkkeinä sopimattomista nimistä on Suomen nimioikeutta koskevassa kirjallisuudessa mainittu muun muassa sukupuoliseen kanssakäymiseen, kyseenalaiseen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai uskonnolliseen vakaumukseen sen kielteisessä merkityksessä viittaavia esimerkkejä. Etunimen aiheuttamaa haittaa sen sijaan voidaan rajatapauksissa arvioida myös henkilön omista lähtökohdista käsin. Haitta-arvioinnissa voidaan esimerkiksi ottaa huomioon se, tuleeko haettua nimeä kantamaan täysi-ikäinen henkilö vai lapsi, joka ei ole itse voinut arvioida nimestä aiheutuvaa mahdollista haittaa.

Etunimeksi ei voida myöskään hyväksyä: 1) nimeä, joka muodoltaan tai kirjoitustavaltaan on kotimaisen nimikäytännön vastainen, 2) pojalle naisennimeä eikä tytölle miehennimeä, 3) sukunimeä, ellei kysymyksessä ole isän tai äidin etunimestä muodostettu poika- tai tytärloppuinen nimi, jota käytetään muun etunimen jäljessä, eikä 4) nimeä, joka ennestään on sisaruksella tai puolisisaruksella, muutoin kuin toisen etunimen ohella.

Muita kuin nimen sopimattomuutta tai haittaa koskevia edellytyksiä etunimen hyväksyttävyydelle ei ole kirjoitettu ehdottomiksi. Etunimi, joka ei vastaa nimilain harkinnanvaraisia vaatimuksia, voidaan hyväksyä 1) uskonnollisen tavan vuoksi, 2) jos henkilöllä kansalaisuutensa, perhesuhteidensa tai muun erityisen seikan perusteella on yhteys vieraaseen valtioon ja esitetty etunimi vastaa sanotussa valtiossa noudatettua nimikäytäntöä, tai 3) jos siihen harkitaan olevan muu pätevä syy.

Etunimi on soveltamiskäytännössä lähtökohtaisesti hyväksytty, jos ehdotettu nimi on ennalta Suomessa käytössä etunimenä samalla sukupuolella kuin jolle nimeä haetaan, eikä ole syytä epäillä, että nimi on sopimaton tai että se voisi aiheuttaa kantajalleen ilmeistä haittaa. Periaate perustuu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Suomelle vuonna 2007 langettamaan tuomioon, jossa Suomen todettiin loukanneen yksityis- ja perhe-elämän suojaa, kun maistraatti oli hylännyt poikalapselle ilmoitetun jo käytössä olevan etunimen. (*Johansson v. Suomi*, 6.9.2007).

Väestötietojärjestelmän tietoja on pidetty käytännössä ratkaisevina myös arvioitaessa sitä, onko tietty etunimi naisen tai miehen nimi. Pätevänä syynä poiketa sukupuolisidonnaisuuden vaatimuksesta on pidetty esimerkiksi sitä, että henkilö on esittänyt todistuksen hakeutumises-taan sukupuolen muuttamiseen tähtäävän tutkimuksen ja hoidon järjestämisestä sekä lääketieteellisestä selvityksestä transseksuaalin sukupuolen vahvistamista varten annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1053/2002) 2 §:ssä tarkoitettuihin sukupuolen muuttamiseen tähtääviin tutkimuksiin.

Väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen (128/2010) 1 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan väestötietojärjestelmään on mahdollista tallettaa tieto henkilön käytössä olevasta kutsumanimestä, jos nimi jokin hänen virallisista etunimistään.

2.1.4 Lapsen sukunimen määräytyminen

Lapsen sukunimi määräytyy voimassa olevan nimilain mukaan lähtökohtaisesti vanhempien yhteisen sukunimen mukaan. Jos vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä, lapsi saa sen sukunimen, jonka vanhemmat ilmoittavat lapsen sukunimeksi ja joka jommallakummalla vanhemmalla on ilmoitusta tehtäessä. Jos vanhemmilla on yhteisessä huollossa yhteinen alaikäinen lapsi, lapsi saa kuitenkin sen sukunimen, joka hänen sisaruksellaan on. Sisarusten keskinäisen nimiyhteyden periaate on nimilain mukaan toissijainen vanhempien yhteiseen sukunimeen nähden.

Lapsen sukunimi on ilmoitettava väestötietojärjestelmään kahden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Jos vanhemmat eivät ole yhdessä lapsen huoltajia, on lapsen huoltajilla tai huoltajalla oikeus päättää, kumman vanhemman nimen lapsi saa. Jos lapsen sukunimeä ei ole ilmoitettu väestötietojärjestelmään, lapsi saa sen sukunimen, joka äidillä on silloin, kun lapsen tiedot ilmoitetaan väestötietojärjestelmään.

Kun tuomioistuin vahvistaa alaikäisen lapsen adoption, lapselle annettava sukunimi määräytyy vastaavasti kuin lapsen sukunimen määräytyessä syntymän perusteella. Edellä kuvatusta poi-

keten tuomioistuin voi päättää, että lapsi säilyttää oman sukunimensä, jos tätä on pidettävä lapsen edun mukaisena.

2.1.5 Lapsen sukunimen muuttaminen

Nimilaissa on otettu erikseen huomioon yleisimmät tilanteet, joissa lapsen sukunimeä voi olla tarpeen muuttaa. Eräs näistä on tilanne, jossa lapsen isyys vahvistetaan vasta sen jälkeen, kun lapsi on rekisteröity äidin sukunimellä. Vanhemmat voivat tällöin sopia alaikäisen lapsen sukunimen muuttamisesta siten, että lapsi saa isänsä sukunimen.

Toinen erityissäännös koskee tilannetta, jossa lapsen vanhemmat solmivat avioliiton keskenään ja ottavat yhteisen sukunimen. Tällöin voi käydä niin, että lapsi, joka on saanut syntyessään esimerkiksi isän sukunimen, jää ainoana isän aiemman sukunimen kantajaksi. Vanhemmat voivat tuolloin sopia lapsen sukunimen muuttamisesta siten, että myös lapsi saa vanhempiensa yhteisen sukunimen.

Erytyissäännös on vielä tilanteesta, jossa lapsen vanhempi solmii avioliiton muun henkilön kuin lapsen toisen vanhemman kanssa ja he ottavat yhteisen sukunimen. Jos vanhempi on yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa lapsen huoltaja, puoliset voivat sopia lapsen nimen muuttamisesta siten, että lapsi saa puolisoiden yhteisen sukunimen.

Lapsen nimen muuttaminen edellä kuvatuissa tilanteissa on mahdollista myös sukunimen muuttamista koskevien yleisten säännösten perusteella. Erytyissäntely on katsottu kuitenkin tarpeelliseksi edellä mainittujen tilanteiden runsaslukuisuuden vuoksi. Erytyissäntely on lisäksi mahdollistanut kevennetyn ilmoitusmenettelyn kohdentamisen mainittuihin perhesuhteiden muutoksia koskeviin tilanteisiin. Lapsen sukunimen muuttamista koskevat ilmoitukset muodostivat 20 prosenttia kaikista käsitellyistä sukunimen muutosilmoituksista vuonna 2014. Mahdollisuus ilmoitusmenettelyyn samalla perusteella on kuitenkin rajattu yhteen käyttökertaan.

Nimilain mukaan alaikäisen lapsen nimeä ei voida muuttaa ilman lapsen suostumusta, jos hän on täyttänyt 12 vuotta. Suostumus ei ole tarpeen, jos lapsi sairautensa tai vammaisuutensa vuoksi ei voi ilmaista tahtoaan. Lapsen nimeä ei myöskään voida muuttaa vastoin 12 vuotta nuoremman tahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota. Oikeudenkäymiskaareen tehdyn viittauksen myötä alaikäinen voi käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella itsenäisesti puhevaltaansa nimiasioissa, jos hän on täyttänyt 15 vuotta.

2.1.6 Sukunimen muuttaminen avioliiton tai avioliiton purkautumisen perusteella

Voimassa olevan nimilain mukaan lähtökohtana on, että molemmat aviopuolisot pitävät oman sukunimensä avioituessaan. Vuonna 2014 tämän valinnan teki lähes 30 prosenttia vihittävistä puolisoista, kun vuonna 2006 oman sukunimensä säilytti vain noin 20 prosenttia puolisoista.

Avioliittoon aikovat voivat kuitenkin avioliittoon mennessään yhdessä päättää, että he ottavat yhteisen sukunimen. Yhteiseksi sukunimeksi voidaan ottaa se sukunimi, joka jommallakummalla heistä viimeksi oli naimattomana ollessaan. Vuonna 2014 vihittävät puoliset olivat valinneet 70 prosentissa tapauksessa yhteiseksi sukunimeksi miehen sukunimen. Vielä vuonna 2006 sama prosenttiosuus oli lähes 80. Yhteiseksi sukunimeksi ei nimilain mukaan voida ottaa nimeä, jonka toinen avioituvista on saanut aiemman avioliittonsa kautta.

Jos puoliset ottavat yhteisen sukunimen, se tulevasta puolisoista, jonka sukunimi tulee muuttamaan, voi ottaa käyttöön henkilökohtaisen sukunimen yhteisen sukunimen edellä. Näin toimii vuosittain 6—7 prosenttia naispuolisista ja 0,1 prosenttia miespuolisista vihittävistä puolisoista. Puoliso voi valita henkilökohtaiseksi sukunimeksi joko sen sukunimen, joka hänellä viimeksi oli naimattomana ollessaan, tai sen sukunimen, joka hänellä on avioliittoon mennessään. Henkilökohtaiseksi sukunimeksi puolisoiden yhteisen sukunimen edellä voi siis ottaa myös sen sukunimen, jonka tuleva puoliso on saanut aiemman avioliittonsa kautta. Edellä kuvatulla tavalla henkilökohtaisessa käytössä oleva sukunimi voidaan ottaa käyttöön avioliittoon vihittäessä tai myöhemmin avioliiton aikana. Henkilökohtaisessa käytössä olevan sukunimen käyttämisestä voidaan myös luopua avioliiton aikana.

Avioliiton purkautumisen jälkeen puoliso voi luopua avioliiton perusteella saamansa sukunimen käyttämisestä muuttamalla sen sukunimeksi, joka hänellä viimeksi oli naimattomana ollessaan tai sukunimeksi, joka hänellä oli avioliittoon mennessään, jos tämä nimi oli hänellä henkilökohtaisessa käytössä avioliiton aikana. Paluu naimattomana olleeseen sukunimeen muodosti vuonna 2014 lähes 74 prosenttia kaikista käsitellyistä sukunimen muutosilmoituksista, kun vastaava prosenttiosuus oli vuonna 2006 noin 65.

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 9 §:n mukaan nimilain puolisoita koskevia säännöksiä ei sovelleta rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin. Rekisteröidyssä parisuhteessa olevat henkilöt ovat kuitenkin käytännössä voineet saada yhteisen sukunimen hakemalla sukunimen muuttamista hakemusmenettelyssä perhesuhteissa tapahtuneen muutoksen perusteella. Nimihakemusten käsittelyssä on sovellettu samoja periaatteita kuin nimilain puolisoita koskevissa säännöksissä, joiden mukaan yhteiseksi sukunimeksi ei voida ottaa sukunimeä, jonka tuleva puoliso on saanut aiemman avioliiton kautta. Rekisteröidyn parisuhteen osapuoli ei kuitenkaan ole hakemusmenettelyssäkään voinut ottaa käyttöön yhteisen sukunimen edellä henkilökohtaista sukunimeä.

2.1.7 Sukunimen muuttaminen uudeksi sukunimeksi

Kun sukunimi muutetaan uudeksi sukunimeksi, sukunimi voi olla kokonaan uusi siten, että sitä ei väestötietojärjestelmän mukaan ole koskaan käytetty, tai se voi olla jo käytössä, mutta on uusi hakijalle tai hänen perheelleen. Sukunimi voidaan voimassa olevan nimilain mukaan muuttaa uudeksi sukunimeksi, jos hakija kykenee osoittamaan perusteen sukunimen muuttamiselle. Jos muutostarve katsotaan perustelluksi, arvioidaan, täyttääkö haettu uusi sukunimi nimilain edellytykset.

Sukunimi voidaan ensinnäkin muuttaa, jos hakija selvittää, että hänen nykyisen sukunimensä käytöstä aiheutuu nimen vierasperäisyyden, sen yleiskielen merkityksen tai nimen yleisyyden tai muun syyn johdosta haittaa. Haittaselvitystä ei edellytetä silloin, jos uudeksi sukunimeksi esitetty nimi on aikaisemmin ollut hänellä itsellään tai vakiintuneesti kuulunut hänen esivanhemmilleen ja sukunimen muuttamista on pidettävä tarkoituksenmukaisena. Haittaselvitystä ei edellytetä myöskään silloin, kun uuden sukunimen ottamista on muuttuneiden olosuhteiden tai muiden erityisten seikkojen johdosta pidettävä perusteltuna. Näyttökynnys nykyisestä sukunimestä aiheutuvan haitan tai muun perusteen osoittamiseksi on ollut varsin matala.

Haetun uuden sukunimen hyväksymiselle voi olla joko ehdottomia tai harkinnanvaraisia esteitä. Ehdottomia esteitä ovat nimen sopimattomuus ja nimen käytöstä muutoin mahdollisesti aiheutuva ilmeinen haitta. Nimilain tulkintakäytännössä sopimattomuutta on arvioitu yleisesti yhteiskunnassa vallitsevien käsitysten pohjalta eikä nimenmuutosta hakevan henkilön oman kokemuksen kautta. Sopimattomina pidetään esimerkiksi sellaisia sukunimiä, jotka voivat loukata sukupuolisiveellisyyttä tai muutoin osoittaa nimenkantajassa sellaisia moraalisia ar-

vostuksia, joiden varassa toimiminen on lain mukaan kiellettyä, kuten lietsontaa tiettyä kansanryhmää vastaan. Nimen sopimattomuus voi kirjallisuuden mukaan johtua myös siitä, että se on leimautunut koskemaan esimerkiksi yhteiskunnallisia instituutioita. Myös nimenkantajaa leimaavat nimet voidaan katsoa sopimattomiksi tai ilmeistä haittaa aiheuttaviksi. Ilmeistä haittaa koskevaa edellytystä voidaan arvioida myös henkilön omista lähtökohdista käsin. Harkinnanvaraisista esteistä voidaan poiketa erityisin syin. Ilman erityistä syytä ei uudeksi sukunimeksi voida hyväksyä nimeä, 1) joka muodoltaan tai kirjoitustavaltaan on kotimaisen nimikäytännön vastainen, 2) jota yleisesti käytetään etunimenä, tai 3) joka on muodostettu yhdistämällä kaksi sukunimeä.

Uudeksi sukunimeksi ei myöskään voida hyväksyä sukunimeä, joka on Suomessa merkitty väestötietojärjestelmään, eikä nimeä, jonka yleisesti tiedetään vakiintuneen määrätyn kotimaisen tai vierasmaalaisen suvun nimeksi, ellei tähän ole olemassa erityistä syytä. Edelleen ilman erityistä syytä ei uudeksi sukunimeksi voida hyväksyä nimeä, joka on samaistettavissa 1) säätiön, yhdistyksen tai muun yhteisön nimeen, 2) rekisteröityyn toiminimeen tai tavaramerkkiin taikka muuhun elinkeinotoiminnassa käytettyyn suojattuun tunnukseseen tai 3) yleisesti tunnettuun taiteilijanimeen tai nimimerkkiin.

Erityisenä syynä kotimaisesta nimikäytännöstä poikkeamiselle voidaan pitää myös sitä, että hakijalla on vierasperäinen sukunimi ja uuden nimen käyttöönottoa on esitettyyn selvitykseen nähden pidettävä tarkoituksenmukaisena. Erityisperustetta on voitu soveltaa esimerkiksi tapauksissa, joissa maahanmuuttajan sukunimi on kyrillisistä tai arabialaisista aakkosista transkription yhteydessä kirjoitettu muotoon, joka on Suomessa kankea ja hankala käyttää. Näissä ja vastaavissa tilanteissa nimeä on saatettu hakijan toiveesta virtaviivaistaa tai lyhentää tavalla, jonka lopputulos ei vastaa kotimaista tai alkuperämaan nimikäytäntöä, mutta muutosta voidaan pitää esitettyyn selvitykseen nähden tarkoituksenmukaisena.

Kotimaisen nimikäytännön vastainen, etunimenä käytetty, kahdesta sukunimestä muodostettu tai jo väestötietojärjestelmässä esiintyvä sukunimi voidaan nimilain mukaan hyväksyä myös: 1) jos hakija osoittaa, että hän tai hänen esivanhempansa ovat aikaisemmin laillisesti käyttäneet hakijan uudeksi sukunimeksi esittämää nimeä,

2) jos hakijan esittämän uuden sukunimen ottamista on perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten tai niihin rinnastettavien seikkojen johdosta pidettävä perusteltuna, tai 3) jos hakijalla on kansalaisuutensa, avioliittonsa tai muun erityisen seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon ja hakijan esittämä uusi sukunimi vastaa sanotussa valtiossa noudatettua nimikäytäntöä.

Nimilautakunnan lausuntokäytännössä käsitettä "esivanhemmat" on sovellettu vakiintuneesti niin, että sen piiriin on katsottu kuuluvan hakijan viidennen polven esivanhemmat, kun hakija itse on ensimmäistä sukupolvea. Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään KHO 2013:2980 omaksunut nimilautakunnan tekemän linjauksen.

Kansalaisuuteen ja avioliittoon perustuva yhteys vieraaseen valtioon on käytännössä helppo osoittaa, jos sellainen on olemassa. Nimiviranomaisten tietämys eri valtioiden nimikäytännöistä on myös jatkuvasti karttunut väestön nopean kansainvälistymisen myötä. Viranomaisharkintaa on edellyttänyt lähinnä se, mikä katsotaan sellaiseksi muuksi erityiseksi seikaksi, minkä perusteella yhteys vieraaseen valtioon ja tuossa valtiossa harjoitettuun nimikäytäntöön voidaan katsoa perustelluksi syyksi poiketa kotimaisesta sukunimikäytännöstä. Pelkkää aikomusta muuttaa myöhemmin ulkomaille tai kansainvälisen uran tavoittelua ilman konkreettista liityntää johonkin tiettyyn valtioon ei lähtökohtaisesti ole arvioitu riittäväksi perusteeksi ottaa kotimaisesta nimikäytännöstä poikkeavaa sukunimeä.

2.1.8 Sukunimen menettäminen

Nimilaissa on erityissäännökset tilanteista, joissa henkilö voi lain mukaan menettää sukunimensä. Nimilain mukaan tuomioistuimien voi lapsen isyyden kumoamisen jälkeen miehen vaatimuksesta päättää, että lapsi on velvollinen ottamaan sen sukunimen, joka äidillä oli lapsen syntymän hetkellä, jollei lapsen edun kannalta ole pidettävä tärkeänä, että hän säilyttää sukunimensä. Lapsen sukunimen muuttamista koskeva kanne on nostettava vuoden kuluessa siitä, kun isyys on kumottu. Viimeisten 10 vuoden ajalta on tiedossa yksi tapaus, jossa lapsen nimi on muutettu mainitun kanneoikeuden perusteella.

Myös nimen tai tunnuksen haltija voi ajaa käräjäoikeudessa kannetta sukunimen julkistamisesta menetetyksi, jos joku on saanut hakemuksesta uuden sukunimen ja nimen käyttäminen olennaisessa määrin loukkaa nimilaissa säädettyä oikeutta suojattuun nimeen tai tunnukseen.

2.1.9 Nimiviranomaiset ja menettely

Nimilain mukaan etu- ja sukunimeä koskevat asiat käsittelee maistraatti. Ahvenanmaan maakunnassa nimiasioita käsittelee valtionvirasto. Maistraattien toimivallasta hakemusasioissa ja asioiden keskittämisestä eri maistraattien kesken säädetään valtiovaraministeriön asetuksella (1430/2015).

Oikeusministeriön viideksi vuodeksi kerrallaan asettama nimilautakunta toimii erityisenä asiantuntijaviranomaisena lain soveltamista koskevista kysymyksissä. Nimilautakunnasta ja sen tehtävistä säädetään nimilautakunnasta annetussa asetuksessa (804/1985). Nimilautakunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä neljä muuta jäsentä ja heidän henkilökohtaiset varajäsenensä. Lautakunnan jäsenet ja varajäsenet määrätään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Nimilautakunnan puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta edellytetään oikeustieteen kandidaatin tutkintoa. Muista jäsenistä tulee yhden olla perehtynyt väestökirjanpitoon, yhden sukututkimukseen, yhden suomen kieleen ja nimistöntutkimukseen sekä yhden ruotsin kieleen ja nimistöntutkimukseen. Lautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja jäsenet hoitavat luottamustehtävää oman toimensa ohessa. Lautakunnan sihteerin tehtäviä hoitaa oikeusministeriön virkamies.

Maistraatin on nimilain mukaan pyydettävä nimilautakunnan lausunto sekä etu- että sukunimeä koskevista hakemusasioissa, ellei nimiasetuksessa ole toisin säädetty. Lautakunnan tehtävänä on lausuntotoiminnan ohella seurata etu- ja sukunimiin liittyvissä asioissa noudatettua käytäntöä ja antaa siitä tietoja tuomioistuimille, maistraateille ja muille viranomaisille sekä tehdä aloitteita ja esityksiä etu- ja sukunimeä koskevan lainsäädännön kehittämiseksi.

Nimilaissa on lisäksi erikseen säädetty niistä etu- ja sukunimeä koskevista asioista, joissa uuden nimen voi antaa tai muuttaa ilmoitusmenettelyssä. Ilmoitusmenettelyä käytetään, kun lapselle annetaan etu- ja sukunimi ensimmäistä kertaa syntymän jälkeen tai kun henkilöllä, jonka syntymää ei ole merkitty väestötietojärjestelmään, ei ole etu- tai sukunimeä, kun hänet merkitään väestötietojärjestelmään Suomessa. Jos etunimeä ei ole aikaisemmin muutettu, etunimi voidaan muuttaa maistraatille tehtävällä kirjallisella ilmoituksella yhden kerran. Jos etunimi muutetaan useammin, etunimen muutos tulee tehdä hakemusteitse. Ilmoituksella voidaan tehdä myös valtaosa perhesuhteiden muutoksiin liittyvistä sukunimen muutoksista, kuten yhteisen sukunimen ottaminen tai henkilökohtaisen sukunimen käyttöönotto avioiduttaessa taikka entiseen sukunimeen palaaminen avioliiton purkauduttua. Myös alaikäisen lapsen sukunimi voidaan muuttaa isän sukunimeksi tai avioparin yhteiseksi sukunimeksi ilmoitusmenettelyssä. Ilmoitusmenettelyn käyttäminen on näissäkin tilanteissa rajattu yhteen kertaan.

Vuonna 2014 tehtiin 20 784 vihkimiseen perustuvaa nimenmuutosilmoitusta. Kun näiden lisäksi lasketaan 5 764 muuta sukunimen muutosilmoitusta ja 2 668 etunimen muutosilmoitusta, etu- ja sukunimen muutosilmoitusten yhteislukumääräksi saadaan lähes 30 000. Nimenmuutosilmoitusten lukumäärä on laskenut noin 15 prosenttia vuodesta 2006. Suurin yksittäinen selittävä tekijä ilmoitusten lukumäärän laskulle lienee se, että yhä useammat säilyttävät avioituessaan oman sukunimensä.

Ellei ilmoitusmenettelyn käyttömahdollisuudesta ole erikseen säädetty, tulee nimenmuutoksesta tehdä hakemus. Hakemus voidaan tehdä mille tahansa maistraatille. Jos hakemus on otettu vastaan muussa kuin asian ratkaisemiseen toimivaltaisessa maistraatissa, viranomaisen siirtää hakemuksen oma-aloitteisesti oikeaan maistraattiin. Hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemuksessa on mainittava ne seikat, joiden perusteella sukunimen muuttamista haetaan, sekä hakijan esittämä uusi sukunimi.

Vuonna 2014 tehtiin 317 etunimeä koskevaa hakemusta ja 4 205 sukunimeä koskevaa hakemusta. Nimenmuutoshakemusten yhteislukumäärä on kasvanut vuodesta 2006 lähtien noin 23 prosentilla. Sukunimihakemusten määrä on kasvanut etunimihakemuksiin nähden hieman enemmän.

Nimilain mukaan kaikista nimihakemuksista on pyydettävä nimilautakunnan lausunto, ellei nimiasetuksessa ole toisin säädetty. Tosiasiassa nimiasetuksen luettelo niistä hakemustyypeistä, joista nimilautakunnan lausuntoa ei ole katsottu tarpeelliseksi, on varsin laaja. Luetteloa on edelleen merkittävästi laajennettu vuoden 2015 lopulla. Asetusmuutos tuli voimaan vuoden 2016 alusta. Muutoksen tarkoituksena oli välttää hakemuskäsittelyn turhaa pitkittymistä sellaisten tapaustyyppien osalta, joissa nimilautakunnan tulkintakäytäntö on muotoutunut niin ennakoitavaksi, että nimilautakunnan lausunnon pyytäminen ei ole enää tarkoituksenmukaista.

Vuonna 2014 nimilautakunta käsitteli yhteensä 1 042 lausuntopyyntöä, joista 204 koski etunimiä ja 838 sukunimiä. Lausuntopyyntöjen lukumäärä on kasvanut vuodesta 2006 lähes 90 prosenttia. Sukunimeä koskevien lausuntopyyntöjen lukumäärä on kaksinkertaistunut vuodesta 2006 vuoteen 2014. Näistä yhä merkittävämpi osa koskee sukunimihakemuksia, joissa sukunimeksi haetaan kansainvälisen liittymän perusteella sukunimeä, joka ei ole kotimaisen nimikäytännön mukainen.

Jos maistraatti nimilautakunnan lausunnon saatuaan katsoo, että sukunimen muuttamiselle ei ole estettä, maistraatin on hakijan kustannuksella tiedotettava hakemuksesta Virallisessa lehdessä. Julkaisupäivästä alkaa kulua 30 päivän pituinen määräaika muistutuksen tekemistä varten.

2.1.10 Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Sukunimen määräytymistä koskevat kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset otettiin nimilakiin vuonna 1985. Vuonna 1991 nämä ulotettiin koskemaan myös etunimiä. Nimi määräytyy Suomen lain mukaan, jos henkilöllä on kotipaikka Suomessa. Muutoin sovellettava laki määräytyy henkilön kotipaikan lain mukaan. Myös Suomen viranomaisen toimivalta käsitellä nimiasiaa määräytyy lähtökohtaisesti hakijan kotipaikan perusteella.

Kotipaikkaperiaatetta täydentää kansalaisperiaate niissä tapauksissa, joissa Suomen kansalaisella on kotipaikka muussa vieraassa valtiossa kuin Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa. Tällöin Suomen kansalaisen hakemus voidaan käsitellä Suomessa, jos Suomessa annettu päätös tunnustetaan päteväksi siinä valtiossa, missä hakijalla on kotipaikka. Säännös on tarpeen niitä tilanteita varten, joissa Suomen kansalainen asuu valtiossa, jossa viranomaisen toimivalta mää-

räytyy kansalaisuusperiaatteen mukaan eikä henkilö muutoin saisi asiaansa käsiteltäväksi. Koska Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa kansalaisperiaatteesta on pääosin luovuttu, nämä maat on suljettu kansalaisperiaatteen soveltamisalueen ulkopuolelle.

Vieraassa valtiossa annettu lainvoimainen nimeä koskeva päätös tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta, jos päätöksen on antanut henkilön kotipaikan tai kansalaisuusvaltion viranomainen tai jos päätös tunnustetaan päteväksi henkilön kotipaikkavaltiossa. Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta voidaan kieltäytyä erityisesti määritellyissä tilanteissa tai jos asiaa koskeva menettely tai lopputulos on vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö

Henkilön etu- ja sukunimeä koskevan sääntelyn osalta omaksutut ratkaisut eri maissa poikkeavat huomattavasti toisistaan. Nimistön muotoutuminen ja käyttö on vahvasti kieleen ja kulttuuriin sidottu ilmiö. Kansallinen kieli- ja kulttuuriperintö heijastuu myös etu- ja sukunimeä koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön ja eri maiden nimiä koskevat säännökset saattavat poiketa merkittävästi toisistaan. Tästä syystä kansainvälisiä, erityisesti nimioikeutta koskevia sopimuksia on vain vähän ja ne keskittyvät nimioikeuden kansainvälisyksitysoikeudelliseen sääntelyyn. Kansainvälinen väestörekisterikomissio (*International Commission on Civil Status*) on laatinut joitain kansainvälisiä etu- ja sukunimiin liittyviä yleissopimuksia, mutta Suomi tai muut Pohjoismaat eivät ole tässä yhteistyössä mukana. Mainitut sopimukset rakentuvat pääosin kansalaisuusperiaatteen varaan, kun Pohjoismaissa sovelletaan pääosin henkilön koti- tai asuinpaikkaan perustuvia liittymiä.

Alla on kuvattu sellaisia yleisiin ihmisoikeussopimuksiin tai Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyviä nimioikeutta koskevia määräyksiä ja tuomioistuinten tapauskäytäntöä, jotka sitovat myös Suomea. Oikeusministeriö on lisäksi julkaissut selvityksen, johon on koottu kuvaukset 11 eri valtion nimilainsäädännöistä (oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 49/2016). Pohjoismaisittain yleisenä piirteenä voidaan todeta, että Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa on toteutettu nimilainsäädännön kokonaisuudistukset 2000-luvulla. Lainsäädäntöuudistuksia on suunnitteilla myös Islannissa ja Virossa. Uudistuksia on yhdistänyt erityisesti tarve ottaa huomioon väestön rakenteen muuttuminen ja nimistön kansainvälistyminen.

2.2.1 Yhdistyneet kansakunnat

Suomi on ratifioinut vuonna 1975 Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 8/1976), jonka 24 artiklan 2 kohdan mukaan jokainen lapsi on merkittävä rekisteriin välittömästi syntymän jälkeen ja hänelle on annettava nimi. Suomi on sitoutunut myös YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (SopS 60/1991), jonka 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toiminnassa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Sopimuksen 7 artiklan mukaan lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen, ja hänellä on syntymästään lähtien oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Edelleen 8 artiklan mukaan lapsen oikeutta henkilöllisyyteen, kansalaisuuteen, nimeen ja sukulaisuuteisiin tulee kunnioittaa niin kuin lainsäädännössä niistä määrätään ilman, että niihin puututaan laittomasti. Sopimuksen 12 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee taata lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeus vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

2.2.2 Euroopan neuvosto

Suomi on ratifoinut Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990), jonka 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjevaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta eivätkä viranomaiset saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on useassa tapauksessa todennut, että henkilön nimeä koskeva asia kuuluu henkilön yksityiselämää suojaavan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan piiriin. Tuomioistuin on todennut, että se sallii nimiasioissa jäsenvaltioille varsin laajan harkintamarginaalin jäsenvaltioiden kieleen, kulttuuriin, historiaan ja uskontoon liittyvistä syistä. Kansallisen kielen ja siihen liittyvän nimikulttuurin suojelun on katsottu sisältyvän 8 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettuun järjestyksen ylläpitämiseen ja muiden oikeuksien ja vapauksien suojeluun, jolla on voitu perustella yksilön tai perheen nimivalintaa koskevia rajoituksia.

Yksittäisissä tapauksissa on siten yleensä ollut kysymys siitä, onko kansallisen kielen tai kulttuurin suojelulla perusteltu lainsäädäntö tai viranomaispäätös nimiasiaissa ollut sellaisessa suhteessa yksilön tai vanhempien valinnanvapauteen, että rajoitus on voitu katsoa kohtuulliseksi ja hyväksyttäväksi. Etunimien osalta hyväksyttävänä rajoitusperusteena on pidetty esimerkiksi lapselle ehdotetusta nimestä hänelle aiheutuvaa haittaa (*Salonen v. Suomi*, 2.7.1997) tai sosiaalisessa kanssakäymisessä käytetyn ja rekisteröidyn nimen välistä vähäistä eroa (*Guillot v. Ranska*, 24.10.1993). Ihmisoikeustuomioistuin on edelleen pitänyt hyväksyttävänä sitä, että viranomaisen on kieltäytynyt rekisteröimästä nimeä, johon sisältyy jäsenvaltion virallisen kielen aakkosiin kuulumattomia kirjaimia (*Kemal Taşkin ja muut v. Turkki*, 2.2.2010). Sen sijaan rajoitusta ei ole pidetty hyväksyttävänä, jos tätä koskevan lainsäädännön on katsottu olevan epäselvä ja antavan viranomaisille liikaa harkintavaltaa ilman riittäviä oikeusturvakeinoja (*Güzel Erdagöz v. Turkki*, 21.10.2008) tai jos sama nimi on ilman hyväksyttävää perustetta evätty, vaikka kyseessä on käytössä oleva etunimi (*Johansson v. Suomi*, 6.9.2007).

Usein yksityiselämän ja perhe-elämän suojaa koskevan 8 artiklan soveltamisalaa on pohdittu yhdessä sopimuksen 14 artiklan kanssa, jossa taataan yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet ilman syrjintää. Valtaosassa ihmisoikeustuomioistuimen käsittelemistä tapauksista on käsitelty kansallisesti käytössä olevien nimien ja kirjaimiston suhdetta kansallisen kielivähemmistön tai vieraasta valtiosta kotoisin olevien henkilöiden esittämiin etu- ja sukunimiin ja niiden kirjoitusasuun (muun muassa *Kemal Taşkin ja muut v. Turkki*, 2.2.2010). Useassa tapauksessa on ollut kyse myös sukupuolten välisestä tasa-arvosta tai yhdenvertaisesta kohtelusta lapsen tai aviopuolison nimen määräytymisessä (muun muassa *Cusan ja Fazzo v. Italia*, 7.1.2014). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on pohtinut myös hakijan itsemääräämisoikeuden ja tosiasiallisten perhesuhteiden suojaa suhteessa nimen muuttamiseen (*Garnaga v. Ukraina*, 16.5.2013).

Suomea koskevissa tapauksissa on ollut kyse yhdenvertaisen kohtelun, nimestä lapselle koituvan haitan ja ehdotetun nimen perusteluiden punninnasta (*Johansson v. Suomi*, 6.9.2007, *Salonen v. Suomi*, 2.7.1997, *Stjerna v. Suomi*, 25.11.1994). Näistä vain ensiksi mainitussa tapauksessa Suomen viranomaisten todettiin loukanneen hakijoiden yksityiselämän suojaa epäämällä etunimeä koskevan ilmoituksen, vaikka kyseessä oli jo käytössä oleva etunimi.

2.2.3 Euroopan unioni

Myös Euroopan unionin tuomioistuin on tarkastellut nimioikeuteen liittyviä ennakkoratkaisupyyntöjä unionin kansalaisten vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisoikeuden ja syrjintäkiellon näkökulmasta. Tapauksessa *Konstantinidis* (C—168/91) Euroopan unionin tuomioistuin totesi nimien transkription saattavan asettaa esteen sijoittautumisoikeuden vapaalle harjoittamiselle (SEUT 49 artikla), jos toiminimenä käytettävä nimi sen kirjoitusmerkkien muuntamisen yhteydessä vääristyy. Tapauksessa *Garcia Avello* (C—148/02) tuomioistuin totesi olevan vapaa liikkuvuutta (SEUT 21.1 artikla) ja syrjintäkiellon (SEUT 18 artikla) vastaista hylätä belgialais-espanjalaisen perheen nimenmuutoshakemus, jonka tarkoituksena oli muuttaa Belgiassa syntyneiden kahden maan kansalaisuuden omaavien lasten sukunimet vastaamaan espanjalaisista nimikäytäntöä ja edesauttaa sitä, että lapset voivat käyttää samaa sukunimeä sekä Belgiassa että Espanjassa. Tapauksessa *Grunkin ja Paul* (C—353/06) tuomioistuin totesi olevan vapaan liikkuvuuden turvaamisesta annetun artiklan vastaista, jos Saksan viranomaiset kieltäytyvät tunnustamasta Tanskassa määräytynyttä sukunimeä, vaikka lapsi vanhempiensa tavoin on Saksan kansalainen. Tuomioistuimen tulkinnan mukaan hyväksyttävänä kieltäytymisperusteena on yksittäistapauksessa pidetty kieltäytymistä hyväksyä aatelistarvoa sukunimen osana tilanteessa, jossa Saksan lain mukaan saatua aatelistarvoa vaadittiin hyväksyttäväksi Itävallassa (*Sayn-Wittgenstein*, C—208/09) ja vieraskielisten nimien mukauttamista virallisen kansalliskielen oikeinkirjoitussääntöjen mukaiseksi, jos se on suhteellisuusperiaatteen mukaista (*Runevič-Vardyn*, C—391/09).

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Nimivelvoite

Voimassa olevan lain mukainen nimivelvoitteen toteutuminen toimii käytännössä kohtalaisen hyvin. Nimijärjestelmä, johon kuuluu velvoite etu- ja sukunimen käytöstä, on edelleen ajanmukainen ja vastaa useimmissa maissa olevaa nimikäytäntöä. Väestörekisterikeskuksesta saadun selvityksen mukaan nimivelvoitetta ei kuitenkaan aina ole onnistuttu toteuttamaan annetussa määräajassa. Selvityksen mukaan vain noin 62 prosenttia lapsista on saanut Suomessa etunimen 60 vuorokauden kuluessa syntymästään vuosien 2011 ja 2016 välisenä aikana. Prosenttiosuus nousee lähes 92:een 90 vuorokauden kuluessa syntymästä.

Maistraateista ja seurakunnista saadun tiedon mukaan nimenannon viivästymiseen ovat vaikuttaneet muun muassa isyyden vahvistamiseen liittyvät määräajat. Myös käytössä oleva tapa ilmoittaa lapsen nimi kasteen yhteydessä on johtanut siihen, ettei nimeä ilmoiteta määräajassa. Monet vanhemmat järjestävät kastetilaisuuden vasta määräajan umpeuduttua ajankäytännöllisistä syistä johtuen. Ongelma olisi ratkaistavissa esimerkiksi siten, että laissa olevaa määräaikaa lapsen nimen ilmoittamiselle pidennettäisiin nykyisestä kahdesta kuukaudesta. Myös muissa Pohjoismaissa noudatettu lainsäädäntö puoltaa nimivelvoitteelle asetetun määräajan pidentämistä.

Joissakin suhteellisen harvinaisissa tilanteissa lapselle ei ole ilmoitettu etu- ja sukunimeä, vaikka lapsen syntymästä olisi kuulunut jo useita kuukausia. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä siitä, kuinka nimiviranomaisen olisi reagoitava nimivelvoitteen laiminlyömiseen. Nimivelvoitteen toteutumisen on arvioitu kaipaavan tehostamista myös niissä tapauksissa, joissa maahan muuttaneella alaikäisellä tai aikuisella ei ole rekisteröityä etu- ja sukunimeä. Voimassa olevassa nimilaissa ei myöskään ole säännöksiä siitä, missä ajassa tällaisen henkilön tulisi ilmoittaa etu- ja sukunimi väestötietojärjestelmään merkittäväksi ja mitä keinoja maistraatilla on käytettävänä tehostaakseen nimivelvoitteen toteutumista.

Lisäksi yksittäisissä tapauksissa lapselle esitetyn nimen lainmukaisuuden selvittämiseen liittyvä vastuunjako kirkon ja nimiviranomaisten välillä on aiheuttanut epäselvyyksiä. Vanhemmat haluavat usein varmistaa lapsen nimen lainmukaisuuden ennen kastetilaisuutta, mutta saattavat kysyä sitä vain muutamia päiviä ennen kastetta. Vakiintuneen käytännön mukaisesti lapsen nimitietojen ilmoituslomake jätetään usein kasteen yhteydessä lapsen kastaneelle papille. Näin ollen evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon työntekijät ovat ilmoituksen vastaanottajina selvittäneet lapsen etu- ja sukunimen lainmukaisuuden kasteen yhteydessä. Lapsen nimen ilmoittamisesta väestötietojärjestelmään tulisi pidättäytyä ennen kuin nimen lainmukaisuus on lopullisesti ratkaistu, mutta näin ei ole aina toimittu. Käytännössä nimi on seurakunnassa saatettu tallentaa väestötietojärjestelmään, vaikka nimi on ollut luonteeltaan sellainen, että sen lainmukaisuus olisi tullut selvittää maistraatissa ensin. Toisaalta maistraattien välillä on ollut käytänne-eroja sen suhteen, onko uudisetunimistä pyydetty nimilautakunnalta lausuntoa vai ei. Näin ollen uudisetunimen tai hyvin harvinaisen etunimen lainmukaisuuden selvittämiseen liittyvät käytänteet ovat olleet hyvin vaihtelevia. Tästä syystä nimen lainmukaisuuden selvittämiseen liittyvää vastuunjakoa eri viranomaisten kesken on tarpeen selkeyttää.

2.3.2 Etunimi

Yksilöllisyyden korostuminen viime vuosina käsitellyissä etunimen antamista ja muuttamista koskevissa asioissa puoltaa sitä, että etunimiä koskevan sääntelyn tulee edelleen olla sallivaa. Etunimen valintaa ei ole jatkossakaan tarve rajata ennalta määrättyjen nimilistojen avulla.

Etunimien enimmäislukumäärää koskeva kolmen etunimen rajoite on menettänyt osittain merkityksensä maahanmuuton lisääntyttyä. Yhä useammalla Suomessa asuvalla henkilöllä on tosiasiallisesti enemmän kuin kolme etunimeä tai liittymä sellaiseen nimikulttuuriin, jossa etunimiä voi olla useampia kuin kolme. Lukumääräedellytyksen arviointi kansainvälisen liittymän perusteella on vaatinut lisääntyvässä määrin nimiviranomaisen selvitystyötä. Säännöksen enimmäislukumäärää on näistä syistä tarkoituksenmukaista korottaa nykyisestä.

Etunimen hyväksyttävyyteen liitetyt sopimattomuuteen ja ilmeiseen haittaan liittyvät edellytykset ovat edelleen sisällöltään tarkoituksenmukaisia. Erityisesti lapsen edun toteutumisen kannalta on tärkeää löytää asianmukainen tasapaino valinnanvapauden ja julkisen intressin välillä. Etunimen harkinnanvaraiset edellytykset ja mahdollisuudet niistä poikkeamiseksi vaativat lisäksi tarkennuksia yhtenäisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi. Sukunimenä ja sisaruksella tai puolisisaruksella jo käytössä olevaa etunimeä koskevat rajoitukset sekä näitä koskevat poikkeukset ovat edelleen ajanmukaisia. Erityisesti väestötietojärjestelmän merkintöihin perustuvan tulkintakäytännön valossa kotimaisen etunimikäytännön suojelemista tavoitteleva säännös ei enää täytä tarkoitustaan, koska sen tehokkaalle toteuttamiselle ei ole edellytyksiä. Myöskään historiallisesta näkökulmasta katsottuna kotimaisissa kielissä käytössä ollut etunimistö ei ole rajoittunut vain näihin kieliin, vaan etunimiä on omaksuttu myös muista kielistä.

Etunimien sukupuolisidonnaisuudesta luopuminen on teema, joka on otettu esiin muun muassa transsukupuolisia henkilöitä koskevasta sääntelystä käydyin keskustelun yhteydessä. Etunimien sukupuolisidonnaisuuden säilyttäminen on kuitenkin edelleen ajanmukaista ottaen huomioon, että kotimaisessa nimistössä on myös useita etunimiä, joita yleisesti käytetään molempien sukupuolten niminä. Kun käyttöön otetaan uusi etunimi, sen sukupuolisidonnaisuus saattaa olla epäselvä ja muotoutua vasta pidempiaikaisen käytön myötä. Sen sijaan monien perinteisten etunimien katsotaan usein vakiintuneen tietyn sukupuolen käytössä oleviksi nimiksi. Viranomaiskäytännössä on koettu ongelmaksi sen määrittäminen, milloin nimen katsotaan vakiintuneen niin voimakkaasti tietyn sukupuolen käytössä olevaksi nimeksi, ettei vastakkaisen sukupuolen edustaja voisi saada tällaista nimeä ilman erityistä syytä.

2.3.3 Lapsen sukunimen määräytyminen

Voimassaolevat säännökset lapsen sukunimen määräytymisestä heijastavat säätämisaikansa tilannetta, jolloin valtaosa lapsista syntyi perheeseen, jossa vanhemmilla oli yhteinen sukunimi. Tämä taustaoletus on muuttunut suomalaisen perherakenteen muutoksen myötä. Lapsen vanhemmilla on yhä harvemmin yhteinen sukunimi. Tämä johtuu muun muassa siitä, että lapsia syntyy entistä useammin perheeseen, jossa vanhemmat eivät ole keskenään avioliitossa. Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osuus on nykyisin yli 40 prosenttia. Avioliiton ulkopuolella syntyvistä lapsista noin 76 prosenttia syntyy avioliittoon.

Lisäksi yhä useammat säilyttävät oman sukunimensä avioituessaan ja entistä useampi perhe on niin sanottu uusperhe, jossa vanhempien yhteisten lasten lisäksi elää lapsia vanhempien aiemmista parisuhteista. Näillä lapsilla voi olla myös keskenään eri sukunimet. Voimassa oleva laki ei mahdollista nimi yhteyttä lasten ja molempien vanhempien välille tilanteissa, joissa vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä. Nimi yhteyden omaan lapseen on monelle edelleen tärkeä arvo, vaikka molemmat vanhemmat säilyttäisivät avioituessaan omat nimensä. Arvostelua on herättänyt yleisemminkin se, ettei nykyinen nimilaki ota huomioon yhä moninaisempia perhetilanteita ja niihin liittyviä tarpeita ottaa käyttöön tosiasiallista perheyhteyttä ilmentävää sukunimeä.

Jos lapsen vanhemmilla on yhteinen sukunimi, on edelleen perusteltua, että lapsi saa saman sukunimen kuin hänen vanhemmillaan on. Perherakenteen muuttumiseen liittyvistä haasteista huolimatta perheen nimi yhteyden säilyttämisestä ei ole syytä tarkoituksellisesti luopua. Säännös, joka rajoittaa vanhempien valinnanvapautta tilanteessa, jossa perheessä on useampia lapsia, on lähtökohtaisesti edelleen perusteltu lasten keskinäisen nimi yhteyden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Väestön kansainvälistymisen myötä on entistä useammin noussut tarve sille, että lapsen sukunimi voisi määräytyä kotimaisen nimikäytännön soveltamisen sijaan suoraan yhden vanhemman tai molempien vanhempien kansainväliseen taustaan liittyvän vieraan valtion nimikäytännön pohjalta. Voimassa olevan nimilain mukaan lapsen sukunimeksi voi suoraan määräytyä vain vanhempien yhteinen sukunimi tai jommankumman vanhemman sukunimi sellaisenaan. Säännös ei ota huomioon esimerkiksi Espanjan tai Lätinalaisen Amerikan nimikäytännön mukaisia vanhempien sukunimistä muodostettuja kaksiosaisia sukunimiä tai sellaisia nimikäytäntöjä, joissa sukulaisuutta osoitetaan esimerkiksi lapsen isän tai isoisan etunimellä. Tällaisen sukunimen voi saada vain erillisestä hakemuksesta. Oikeustila on ristiriidassa sen kanssa, että lapsen edun mukaista on, että hänelle merkitään mahdollisimman pian syntymän jälkeen hänelle pysyväksi tarkoitettu sukunimi.

Voimassa olevaa adoptiolapsia koskevaa sääntelyä on arvosteltu siitä, etteivät säännökset ota huomioon perheensisäisiä adoptioita, joissa puoliso tai parisuhdekumppani adoptoi toisen puolison lapsen. Perheen sisäiset adoptiot ovat yleistyneet nimilain voimaantulon jälkeen. Voimassa olevan sääntelyn perusteella lapsi saa pääsääntöisesti adoptiovanhempansa nimen. Erityisesti perheen sisäisessä adoptiossa säännös ei enää sovellu oletukseksi.

2.3.4 Lapsen sukunimen muuttaminen

Mahdollisuus lapsen nimen muuttamiseen perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten seurauksena ja niihin liittyvä kevennetty menettely ovat edelleenkin perusteltuja. Säännöksiä tulisi kuitenkin ajanmukaistaa siten, että niissä käytetään ilmaisua ”toinen vanhempi” isän sijaan, jotta säännökset kattaisivat myös ne tilanteet, joissa lapsen vanhemmat ovat samaa sukupuolta.

Alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskeva säännös on perusratkaisultaan edelleen ajanmukainen. Voimassa olevan lain säännökset on kuitenkin soveltamiskäytännössä koettu puutteelliseksi siltä osin, että niistä ei saa tukea toistuvien nimenmuutosten estämiseksi lapsen edun vastaisina. Soveltamiskäytännössä on tullut esiin tilanteita, joissa lapsen huoltajat ovat muuttaneet lapsen etu- ja sukunimeä useita kertoja jo tämän ensimmäisten elinvuosien aikana. Sääntelyä on perusteltua uudistaa tältäkin osin.

2.3.5 Sukunimen muuttaminen avioliiton tai avioliiton purkautumisen perusteella

Voimassaolevaan lainsäädäntöön sisältyvä lähtökohta, jonka mukaan aviopuolisot säilyttävät avioituessaan oman nimensä, on edelleen perusteltu. Aviopuolisot käyttävät tätä mahdollisuutta nykyisin aiempaa useammin. Yhteisen nimen ottaminen vihittäessä on kuitenkin edelleen erittäin yleistä ja sen tulisi edelleen olla mahdollista sekä vihkimisen yhteydessä että avioliiton aikana. Kieltö ottaa yhteiseksi sukunimeksi puolison aiemman avioliiton kautta saatua nimeä on edelleen tarkoituksenmukainen.

Henkilökohtaisten sukunimien käytössä ei tiettävästi ole ollut merkittäviä ongelmia. Henkilökohtaisessa käytössä olevaan sukunimeen liittyvien käyttö- ja periytyvyysrajoitusten ymmärtämisessä ja soveltamisessa on kuitenkin tehty yksittäisiä virheitä. Lisäksi on pidetty epätasa-arvoisena sitä, että vain toinen puolisoista voi ottaa niin sanotun kaksiosaisen sukunimen.

Avioliittolakia on vuonna 2015 muutettu siten, että samaa sukupuolta olevat henkilöt ovat voineet solmia avioliiton 1 päivästä maaliskuuta 2017. Avioliittolain muutoksen ja siihen liittyvien lakien säätämisen yhteydessä ei muutettu rekisteröityjen parisuhteiden oikeusvaikutuksia koskevia säännöksiä. Näin ollen nimilain puolisoita koskevia säännöksiä, joiden perusteella puoliset voivat saada yhteisen sukunimen ilmoitusmenettelyssä, ei tällä hetkellä sovelleta rekisteröityihin parisuhteisiin. Koska rekisteröidyssä parisuhteessa elävä henkilö voi saada parisuhdekumppaninsa kanssa yhteisen sukunimen hakemusmenettelyn kautta, rajoitus tulkitaan usein sukupuolivähemmistöjä syrjiväksi ja se lisää tarpeettomasti nimiviranomaisten työtä. Rajoitus on näistä syistä perusteltua purkaa.

2.3.6 Sukunimen muuttaminen uudeksi sukunimeksi

Sukunimen muuttamista koskevassa hakemuksessa tulee nykyisinkin osoittaa nykyisestä sukunimestä koitua haitta ja tarvittaessa esittää perusteet haetun sukunimen hyväksyttävyydelle. Haittavaatimus heijastaa nimilain säätämisajan ajattelua siitä, että henkilön sukunimen tulee säilyä mahdollisimman muuttumattomana. Muuttumattomuusperiaatteen taustalla voidaan nähdä henkilöiden tunnistettavuuteen ja jäljitettävyyteen liittyviä tavoitteita. Henkilötunnusten käyttöönoton jälkeen näitä tavoitteita ei voi enää pitää yhtä merkityksellisinä kuin aiemmin. On siten perusteltua sallia se, että sukunimen muuttamistarvetta ei jatkossa tarvitse erikseen perustella.

Voimassaolevassa lainsäädännössä käytetty termi 'uusi sukunimi' on katsottu tulkinnanvaraiseksi. Sillä voidaan viitata paitsi uudissukunimeen myös käytössä olevaan, mutta hakijalle itselleen uuteen sukunimeen. Termistöä on syytä selkeyttää.

Yleiset esteet

Uuden sukunimen sopimattomuutta ja ilmeistä haittaa koskevat edellytykset ovat edelleen sisällöltään ajankohtaiset. Näiden edellytysten säilyttäminen on edelleen tarpeen.

Kansallisen kielen tai nimikäytännön suojelemista voidaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauskäytännön valossa edelleen pitää hyväksyttävänä rajoitusperusteena nimiasioissa. Kotimainen sukunimikäytäntö on syntynyt pitkän kehityksen tuloksena ja sen hallittu suojeleminen ja kehittämisedellytysten turvaaminen ovat edelleen tarpeen myös lainsäädännön keinoin. Kansallisen nimikäytännön säilyttämisen nojalla ei kuitenkaan saa rajoittaa henkilöiden valinnanvapautta ilman yksilön oikeudet huomioon ottavaa punnintaa ja asianmukaisia oikeusturvakeinoja. Kysymys on myös siitä, onko tavoitteiden osalta löydetty oikeudenmukaisena pidettävä tasapaino. Edellä sanotun valossa on perusteltua, että kotimaisen sukunimikäytännön suojelemista koskeva lähtökohta säilytetään nimilainsäädännössä. Siitä poikkeaminen tulisi kuitenkin edelleen olla mahdollista erityisestä syystä.

Uudeksi sukunimeksi ei voimassa olevan nimilain mukaan voida myöskään hyväksyä nimeä, jota käytetään yleisesti etunimenä. Rajoitus perustuu sekaannusvaaraan etu- ja sukunimien välillä, josta aiheutuu haittaa asioidessa. Käytössä olevaan sukunimistöön tosin kuuluu jo nyt nimiä, joita käytetään sekä etu- että sukuniminä. Tällaisten sukunimien käyttöä ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista jatkossakaan edistää muutoin kuin erityisestä syystä, joten etunimienkaltaisuutta koskeva rajoitus on perusteltua säilyttää pienin tarkennuksin.

Edellä on arvioitu sukunimiyhdistelmien tarpeellisuutta lasten ja aviopuolisoiden osalta. On johdonmukaista, että kahden sukunimen yhdistämistä koskevasta kiellosta luovutaan myös niissä tilanteissa, joissa sukunimen muuttaminen ei liity sukunimen antamiseen lapselle tai avioitumiseen. Sukunimiä ei kuitenkaan saisi yhdistää kahta enempää, koska muutoin nimen käyttö muodostuisi helposti hankalaksi sekä henkilölle itselleen että asioitaessa muiden kanssa.

Suojatut nimet ja tunnukset

Voimassa olevan nimilain mukaan uudeksi sukunimeksi ei voida hyväksyä sukunimeä, joka on Suomessa merkitty väestötietojärjestelmään, eikä nimeä, jonka yleisesti tiedetään vakiintuneen määrätyn kotimaisen tai vierasmaalaisen suvun nimeksi. Sukunimeksi ei voida myöskään hyväksyä nimeä, joka on samaistettavissa suojattuun tunnukseen.

Sukunimisuoja ulottuu yhtäläisesti kaikkiin käytössä oleviin sukunimiin. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa toteutettujen uudistusten johdosta myös Suomessa on keskusteltu sukunimisuojasta luopumisesta osittain. Sukunimisuojan poistaminen kaikkein yleisimmiltä sukunimiltä vähentäisi nimen muuttamiseen liittyvää hakijan ja nimiviranomaisten selvitystyötä silloin, kun hakija hakee hyvin yleistä sukunimeä. Toisaalta tarve hyvin yleisten sukunimien käyttöönotolle voi olla vähäinen. Tällaisia tarpeita voi kuitenkin esiintyä niissä tilanteissa, joissa henkilön toiveena on sulautua paikallisväestöön eikä erottautua siitä. Tällaisessa tilanteessa voivat olla esimerkiksi maahanmuuttajat tai sosiaalista häirintää kokevat henkilöt. Sukunimisuojasta luopuminen kaikkein yleisimmiltä sukunimiltä vastaisi yleistä Pohjoismaista kehitystä. Suomalainen sukunimistö poikkeaa kuitenkin synnyltään huomattavasti muiden Pohjoismaiden ja muun Euroopan nimikäytännöistä. Vanhimmat suomalaiset talonpoikaissukunimet ovat periytyneet suvuilla jopa 1200-luvulta saakka. Tästä syystä monien suomalaisten sukunimien kantajamäärät voivat olla suuria, mikä ei kuitenkaan poista niiden kulttuurisen suojan tarvetta.

Vain tietyille suvuille kuuluva sukunimisuoja on lisäksi yhdenvertaisuussyistä ongelmallinen. Sukunimisuojan poistaminen kaikilta olisi näin ollen yhdenvertainen ratkaisu, mutta se olisi omiaan vahingoittamaan tai loukkaamaan tiettyjä väestöryhmiä eikä huomioisi sukunimistöön liittyvää kulttuurista ja informatiivista merkitystä. Sukunimisuojan säilyttäminen nykyisessä laajuudessaan on näin ollen edelleen perusteltua.

Suojattuja tunnuksia koskeva erityissäännös on soveltamiskäytännössä koettu tietyiltä osin liian rajoittavana. Säännöksessä on kysymys rajoituksista, jotka suojaavat tunnuksen haltijan yksityistä etua. Sukunimen, tavaramerkin ja toiminimen oikeudelliset funktiot eroavat kuitenkin jossain määrin toisistaan. Kilpailuoikeudellisista syistä on ymmärrettävää, että tavaramerkkien ja toiminimien tulee olla erotettavissa toisistaan ilman sekaantumisen vaaraa. Sen sijaan samanlaista tarvetta erottaa toimiva yhtiö tai yritys luonnollisesta henkilöstä ei aina ole olemassa. Erityisesti silloin, jos yhteisön tai suojatun tunnuksen nimellä on kielellisesti selkeä kaksoismerkitys eikä nimi ole omiaan aiheuttamaan käsitystä suojatusta tunnuksesta, suojatun tunnuksen ei tulisi automaattisesti estää uudissukunimihakemuksen hyväksymistä. Omanlaisensa tulkintaongelman on aiheuttanut lisäksi erilaisten suojattujen tunnusten ja yhteisöjen suuri lukumäärä ja kysymys siitä, mitkä suojatut tunnukset tarvitsevat suojaajaa myös henkilönimiä koskevan lainsäädännön puolella. Edellytyksiä on tästä syystä tarkoituksenmukaista selkeyttää. Kysymys on osittain ratkaistavissa siten, että suojattujen tunnusten suoja poistetaan ainakin sellaisten nimiehdotusten osalta, jotka sisältävät yleisesti käytössä olevia paikannimiä tai sanoja ja jotka eivät leimallisesti yhdisty mihinkään kaupalliseen tahoon. Tämä vastaa vakiintunutta soveltamiskäytäntöä.

Erityiset syyt

Voimassa olevan nimilain mukaan henkilö voi saada sukunimen, joka ei täytä uudelle sukunimelle asetettuja vaatimuksia, jos hän kykenee osoittamaan erityisiä syitä uuden sukunimen hyväksymiselle. Erityisten syiden väljähkö luettelo antaa hakijalle mahdollisuuden perustella, miksi esimerkiksi kotimaisesta nimikäytännöstä poikkeava nimi on hänen tapauksessaan perusteltu. Nimiviranomaiset ovat voineet säännöksen nojalla punnita tapauskohtaisesti, ovatko julkiseen tai yksityiseen etuun liittyvät rajoitukset oikeassa suhteessa henkilön vapautteen valita itselleen mieltymystensä mukainen nimi. Mainitunkaltainen luettelo on tarpeen säilyttää nimilaissa myös jatkossa. Joitain tulkinnanvaraisia kohtia on kuitenkin kertyneiden kokemusten pohjalta tarpeen täsmentää.

Eräs yleisesti käytetty erityinen syy sellaisen sukunimen hyväksymiselle, jota ei muutoin voitaisi myöntää hakijalle uudeksi sukunimeksi on, että hakijan esivanhemmat ovat aikaisemmin laillisesti käyttäneet hakijan esittämää nimeä. Käsitettä "esivanhemmat" on sovellettu vakiintuneesti niin, että sen piiriin on katsottu kuuluvan hakijan viidennen polven esivanhemmat, kun hakija itse on ensimmäistä sukupolvea. Nimiviranomaisten ratkaisujen ennakoitavuuteen ja oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä on perusteltua, että tämä soveltamiskäytännössä vakiintunut linjaus kirjataan lakiin.

Vaikka yleisimmät perhesuhteiden muutoksia koskevat tilanteet on säännelty erikseen, on erityisiä syitä koskevaan säännökseen lisätty kohta, joka sallii sukunimen hyväksymisen, jos uuden sukunimen ottamista on perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten tai niihin rinnastettavien seikkojen johdosta pidettävä perusteltuna. Säännös on mahdollistanut nimilain ajanmukaisuuden säilymisen uusien perhemuotojen ilmaantumisen myötä. Kaikkia perhesuhteissa tapahtuvia muutoksia ei vuonna 1986 voimaan tullessa nimilaissa ole kyetty ennakoimaan. Yksi näistä on rekisteröidyn parisuhteen solmiminen, jota koskeva laki säädettiin vuonna 2001. Toinen ilmiö on avoliittoperheiden huomattava yleistymisen ja eräiden avoliitossa elävien perheiden esittämä toive yhteisestä sukunimestä. Näitä perhesuhteissa tapahtuneita muutoksia on erityissäännösten puuttuessa arvioitu nimilain 13 §:n 2 momentin 2 kohdan perusteella, joka sallii sukunimen muuttamisen esimerkiksi parisuhdekumppanin tai avopuolison sukunimeksi, jos sitä on pidettävä perusteltuna perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten tai niihin rinnastettavien seikkojen johdosta. Rekisteröityihin parisuhteisiin liittyviin yhteistä sukunimeä koskeviin nimihakemuksiin on käytännössä sovellettu aviopuolisoita koskevia periaatteita ja näitä nimihakemuksia on lähes poikkeuksetta puollettu. Avoliittoperheiden yhteistä

sukunimeä koskevia hakemuksia on nimilautakunnan soveltamiskäytännössä puollettu, jos parilla on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi. Edellä on jo arvioitu perustelluksi muuttaa rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia siten, että nimilain puolisoita koskevia säännöksiä voitaisiin jatkossa soveltaa myös rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin. Tämän lisäksi olisi perusteltua kirjata lakiin oikeus saada yhteinen sukunimi avioliiton perusteella, jos avioliitolle asetetut edellytykset täyttyvät.

Kolmas yhä yleistyvä erityinen syy on hakijan esittämä yhteys vieraaseen valtioon. Hakijan kansalaisuuteen ja avioliittoon perustuva yhteys vieraaseen valtioon ovat suhteellisen helppoja osoittaa, jos tällainen yhteys on olemassa. Ratkaisukäytännössä eteen tulevia vaihtelevia tilanteita varten on syytä säilyttää myös säännöksessä tehty viittaus muihin erityisiin seikkoihin kansainvälisen liittymän perustavana elementtinä.

Voimassa olevassa nimilaissa ei ole säännöksiä siitä, voiko oman sukunimen käyttöoikeuden luovuttaa eteenpäin tai siitä, voiko elinkeinotoiminnassa käytetyn suojatun tunnuksen haltija suostumuksellaan hyväksyä nimen käytön uudissukunimenä. Soveltamiskäytännössä tällaisia nimenmuutoksia on saatettu joissakin yksittäistapauksissa puoltaa erityisillä syillä. Ensimmäinen kysymys on tullut esiin esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö on saanut vanhan suvun nimen tai suvun talon nimen itselleen hakemuksesta niin sanottuna uudisnimenä. Nimen haltijoiden suostumus voi olla yhtenä perusteena, jotta nimi voitaisiin ottaa suvussa käyttöön esimerkiksi sisarusten kesken. Vastaavasti hakijan hakema uudissukunimi saattaa olla käytössä elinkeinotoiminnassa suojatulla tunnuksella. Tällöin nimen hakija on saattanut hakea yritykseltä suostumusta nimenmuutokselleen. Ongelmallista on, ettei tämä soveltamiskäytäntö ilmene laista. Lakiin olisi edellä sanottu huomioon ottaen tarpeellista saada erityissäännös vastaavia tilanteita varten.

2.3.7 Sukunimen menettäminen

Säännös, jonka mukaan tuomioistuin voi lapsen isyyden kumoamisen jälkeen päättää, että lapsi on velvollinen ottamaan sen sukunimen, joka äidillä oli lapsen syntymän hetkellä, ei ole enää perusteltu. Vaikka lapsen sukunimen määräytymistä ja muuttamista koskevilla säännöksillä on nimilaissa luotu yhteys isyyden vahvistamiseen, ei lapsen sukunimellä kuitenkaan voida katsoa olevan sellaista välttämätöntä syy-yhteyttä lapsen ja isän oikeudellisen sukulaisuussuhteeseen, että miehellä tulisi olla oikeus vaatia lapsen menettävän sukunimensä isyyden kumoamiskanteen hyväksymisen myötä.

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 8 artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan lapsen oikeutta säilyttää henkilöllisyytensä, myös kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaisuhteensa niin kuin lainsäädännössä niistä määrätään ilman, että niihin puututaan laittomasti. Vaikka lapsi on näissä tilanteissa saanut sukunimensä sellaisten seikkojen perusteella, jotka myöhemmin ovat osoittautuneet paikkansapitämättömiksi ja miehen oikeudellinen suhde lapseen muutetaan vastaamaan todellisia olosuhteita, on lapsen saamasta sukunimestä jo saattanut ehtiä muodostua osa hänen henkilöllisyyttään. Lapsen sukunimi ei ole enää samalla tavoin hänen aiemman isänsä määräysvallassa kuin säännös antaa ymmärtää.

Lapsi tai lapsen huoltaja voi toki muuttuneiden perhesuhteiden vuoksi päätyä siihen, että lapsen sukunimen muuttaminen on perusteltua. Voimassa oleva säännös ilmentää sukunimen menettämisseuraamusta kuitenkin pikemminkin miehen kuin lapsen oikeuksien kannalta siitä huolimatta, että säännöksessä velvoitetaan tuomioistuin kiinnittämään huomiota myös lapsen etuun. Näin ollen on perusteltua, että kyseinen säännös poistetaan.

Sen sijaan nimilain erityissäännös sukunimen menettämisestä tilanteessa, jossa sukunimi loukkaa suojattua nimeä tai tunnusta, on edelleen tarpeellinen.

2.3.8 Nimiviranomaiset ja menettelyt

Etu- ja sukunimen muuttamista koskevat menettelysäännökset muodostavat nykyisellään vaikeasti tulkittavan kolmiasteisen kokonaisuuden. Esimerkiksi ilmoitus- ja hakemusasioiden välinen erottelu koetaan paikoitellen hankalana ja monimutkaisena hahmottaa. Erottelun yksinkertaistaminen on tarpeen. Yhdenmukaisuuden ja selkeyden vuoksi on myös perusteltua, että laissa olisi säännös ilmoituksenvaraisia nimiasioita koskevasta muutoksenhausta.

Erityisesti sukunimihakemusten määrän voimakas kasvu on jo pitkään aiheuttanut paineita hakemusten käsittelystä vastaaville viranomaisille pitenevien käsittelyaikojen ja asiakkaiden odotusten myötä. Muutos on ollut erityisen nopea kansainväliseen nimikäytäntöön perustuvissa sukunimihakemuksissa. Edellä sanotun vuoksi on tarpeen, että nimiasioiden menettelyitä kevennetään ja automatisoidaan mahdollisimman pitkälle.

Toimivaltasäännöksiä maistraattien välillä on tarkasteltava uudelleen. Maistraateista saadun tiedon perusteella ongelmia on koitunut erityisesti siitä, että asiakas hakee sekä etu- että sukunimen muuttamista, mutta toimivalta etu- ja sukunimien osalta on jakaantunut eri maistraateille siksi, että etunimeä koskeva asia on ilmoitusasia ja sukunimeä koskeva asia on hakemusasia. Vastaisuudessa samalla hakemuksella vireille tulleet asiat tulisi voida käsitellä samanaikaisesti.

Myös työnjakoa maistraattien ja nimilautakunnan välillä on tarpeen selkeyttää. Ei ole tarkoituksenmukaista käyttää hitaampaa nimilautakuntamenettelyä sellaisissa nimihakemusasioissa, joissa nimilautakunnan lausunto on hyvin ennakoitavissa ja ratkaisu voidaan tehdä nopeammin ja lähempänä asiakasta maistraatissa. Nimilaisissa tai nimilakia täydentävässä nimiasetuksessa tulee määritellä ne hakemustyytit, joiden käsittely edellyttää nimilautakunnan lausuntoa. Asetuksentasoista täydentävää sääntelyä puoltaa se, että nimilakiin ja nimiasetukseen perustuva sääntelymekanismi on tähän mennessä sallinut työnjaon joustavan uudelleenmäärittelyn maistraattien ja nimilautakunnan välillä muuttuvissa olosuhteissa ja tapauskäytännön vakiintuessa.

Nimilautakunnan säilyttäminen erityisenä asiantuntijaelimenä on edelleen perusteltua. Nimilautakunnan lausunnot eivät ole oikeudellisesti sitovia, mutta tosiasiallisesti lausunnoilla on vahva ohjausvaikutus. Lausuntotoiminnan tavoitteena on edistää lain yhdenmukaista soveltamista ja tarjota muille nimiviranomaisille kielitieteellistä ja nimistöntutkimuksen sekä sukututkimuksen asiantuntemusta. Nimilautakunnan erityisasiantuntemusta tarvitaan myös jatkossa.

Kuulutusmenettely Virallisessa lehdessä ei ole enää ajanmukainen. Menettelystä koituu asiakkaille turhia kustannuksia ja ylimääräinen 1—2 kuukauden viive hakemuksen käsittelyssä. Virallista lehteä ei tosiasiallisesti aktiivisesti seurata. Lisäksi jos hakijalle on myönnetty turvakielto, nimenmuutoksen kuuluttaminen Virallisessa lehdessä saattaa vaarantaa hänen turvallisuutensa. Muistutuksia kuulutusten pohjalta on lisäksi tehty äärimmäisen harvoin. Muistutusmenettely tulisi rajata nykyistä harvempiin tilanteisiin.

2.3.9 Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Nimilain kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvien säännösten voidaan arvioida säilyttäneen ajanmukaisuutensa verrattain hyvin eikä niiden soveltamisessa ole esiintynyt suuria

käytännön ongelmia. Vieraan valtion lain mukaan määräytyneen sukunimen tunnustamista koskevat säännökset ovat varsin sallivat, mikä edistää vapaata liikkuvuutta Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitetulla tavalla. Toisaalta nimilain säätämisen jälkeen henkilön asuinpaikan käyttö on yleistynyt kansainvälisenä liittymänä kotipaikan sijaan. Vaikka ero käsitteiden välillä ei ole suuri, viittaukset on syytä ajanmukaistaa vastaamaan nykyisin yleisesti käytössä olevaa käsitteistöä.

Käytännön ongelmia on esiintynyt sen arvioimisessa, missä vaiheessa maistraatilla on toimivalta etu- ja sukunimeä koskevassa asiassa, jos Suomen kansalaisella on asuinpaikka vieraassa valtiossa. Voimassaolevan lain mukaisissa tilanteissa nimiasian ratkaiseminen Suomessa on edellyttänyt vieraasta valtiosta selvitystä siitä, että Suomessa tehty päätös tullaan tunnustamaan henkilön asuinmaassa. Tällaisia selvityksiä on ollut ajoittain vaikea saada. Väestön kansainvälistyessä nämä tilanteet tulevat yleistymään.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Uudistuksen ensisijaisena tavoitteena on ajantasaisesti etu- ja sukunimeä koskeva lainsäädäntö vastaamaan yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia. Muutostarpeet kumpuavat väestön kansainvälistymisestä ja muutoksista perherakenteissa sekä pyrkimyksestä yksilöllisempään nimenantoon. Samalla kun annetaan tilaa kansainvälistymisen vaikutuksille nimistössä, tavoitteena on ollut pyrkiä turvaamaan myös perinteisen kotimaisen nimikulttuurin säilyminen. Lain tavoitteena on vahvistaa lapsen edun huomioon ottamista lapsen nimeä koskevassa päätöksenteossa.

Uudistuksen tavoitteena on lisäksi karsia päällekkäisiä viranomaistoimintoja sekä lyhentää nimihakemusten keskimääräisiä käsittelyaikoja.

Ehdotuksella toteutetaan pääministeri Sipilän hallituksen tavoitteita sääntelyn sujuvoittamisesta, turhien normien purkamisesta ja hallinnollisen taakan keventämisestä. Ehdotus etu- ja sukunimilain on laadittu ottaen huomioon mahdollisuus nimeä koskevien ilmoitusten ja hakemusten sähköiseen käsittelyyn. Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien toteuttama palvelujärjestelmänhanke vastaa hallituksen tavoitteita julkisten palveluiden digitalisoimisesta ja palveluiden rakentamisesta käyttäjälähtöisiksi. Sähköisten asiointimahdollisuuksien myötä nimi-asioiden käsittelyajat lyhenevät edelleen merkittävästi.

3.2 Keskeiset ehdotukset ja niiden toteuttamisvaihtoehdot

3.2.1 Nimenantovelvoitteen määräaika

Esityksessä ehdotetaan nimenantovelvoitetta koskevan määräajan nostamista nykyisestä kahdesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen lapsen syntymästä. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset nimenantovelvollisuuden määräajasta myös silloin, kun henkilö muutoin kuin Suomessa syntymän perusteella merkitään ensimmäisen kerran väestötietojärjestelmään. Määräajaksi ehdotetaan kuutta kuukautta.

3.2.2 Etunimet

Esityksessä ehdotetaan, että etunimiä voisi ottaa nykyisen kolmen sijaan neljä. Ehdotettu muutos lisää väestön valinnanvapautta omasta ja lapsensa nimestä. Etunimen ei ehdotuksen mukaan enää edellytetä olevan kotimaisen nimikäytännön mukainen, vaan ehdotettua uutta etu-

nimeä arvioidaan sen sijaan suhteessa kaikkiin Suomessa käytössä oleviin etunimiin riippumatta siitä, minkä maan nimikulttuurista nimi on lähtöisin. Etunimen hyväksyttävyyteen liittyvät ehdottomat esteet ovat edelleen tarkoituksenmukaiset, mutta niitä esitetään tarkennettavaksi. Esimerkiksi etunimen aiheuttamaa haittaa tulee ehdotuksen mukaan arvioida eri tavalla, kun kyseessä on lapselle annettava nimi tai täysi-ikäisen henkilön oma nimenmuutos.

Esitystä valmisteltaessa on pohdittu etunimien sukupuolisidonnaisuudesta luopumista. Vaikka sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen voidaan katsoa puoltavan sukupuolierottelun häivyttämistä, sukupuolijaottelu on ainakin vielä tällä hetkellä merkittävä osa henkilön tunnistamista sosiaalisessa kanssakäymisessä ja osa henkilötunnuksen muodostumistapaa. Henkilötunnuksesta käy ilmi yksilön sukupuoli ja on luontevaa, että tämä heijastuu myös nimijärjestelmään. Väestötietojärjestelmään on merkitty sukupuolittuneiden nimien lisäksi lukumäärältään kasvava joukko nimiä, joiden ei voida katsoa vakiintuneen vain jommankumman sukupuolen nimiksi. Tällaiset nimet olisivat molempien sukupuolten käytettävissä. Sääntelyä ehdotetaan kuitenkin selkeytettäväksi siten, että sukupuoltaan toiseksi vahvistavalla henkilöllä olisi lakiin kirjattu mahdollisuus muuttaa maksutta etunimensä vastaamaan uutta sukupuoltaan.

Mahdollisuus tallettaa väestötietojärjestelmään tieto kutsumanimestä, jos se on jokin henkilön etunimistä, ehdotetaan säilytettäväksi väestötietojärjestelmää koskevassa lainsäädännössä ratkaistavana.

3.2.3 Sukunimiyhdistelmät

Esityksessä ehdotetaan mahdollisuutta muodostaa kahdesta eri sukunimestä sukunimiyhdistelmä.

Yhtenä vaihtoehtona on pohdittu, että oikeus muodostaa sukunimiyhdistelmä rajattaisiin vain lapsen oikeuteen saada vanhempiensa sukunimistä muodostettu sukunimiyhdistelmä ja toisaalta aviopuolisoiden oikeuteen muodostaa nykyisistä sukunimistään sukunimiyhdistelmä. Tämä vaihtoehto kuitenkin hylättiin yhdenvertaisuussyistä. Ehdotuksessa esitetäänkin edellä mainittujen tilanteiden lisäksi, että henkilö voisi muodostaa sukunimiyhdistelmän mistä tahansa kahdesta sellaisesta sukunimestä, joihin hän olisi hakemuksella oikeutettu. Näin ollen sukunimiyhdistelmä voisi koostua myös kahdesta erillisestä uudissukunimestä. Vallitsevaa vallinnanvapauden periaatetta edistää myös ehdotus siitä, että sekä sukunimien järjestys että yhdysmerkin käyttö tai sen poisjättäminen olisi vapaavalintaista. Viranomaisjärjestelmien toimivuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, ettei sukunimiyhdistelmää voisi muodostaa useammasta kuin kahdesta eri sukunimestä.

Samalla ehdotetaan luovuttavaksi puolisoiden yhteisen sukunimen edellä käytettävästä henkilökohtaisesta sukunimestä. Voimassa olevan lain aikana otettua henkilökohtaisessa käytössä olevan nimen ja avioliiton kautta saadun sukunimen yhdistelmää pidettäisiin jatkossa ilman erillistä hakemusta ehdotuksessa tarkoitettuna sukunimiyhdistelmänä. Muutos ei edellyttäisi nimenkantajalta toimenpiteitä.

3.2.4 Käytössä olevien sukunimien suojan säilyttäminen

Esitystä valmisteltaessa on pohdittu sitä, tulisiko käytössä olevien sukunimien suojasta luopua kaikista yleisimpien sukunimien osalta kuten Norjassa, Tanskassa ja Ruotsissa on tehty. Pohdittu vaihtoehto olisi vapauttanut suuren joukon sukunimiä kenen tahansa käyttöön. Muutos olisi saattanut edistää esimerkiksi maahanmuuttajien integroitumista yhteiskuntaan ja muutoinkin helpottaa uuden sopivan sukunimen löytämistä. Tämä vaihtoehto kuitenkin hylättiin siihen liittyvien yhdenvertaisuusongelmien vuoksi. Sopivan yleisyysrajan määrittäminen koet-

tiin hankalaksi ja riskinä nähtiin sukunimien keskinäinen eriarvoistuminen. Lisäksi kotimainen sukunimikäytäntö eroaa syntyhistorialtaan monin tavoin muiden Pohjoismaiden sukunimikäytännöistä ja on myös eurooppalaisittain poikkeuksellinen. Kaikkien käytössä olevien sukunimien sukunimisuojan säilyttäminen vastaa nykytilaa.

3.2.5 Lapsen sukunimen määräytyminen vieraan valtion nimikulttuurin mukaan

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi alaikäisen lapsen sukunimen määräytymistä siten, että se ottaa paremmin huomioon kansainväliset perhetilanteet. Ehdotuksen mukaan lapsen sukunimeksi voidaan valita vanhemman tai isovanhemman nimestä tai molempien nimistä muodostettu sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, jos vanhemmilla on kansalaisuutensa, avioliittonsa tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon.

3.2.6 Mahdollisuus ottaa yhteinen sukunimi avioliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa

Esityksessä ehdotetaan, että pitkäkestoisessa avioliitossa elävät voisivat saada erillisestä hakemuksesta yhteisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän.

Avopari on nykyisin voinut saada yhteisen sukunimen erityisillä perhesuhteissa tapahtuneisiin muutoksiin rinnastuvilla syillä, jos parilla on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi. Tämä oikeus yhteiseen sukunimeen ehdotetaan nyt kirjattavaksi lakiin, kuitenkin siten, että oikeus laajenisi koskemaan myös sellaisia lapsettomia avopareja, jotka ovat asuneet yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamista siten, että siitä poistetaan rajoitus, jonka perusteella rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin ei sovelleta nimilain puolison sukunimeä koskevia säännöksiä.

3.2.7 Sähköiset palvelujärjestelmät

Esityksessä ehdotetaan kahden uuden sähköisen palvelujärjestelmän luomista. Sähköisten palvelujärjestelmien avulla olisi jatkossa mahdollisuus toteuttaa sekä lapsen nimen ilmoittaminen että nimenmuutoshakemusten käsittely. Sähköisen asioinnin toteuttamisen tarkoituksena on, että yksinkertaiset ja selkeät ilmoitus- ja hakemusasiat hoituisivat lähtökohtaisesti automatisaation avulla. Jos automatisoitu käsittely ei kykenisi tuottamaan myönteistä päätöstä, hakemus siirtyisi viranomaisarviointiin, jossa tutkitaan tarkemmin, täytyvätkö lain edellytykset. Ilmoittaja tai hakija saisi hakemuksen verkossa jätettyään välittömän palautteen siitä, kummassa menettelyssä ilmoitus käsitellään ja mikä asian arvioitu käsittelyaika on. Nimen ilmoittaminen tai muuttaminen olisi kuitenkin mahdollista myös henkilökohtaisesti asioiden taikka paperisten tai sähköisten lomakkeiden avulla kuten nykyisin.

3.2.8 Muistutusmenettelyn supistaminen

Esityksessä ehdotetaan, että muistutusmenettelyä supistetaan ja siihen liittyvästä kuulutusmenettelystä Virallisessa lehdessä luovutaan.

Tiedottamisvelvollisuus ja muistutusmahdollisuus rajattaisiin koskemaan vain uudissukunimiä. Uudissukunimistä tiedotettaisiin esityksen mukaan Virallisen lehden sijaan maistraatin verkkosivuilla. Muistutuksen tekemiselle olisi 30 päivän määräaika.

3.2.9 Nimilautakuntakäsittelyn rajaaminen

Esityksessä ehdotetaan nimilautakuntakäsittelyn huomattavaa rajaamista nykyisestä. Esityksessä ehdotetaan nimilautakunnalle lähetettävät nimiasiat rajattavan vain sellaisiin ilmoitus- ja hakemusasioihin, joiden käsittelyssä nimilautakunnan tarjoama asiantuntemus tulee tehokkaimmin käyttöön. Vastaavasti nimiasia, jonka ratkaiseminen ei edellytä asiantuntijalausuntoa, voitaisiin ratkaista itsenäisesti maistraatissa.

Yhdenmukaisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi on punnittu sitä vaihtoehtoa, että kaikista esitetyistä uudisetunimistä, eli etunimistä, jotka eivät ole käytössä, tulisi pyytää asiantuntijalausunto. Uudisetunimien suuresta lukumäärästä kuitenkin johtuu, että tällainen lautakuntakäsittely muodostuisi liian raskaaksi ja saattaisi ruuhkauttaa lausuntomenettelyä, eikä siten edistäisi esityksen tavoitteita lyhentää käsittelyaikoja. Esityksessä ehdotetaan sen sijaan, että nimilautakunnan asiantuntijalausuntoa pyydetäisiin etunimestä, jos on perusteltua aihetta epäillä, ettei nimi ole lainmukainen. Esitettyä etunimeä ei voisi toisin sanoen hylätä ilman asiantuntijalausuntoa. Vastaavasti maistraatilla ei olisi velvollisuutta pyytää lausuntoa hyväksyttävistä etunimistä, ellei se itse katso lausunnon pyytämiseksi olevan erityistä syytä.

Lautakunnan lausunto tulisi pyytää myös uudissukunimistä sekä sukunimistä, jotka ovat kuuluneet hakijan esivanhemmille, mutta joita koskeva myöhäisin asiakirjamerkintä on tehty ennen vuotta 1900. Lisäksi maistraatilla olisi mahdollisuus pyytää sekä etu- että sukunimestä lausunto, jos siihen olisi erityinen syy.

3.2.10 Seurakuntien ja maistraattien vastuunjaon selkeyttäminen

Vastasyntyneen lapsen ja vihittävien nimiä koskevat ilmoitukset voidaan ehdotuksen mukaan edelleen jättää myös evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon seurakunnalle. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin täsmennettäväksi nimi-ilmoitusten lainmukaisuuden selvittämistä koskevia säännöksiä siten, että seurakuntien ja maistraattien välinen vastuunjako selkeytyy. Esityksessä ehdotetaan, että tilanteissa, joissa nimen lainmukaisuus on epäselvä, esimerkiksi esitetyn etunimen ollessa uudisnimi, seurakunnan tulisi siirtää asia maistraatin ratkaistavaksi.

Vaihtoehtona nimi-ilmoituksen vastaanottavan henkilön harkintaan perustuvalla siirtomenettelylle on pohdittu myös seurakuntien jäsentietojärjestelmien muokkaamista siten, että järjestelmät estäisivät esimerkiksi vihkiparin yhteisen sukunimen tallentamisen väestötietojärjestelmään, jos vihkiparin ilmoittama yhteinen sukunimi on saatu aiemmasta avioliitosta. Näistä muutoksista aiheutuisi kirkkoille kuitenkin huomattavia taloudellisia kustannuksia. Estojärjestelmä ei olisi myöskään asiakasmyönteinen tapa lähestyä asiaa, koska tieto nimeen liittyvistä epäselvyyksistä tulisi usein esiin seurakunnan edustajalle ja asiakkaalle vasta jo toimitetun kasteen tai vihkimisen jälkeen. Siirtomenettelyn on todettu näin ollen olevan oikeasuhtainen tapa selvittää esitetyn nimen lainmukaisuus ja se on perusteltu myös yhdenmukaisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi. Epätietoisuutta seurakuntien ja maistraattien välisestä vastuunjaosta pyritään vähentämään etenkin kokonaisuudistuksen täytäntöönpanovaiheessa järjestettävän tiedotuksen ja koulutuksen avulla.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Vaikutukset valtion talouteen

Merkittävimmät vaikutukset valtion talouteen koituvat sähköisten nimi-ilmoituspalvelun ja nimenmuutossovelluksen luomisesta. Nämä toteutettaisiin kahdessa vaiheessa ehdotetun lain vahvistamisen jälkeen alkavan vuoden mittaisen täytäntöönpanokauden aikana. Ensimmäisessä vaiheessa toteutettavasta nimenmuutossovelluksesta koituu Väestörekisterikeskuksen ja Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön yhteisesti laatiman kustannusarvion mukaan noin 235 000 euron kertakustannus, josta maistraattien asiankäsitteilyjärjestelmän kehittämiskustannukset ovat 65 000 euroa. Toisessa vaiheessa toteutettavasta nimi-ilmoituspalvelusta koituva kertakustannus on kustannusarvion mukaan noin 115 000 euroa, josta maistraattien asiankäsitteilyjärjestelmän kehittämiskustannukset ovat 30 000 euroa. Nimi-ilmoituspalvelun edullisempi kokonaiskustannus perustuu siihen, että se voidaan luoda nimenmuutossovelluksen yhteydessä luotaville toimintaperiaatteille. Nimi-ilmoituspalvelun kustannuksiin sisältyy myös nimenantovelvoitteen automatisoitu muistuttamistoiminto. Lisäksi lainsäädännön muutoksista aiheutuvista välttämättömistä järjestelmä- ja lomakemuutoksista Väestörekisterikeskukselle koituva kertakustannus on arvioitu 60 000 euron suuruiseksi. Edellä mainitut kertakustannuserät, joiden yhteenlaskettu kokonaismäärä on 410 000 euroa, kohdistuvat valtiovarainministeriön hallinnonalalle.

Sähköisten nimijärjestelmien luomisesta koituvia kustannuksia tasapainottavat näiden käyttönotosta erityisesti maistraattien henkilöstölle koituvat, henkilöstömenoihin kohdistuvat kustannussäästöt. Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö on arvioinut sähköisistä palveluista koituvat kustannussäästöt ensimmäisenä käyttöönottovuotena noin 200 000 euron suuruisiksi. Summa vastaa noin 4 henkilötyövuotta. On huomattava, että sekä euromääräinen että henkilötyövuosina toteutuva säästö kertautuu vuosittain ja kasvaa sitä mukaa kuin sähköisten palveluiden käyttö yleistyy. Säästöt kohdentuvat valtiovarainministeriön hallinnonalalle.

Lainsäädäntömuutoksista koituvat tiedotus- ja koulutuskustannukset tulisivat myös korvattaviksi valtion varoista ja kohdentuisivat pääosin valtiovarainministeriön hallinnonalalle.

Ehdotuksesta seuraavat väestötietojärjestelmän ja asianhallintajärjestelmän muutoksiin kohdistuvat taloudelliset vaikutukset Väestörekisterikeskuksen toimintaan katettaisiin määrärahan lisäyksellä vuoden 2018 talousarviossa. Määrärahan lisäys on kertaluonteinen 315 000 euroa. Maistraattien osalta syntyvät kustannukset katettaisiin uudistuksesta syntyvät säästöt huomioiden maistraattien kehysmäärärahojen puitteissa.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset nimilautakunnan toimintaan ovat nimilautakunnan ilmoituksen mukaan vähäiset. Lautakunnan määrällisen työmäärän vähentyminen muuttuu laadullisen työmäärän kasvuksi ja entistä vaikeammat lain soveltamistilanteet tulevat edellyttämään vastaisuudessakin sitä, että lautakunta joutuu kokoontumaan vuodessa 6–8 kertaa. Kokouksen lukumäärässä ei ole odotettavissa sellaista laskua, että lautakunnan kokouspalkkiot voisivat olennaisesti vähentää oikeusministeriölle lautakunnasta aiheutuvia kustannuksia. Lautakunnan kokonaismenot olivat vuonna 2016 yhteensä noin 56 000 euroa, joka pitää sisällään lautakunnan esittelijän palkkamenoista aiheutuvat kustannukset sekä kokouspalkkiot 2 715 euroa. Kokonaiskustannukset ovat todellisuudessa pienemmät sen vuoksi, että osa oikeusministeriön virkamiesesittelijän yhden henkilötyövuoden työpanoksesta on ohjautunut muihin oikeusministeriön osoittamiin tehtäviin. Näin voidaan toimia myös jatkossa, jos vapautuvan työ-

panoksen määrä kasvaa. Myös nimilautakunnan verkkosivujen perustamis- ja ylläpitokustannukset ovat arvioidulta määrältään pieniä.

Ehdotettujen muutosten ei ole todettu aiheuttavan lisähenkilöstön tarvetta tuomioistuimissa. Oikeusministeriön hallinnonalalle ei tuomioistuimille ja nimilautakunnalle aiheutuvat vaikutukset yhteenlaskien arvioida koituvan kustannusvaikutuksia vähäisiä tiedotus- ja koulutuskustannuksia lukuun ottamatta.

Ehdotetulla lainsäädännöllä on vaikutuksia myös evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon seurakuntien talouteen sellaisissa toiminnoissa, joiden rahoittaminen kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan. Seurakunnille ehdotuksen aiheuttamista tietojärjestelmämuutoksista koituu vähäisiä kustannuksia. Tietojärjestelmäkustannuksia tasapainottavat sähköisestä nimi-ilmoituspalvelusta koituvat säästöt seurakuntien henkilöstömenoissa. Ehdotuksesta koituu seurakunnille myös vähäisiä tiedotus- ja koulutuskustannuksia. Kustannukset katetaan kansalliskirkkojen talousarviomäärärahan puitteissa.

4.1.2 Vaikutukset kunnallistalouteen

Ehdotuksesta arvioidaan koituvan vain vähäisiä taloudellisia vaikutuksia kunnille. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen velvollisuus toimittaa lausunto huostaanotetun lapsen nimen muuttamisen edellytyksistä vastaa voimassaolevaa lainsäädäntöä. Ehdotukseen sisältyy lisäksi viittaus lapsen asuinkunnan viimesijaiseen velvollisuuteen huolehtia alaikäisen nimen ilmoittamisesta huoltajan laiminlyötyä velvollisuutensa. Valtakunnallisesti tapauksia arvioidaan esiintyvän noin 15 vuodessa. Tapaukset keskittyvät pääkaupunkiseudulle ja suurimpiin kuntiin.

4.1.3 Vaikutukset elinkeinoelämään

Ehdotuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia elinkeinoelämään. Elinkeinotoiminnassa käytetyn suojatun tunnuksen suoja säilyy lähes entisellään. Suojaa kavennetaan sellaisten tunnusten osalta, joiden nimi koostuu yleiskielisestä sanasta tai yleisestä paikannimestä. Ehdotus vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä. Tosiasialliset mahdollisuudet tehdä muistutus ehdotetusta uudissukunimestä paranevat, koska uudissukunimet kuulutettaisiin jatkossa kootusti maistraattien verkkosivuilla. Ehdotettu säännös suojatun tunnuksen nimen käyttöoikeuden luovuttamisesta uudissukunimeksi lisää myös elinkeinonharjoittajien mahdollisuutta sopia nimen käytöstä sekä siitä suoritettavasta korvauksesta. Suoja on lisäksi ehdotettu poistettavaksi asunto-osakeyhtiöiden toiminimiltä, koska asunto-osakeyhtiöt eivät lähtökohtaisesti harjoita elinkeinotoimintaa.

4.1.4 Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Ehdotuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia kotitalouksien asemaan. Ehdotukseen sisältyvät sähköiset palvelut edistävät valtion palveluiden digitalisoimista ja nimiasioiden käyttäjälähtöisyyttä. Sähköiset palvelut myös selkeyttävät menettelyä asiakkaan näkökulmasta ja nopeuttavat nimiasian ratkaisemista. Lähtökohtana on kuitenkin edelleen, että nimen muuttaminen muutoin kuin vihkimisen tai rekisteröidyn parisuhteen avioliitoksi muuttamisen yhteydessä on maksullista. Nimiasioissa perittävän maksun suuruudesta säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992) ja sen perusteella annetussa alemman asteisessa lainsäädännössä. Ehdotuksesta koituvat vaikutukset hakemusmaksujen suuruuteen arvioidaan tarkemmin lain täytäntöönpanovaiheessa valtiovarainministeriön ja maistraattien yhteistyönä. Ehdotuksessa on kuitenkin erikseen lueteltu ne nykyisin ilmoitusasioina käsiteltävät nimenmuutostilanteet, joissa hakemusmaksua ei jatkossakaan peritä. Luetteloa on hieman täsmennetty ja sinne on lisätty muun

muassa isyyden kumoamista, sukupuolen vahvistamista ja alaikäisenä sukunimiyhdistelmästä luopumista koskevat erityistilanteet.

Väestölle aiheutuvista taloudellisista vaikutuksista on kuitenkin huomattava vaikutus, joka kohdistuu Suomessa asuviin kansainvälisiin perheisiin. Näissä perheissä tarve erillisen maksullisen nimihakemuksen tekemiseksi vieraaseen nimikulttuuriin liittyvällä poikkeusperusteella vähenee, koska etunimien valinnanvapautta lisätään ja sukunimiyhdistelmien salliminen pienentää kotimaisen ja vieraiden valtioiden nimilainsäädännön välisiä eroja.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.1 Vaikutukset maistraattien toimintaan

Nimenantovelvoitteeseen liittyvän määräajan nostaminen kahdesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen ei lisää maistraatin tehtäviä nimenantovelvoitteen valvonnassa, koska valvontatoimiin ei käytännössä nykyisin ryhdytä heti määräajan päättymisen jälkeen.

Sen sijaan sähköisen nimi-ilmoituspalvelun toteuttamisesta aiheutuu merkittäviä vaikutuksia maistraattien toimintaan. Ehdotetun nimi-ilmoituspalvelun avulla lapsen vanhemmat voivat ilmoittaa syntyneen lapsen etu- ja sukunimen verkossa. Palveluun sisäänrakennettavan automatiikan avulla ilmoitettua etunimeä vertaillaan väestötietojärjestelmään jo tallennettuihin samalle sukupuolelle annettuihin etunimiin ja vanhempien sukunimiin. Jos ilmoitetut nimet täyttävät vaaditut edellytykset, palvelu tallentaa nimet suoraan väestötietojärjestelmään ja lähettää tallentamisesta tiedon lapsen huoltajille. Jos automatisoitu käsittely ei kykene tuottamaan myönteistä päätöstä, asia siirtyy viranomaisarviointiin, jossa tutkitaan tarkemmin, täytyvätkö lain edellytykset. Ilmoittaja saisi verkossa ilmoituksen jätettyään välittömän palautteen siitä, kummassa menettelyssä ilmoitus käsitellään ja mikä asian arvioitu käsittelyaika on, ellei sitä voida tallentaa väestötietojärjestelmään välittömästi.

Nimi-ilmoituspalvelun käyttäminen olisi ilmoittajalle maksutonta, koska kyse on lainsäädäntöön perustuvan velvollisuuden täyttämisestä. Nimen ilmoittaminen olisi mahdollista myös henkilökohtaisesti asioiden taikka paperisten tai sähköisten lomakkeiden avulla, kuten nykyisinkin. Nimi-ilmoituspalvelun käyttöönotto vähentäisi maistraattien tehtäviä ja nimi-ilmoituksiin liittyviä käsittelyaikoja. Henkilökohtainen asiointi ja paperisten tai sähköisten lomakkeiden käyttäminen eivät sen sijaan tuota vastaavia vaikutuksia. Näitä käytettäessä ehdotuksen vaikutukset rajoittuisivat käytössä olevien lomakkeiden lukumäärän vähentämiseen ja niiden ajanmukaistamiseen.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan nimi-ilmoitus on mahdollista jättää joko maistraatille tai evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakunnalle. Ehdotuksessa selkeytetään seurakuntien ja maistraatin välistä vastuunjakoja ja korostetaan maistraatin asemaa nimiviranomaisena, jonka velvollisuuksiin ratkaisun tekeminen epäselvissä nimiasioissa kuuluu. Seurakuntien velvollisuus siirtää epäselvät ilmoitusasiat maistraatin käsiteltäväksi saattaa hieman lisätä maistraattien tehtäviä. Seurakunnat vastaanottavat nykyisin noin 70 prosenttia kaikista nimi-ilmoituksista. Sähköisen nimi-ilmoituspalvelun sekä sähköisen asiankäsittelyn käyttöönoton arvioidaan neutralisoivan siirtomenettelystä koituvan työmäärän lisäyksen maistraateissa.

Ehdotukseen sisältyvän maistraatin velvollisuuden lähettää kehoitus nimivelvoitteen täyttämiseksi etu- tai sukunimettömän alaikäisen huoltajille selkeyttää maistraatin velvollisuutta valvoa nimenantovelvoitteen ja lapsen edun toteutumista. Voimassaolevassa lainsäädännössä asiaa ei ole ollenkaan säännelty. Kehotusvelvollisuus lisää hieman lukumäärällisesti maistraatin viranomaistehtäviä, kun valvottavana on myös väestötietojärjestelmään ehdotetun lain voi-

maantullessa kertyneiden etu- tai sukunimettömien alaikäisten asiat. Toisaalta nimenantovelvoitteeseen liittyvien kehotusten lähettäminen on helposti automatisoitavissa. Nimi-ilmoituspalvelun käyttöönotto tekee lisäksi nimenantovelvoitteen täyttämisen entistä helpommaksi, millä on kehotustarvetta vähentävä vaikutus.

Etunimien lukumäärän lisäämisellä ei ole merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Väestörekisterikeskukselta saadun tiedon mukaan väestötietojärjestelmä pystyy tälläkin hetkellä käsittelemään kolmea useampaa etunimiä ilman tästä koituvia lisäkustannuksia.

Sukunimiyhdistelmien käyttöönotto laajentaa yksilön ja perheiden valinnanvapautta, mutta lisää jonkin verran viranomaisten tehtäviä, koska sukunimeä koskeva sääntely monimutkaistuu kasvavan valinnanvapauden myötä. Sukunimiin liittyvät uudet yhdistämisvaihtoehdot edellyttävät koulutautumista maistraateissa mutta myös seurakunnissa, koska sukunimiyhdistelmien arvioidaan yleistyvän lapsen sukunimen määräytymistilanteiden lisäksi myös vihkimistilanteissa.

Molemmissa mainituissa tilanteissa seurakuntien tulee epäselvässä tapauksessa siirtää nimiasia maistraatin käsiteltäväksi. Lapsen nimeä koskevissa asioissa sähköisen nimi-ilmoituspalvelun käyttöönotto vähentää merkittävästi sekä maistraattien että seurakuntien työmäärää, kun väestö voi asioida suoraan verkossa ja osa ilmoituksista voi tallentua suoraan väestötietojärjestelmään.

Ehdotuksen mukaan avioituva pari ilmoittaa jatkossa sukunimitoiveensa pyytessään avioliiton esteiden tutkintaa. Vihittävien tulevat nimet kirjoitetaan osaksi todistusta esteiden tutkinnasta ja vihkiä ilmoittaa nimet vihkimisen jälkeen väestötietojärjestelmään. Seurakunnilla on mahdollisuus tallentaa selvät nimi-ilmoitukset väestötietojärjestelmään jatkossakin. Myös epäselvien nimiasioiden siirtämistä seurakunnista maistraatille ollaan maistraateista saadun tiedon mukaan sähköistämässä.

Ehdotukseen sisältyvä mahdollisuus yhteiseen sukunimeen avoliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa vähentää hieman viranomaistehtäviä maistraatissa. Uusia rekisteröityjä parisuhteita ei ole voinut solmia 1 maaliskuuta 2017 jälkeen, joten kyse on näissä tilanteissa aina rekisteröidyn parisuhteen aikana tehtävästä sukunimimuutoksesta. Vaikka asia käsitellään edelleen hakemusasiaina, asian käsitteleminen ei enää edellytä nimilautakunnan lausuntoa vaan muuttuu niin sanotuksi selväksi hakemusasiaksi ja nopeuttaa näin ollen asian käsittelyä sekä hakijan että viranomaisen näkökulmasta. Jos rekisteröity parisuhde muutetaan avioliitoksi, ilmoitus yhteisen nimen ottamisesta voidaan tehdä samassa ilmoituksessa ilman erillisasiointia.

Yhteisen sukunimen saaminen avoliittoperusteella edellyttää sen sijaan viranomaiskäsittelyä. Näitäkään ei ehdotuksen mukaan lähetetä jatkossa nimilautakuntaan, ellei hakemus koske uudissukunimeä. Näin ollen myös näiden hakemusten käsittely tulee jatkossa kevenemään ja niiden keskimääräinen käsittelyaika lyhenee.

Nimi-ilmoituspalvelun lisäksi ehdotukseen sisältyy sähköisen nimenmuutospalvelun luominen. Vaikka valtaosa nimiasioista eli noin 83 prosenttia liittyy nimen määräytymiseen lapsen syntymän jälkeen tai vihkimiseen, nimenmuutosasiat muodostavat jäljelle jäävän 17 prosenttia nimiasioista. Nimenmuutosasioiden yhteenlaskettu lukumäärä oli Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksiköltä saadun tiedon mukaan vuonna 2016 noin 14 500 kappaletta. Näistäkin arviolta noin 70 prosenttia liittyy perhesuhteissa tapahtuneeseen muutokseen kuten avioeroon tai muutokseen lapsen perhesuhteissa taikka haluttu nimenmuutos on muutoin selkeä. Muutoin selkeitä nimenmuutostilanteita ovat esimerkiksi etunimen muuttaminen toiseksi samalla sukupuolella yleisesti käytössä olevaksi etunimeksi tai sukunimiyh-

distelmään kuuluvasta yhdestä sukunimestä luopuminen. Näissä tilanteissa viranomaisella on käytettävissään nimenmuutoksen tueksi tarvittavat tiedot jo väestötietojärjestelmän perusteella, mikä luo hyvät edellytykset nimiasian nopealle sähköiselle käsittelylle. Selkeiden nimenmuutostilanteiden lukumäärää lisää myös nimihakemusten perusteluvelvollisuuden poistuminen.

Nykyisin selkeät nimenmuutosasiat käsitellään ilmoitusasioina. Menettelyn yhtenäistämisen vuoksi ehdotetaan, että nämäkin nimenmuutokset käsitellään jatkossa hakemuksina. Siirtymällä sähköiseen nimenmuutospalveluun voidaan myönteisessä tapauksessa saada hakemuksen tuloksena viiveetön päätös. Tästä syystä nimenmuutoksen käsittelyaika selkeässä myönteisessä tapauksessa lyhenisi siitä huolimatta, että nimiasioiden ryhmittelyä ehdotetaan muutettavaksi.

Niissä tilanteissa, joissa viranomainen joutuisi tekemään kielteisen päätöksen, nimiasian käsittelyaika säilyisi samana tai lyhenisi nykyisestä. Käsittelyajan lyheneminen kielteisessäkin tapauksessa johtuu siitä, että sähköisten palveluiden käyttöönottamisella nimiasian vireilletulo nopeutuu ja palveluiden käyttöönotosta koitua työajan säästö voidaan kohdentaa paremmin viranomaiskäsittelyä vaativien nimiasioiden käsittelyyn.

Maistraateilta saadun tiedon mukaan noin 10 prosenttia nimihakemusten keskimääräisestä käsittelyajasta käytetään nykyisin nimenmuutosta koskevien maksujen käsittelyyn ja perimiseen. Sähköinen nimenmuutospalvelu mahdollistaa nimihakemuksen käsittelyyn liittyvän maksun perimisen etukäteen ennen ratkaisun toimittamista hakijalle. Siirtymällä automatisoituun ennakkomaksujärjestelmään maksujen perimiseen tällä hetkellä käytetty työaika vapautuu varsinaisten nimiasioiden käsittelyyn tai muiden maistraattien palveluiden tuottamiseen. Aiemmin ilmoitusasioina maksutta käsiteltävät asiakokonaisuudet on ehdotuksessa erikseen säädetty käsiteltäviksi maksutta myös jatkossa.

Sähköisen nimi-ilmoituspalvelun ja nimenmuutospalvelun lisäksi merkittävin viranomaistehäviä vähentävä ehdotus liittyy nimilautakuntakäsittelyn rajaamiseen. Nimilautakunnalle lähetettävien nimenmuutoshakemusten lukumäärän arvioidaan vähenevän noin 500—600:lla vuosittain. Koska nimilautakunnalle lähetettävään muutoshakemuksen keskimääräinen kaikki käsittelyvaiheet käsittävä käsittelyaika on normaalisti 3—6 kuukautta, ehdotuksella on merkittävä vaikutus niille nimenmuutoshakemuksille, joita ei ehdotuksen mukaan enää normaalisti lähetetä nimilautakunnan käsiteltäväksi. Muistutus- ja tiedottamismenettelyä supistamalla lyhennetään lisäksi noin 150 hakemuksen käsittelyaikaa vähintään 30 vuorokautta vuosittain.

Ehdotuksen mukaan nimiasioissa siirrytään kansainvälisyksityisoikeudellisessa sääntelyssä käyttämään kotipaikkaliittymän sijaan asuinpaikkaliittymää. Liittymän vaihdosta ei arvioida koituvan merkittäviä viranomaisvaikutuksia. Viranomaisen toimivaltaa ja sovellettavaa lakia koskeva arviointi hieman helpottuu, koska viranomaisen ei tarvitse enää arvioida hakijan taroitusta kuten kotipaikkaliittymän arvioinnissa, vaan arvioinnissa voidaan keskittyä objektiivisesti arvioitaviin seikkoihin.

Ehdotuksen mukaan Suomen kansalaisella olisi jatkossa aina mahdollisuus muuttaa nimensä Suomessa Suomen lain mukaan. Muutoksen myötä maistraatin työ helpottuu ja kansalaisten palvelu paranee, koska maistraatin ei enää tarvitse selvittää ennen asian käsittelyä, tuleeko suomalainen päätös tunnustetuksi hakijan asuinmaassa, koska riskin nimipäätöksen tunnustamatta jättämisestä hakijan asuinmaassa kantaa hakija itse.

4.2.2 Vaikutukset Väestörekisterikeskuksen toimintaan

Vaikka ehdotettujen sähköisten palveluiden käyttöönoton vaikutukset kohdistuvat erityisesti maistraatteihin, niiden suunnittelu ja keskeisten päättelylogiikkaa ja robotiikkaa vaativien toiminnallisten elementtien toteuttaminen tehdään Väestörekisterikeskuksessa. Työ toteutetaan pääosin ostopalveluna. Palvelun käyttöönotto ja käyttäminen vaatii aluksi kysymyspankkina ja viranomaistyönä ja jatkossa robotiikalla toteutettua neuvontapalvelua, jotta käyttäjät voivat saada nimenmuutosta hakiessaan tai nimeä ilmoittaessaan vastauksia asiaan liittyviin kysymyksiin.

4.2.3 Vaikutukset nimilautakunnan toimintaan

Ehdotuksen mukaan maistraattien suoraan ratkaistavaksi jäisi nykyistä huomattavasti enemmän nimiasioita, koska maistraattien olisi pyydyttävä lausuntoa selvästi harvemmissä asiarühmissä kuin nykyisin. Lisäksi lausuntopyyntökäsittelyä ollaan maistraateista saadun tiedon mukaan sähköistämässä. Sekä lausuntokäsittelyn rajaamisella että siirtymisellä sähköiseen lausuntopyyntöjärjestelmään lautakunnan resursseja vapautuu erityisasiantuntemusta vaativien lausuntopyyntöjen käsittelyyn, mikä mahdollistaa tarkemmin perusteltujen lausuntojen antamisen ja siten vahvistaa lautakunnan ohjaavaa tehtävää nimiasioissa. Lautakuntaan saapuneiden lausuntopyyntöjen asiamäärät ovat 2000-luvulla kasvaneet merkittävästi, mikä on ruuhkauttanut lautakuntatyöskentelyä. Ehdotetuilla toimenpiteillä lautakunnan asiamäärät saataisiin sopeutettua tarkoituksenmukaisiksi myös käytettävissä oleviin resursseihin nähden.

Nimilautakuntaan tulevien asioiden määrän arvioidaan vähenevän vuositasolla noin kahdella kolmasosalla, mikä tarkoittaisi lukumääräisesti asiamäärän vähenemistä noin 500—600 asialla vuosittain. Ehdotus lyhentäisi näiden asioiden käsittelyaikaa merkittävästi, koska asian käsittelyyn nimilautakunnassa kuluva aika ei enää vaikuttaisi kokonaiskäsittelyaikaan. Samalla kun lausuntopyyntöjen määrä ehdotuksen mukaisesti vähenee, lautakuntaan ohjautuisivat erityistä asiantuntijuutta vaativat asiaryhmät. Tämä voi merkitä sitä, että yksittäisen lausuntopyynnön valmisteluun kuluu nykyistä enemmän aikaa. Toisaalta lautakunnan keskimääräinen käsittelyaika lyhenisi, koska käsiteltäviä asioita olisi vähemmän ja hakemukset eivät jonoutuisi nykyiseen tapaan. Erityisesti siirtymävaiheessa on oletettavaa, että lautakunnan rooli ohjaavana elimenä lain vaikeissa soveltamistilanteissa kasvaa. Myös lisääntynyt tiedottamistarve sekä verkkosivujen ylläpito lisää jonkin verran lautakunnan tehtäviä nykyisestä. Vastaavasti tarkoituksena kuitenkin on, että nimilautakunnan rooli asiantuntijaelimenä ajan myötä vähenee kevennetyn lausuntopyyntömenettelyn voimaan tulon jälkeen.

4.2.4 Vaikutukset tuomioistuinten toimintaan

Laajempi valinnanvapaus nimiasioissa on omiaan vähentämään tuomioistuimissa käsiteltävien nimeä koskevien valitusasioiden lukumäärää. Valitusasioiden lukumäärää hillitsee myös nimilautakunnan aseman säilyttäminen maistraattien tulkintoja yhtenäistävänä asiantuntijaelimenä. Toisaalta esimerkiksi alaikäisen etunimeä koskevat ehdottomat nimiesteet eivät juuri muutu, joten ehdotuksen vaikutukset tuomioistuimissa valitusasioina käsiteltäviin asioihin ovat vähäiset.

Tiedottamisvelvollisuuden ja muistutusmahdollisuuden poistamisesta eräissä nimenmuutosasioissa ei ennakoida aiheuttavan nimen menetetyksi julistamista koskevien kanteiden lukumäärän lisääntymistä käräjäoikeudessa. Luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä tulee kuitenkin jatkossakin olla mahdollisuus saada tuomioistuimen ratkaisu nimisuojaansa liittyvissä kysymyksissä siitä huolimatta, että he eivät ole olleet asianosaisina alkuperäisessä nimeä koskevassa hallintoasiassa. Tästä syystä on päädytty säilyttämään kannemahdollisuus nimen

menetetyksi julistamista koskevassa asiassa, vaikka kyseinen kannetyyppi on äärimmäisen harvoin käytetty. Näiden kanteiden arvioidaan jatkossakin jäävän harvinaisiksi, joten kanne-mahdollisuuden säilyttäminen ei lisää tuomioistuinten työmäärää.

4.2.5 Muut vaikutukset

Ehdotetut muutokset vähentävät nimiasioiden käsittelyä seurakunnissa. Evankelis- luterilaisen ja ortodoksisen kirkon seurakunnat voivat nykyiseen tapaan jatkossakin ottaa vastaan nimi-ilmoituksia. Ilmoitusten määrän arvioidaan kuitenkin laskevan sähköisen nimi-ilmoitus-palvelun käyttöönoton jälkeen. Toisaalta esimerkiksi sukunimivaihtoehtojen kasvava lu-kumäärä aiheuttaa sen, että käsiteltävät asiat ovat entistä monimuotoisempia. Epäselvien nimi-ilmoitusten siirtovelvollisuuden ja väestön yhteydenotto- ja siirtovelvoitteiden arvioidaan aiheuttavan jon-kin verran seurakuntien henkilöstön tehtävien lisääntymistä, mutta kokonaisuutena arvioiden seurakuntien tehtävät nimiasioissa tulevat jatkossa vähentymään.

Ehdotukseen sisältyy toimenpide-ehdotus etu- ja sukunimettömien alaikäisten nimivelvoitteen toteuttamiseksi. Ensivaiheessa velvollisuus valvoa nimivelvoitteen täyttämistä on maistraatilla, mutta ellei maistraatin kehoitus huoltajille nimivelvoitteen täyttämiseksi tuota tulosta, maistraatilla on ehdotuksen mukaan velvollisuus ilmoittaa nimivelvoitteen täyttämättä jättämi-sestä sen kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka alueella lapsi asuu. Velvol-lisuus huolehtia nimivelvoitteen täyttämistä siirtyy tämän jälkeen kunnalle, joka voi tarvitta-essa hakea käräjäoikeudelta edunvalvojan sijaisen määräämistä nimenantovelvoitteen täyttä-mistä varten. Maistraateilta ja suurimmista kunnista saadun tiedon mukaan näin toimitaan jo nyt, vaikka esiin tulleiden tapausten lukumäärä on hyvin pieni, valtakunnallisella tasolla noin 15 tapausta vuodessa. Lainsäädäntötasolla kyse on kunnalle asetettavasta uudesta tehtävästä, joka on kuitenkin laajuudeltaan varsin vähäinen.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.3.1 Vaikutukset lapsiin

Monet esityksen keskeisistä vaikutuksista kohdistuvat lapsiin. Esitys vahvistaisi lapsen edun ensisijaisuutta sekä lapsen etu- ja sukunimeä ilmoitettaessa ensimmäistä kertaa että lapsen ni-meä muutettaessa. Lapsen edun huomioiminen perustuu Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 3 artiklaan. Esityksessä on otettu huomioon lapsen edun toteutuminen sekä sen aineellisissa että menettelyllisissä säännöksissä.

Lapsen oikeuksien sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan lapsella on syntymästään lähtien oikeus nimeen. Lapsen oikeutta omaan nimeen edistetään täsmentämällä laissa niitä toimenpi-teitä, joihin maistraatti voi ryhtyä, jos lapselle ei ole ilmoitettu nimeä määräajassa. Esityksellä on myös vaikutuksia eri kieliryhmiin kuuluvien lasten yhdenvertaiseen oikeuteen saada oman nimikulttuurinsa mukainen ja pysyväksi tarkoitettu nimi mahdollisimman nopeasti syntymän-sä jälkeen.

Esityksessä täsmennetään lapsen edun merkitystä silloin, kun lapselle esitetty nimi olisi omi-aan aiheuttamaan lapselle haittaa. Vaikka lapselle aiheutuvan haitan arvioi lähtökohtaisesti lapsen huoltaja yhdessä lapsen kanssa, viimesijainen haitan arviointi jää kuitenkin nimiviran-omaiselle. Lapsen edun mukaisuutta tulisi harkita yksittäistapauksessa vallitsevien olosuhteiden perusteella. Lisäksi tarkoituksena on, että lapsen osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet itseään koskevassa nimiasiansa korostuisivat. Ehdotuksessa on tästä syystä täsmennetty sään-nöstä 15-vuotiaan itsenäisestä puhevallasta.

Perherakenteissa tapahtuneet muutokset on pyritty ottamaan huomioon esitystä valmisteltaessa siten, että lasten oikeudellinen yhdenvertaisuus toteutuisi lapsen syntyperästä riippumatta. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan esimerkiksi, että perhe voisi saada yhteisen sukunimen avoliiton perusteella. Sukunimiyhdistelmien salliminen tilanteessa, jossa lapsen vanhemmilla on eri sukunimet, mahdollistaa lapsen nimiyhteyden muodostamisen ja säilyttämisen suhteessa kumpaankin vanhempaan paitsi ydinperheessä myös esimerkiksi ero- ja uusperhetilanteissa. Näin ollen vaikutuksena on, että lapsi ja perhe voivat muodostaa keskinäisen nimiyhteyden nykyistä joustavammin. Lisäksi tarve lapsen nimenmuutoksiin perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten perusteella vähentyy.

Lapsella on saman yleissopimuksen 8 artiklan mukaan oikeus säilyttää oma nimensä. Tämän oikeuden kannalta merkityksellistä on, että lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös alle 12-vuotiaan lapsen nimenmuutoksia koskevasta lukumäärärajoituksesta. Toistuvat nimimuutokset eivät tue lapsen oikeutta säilyttää oma nimensä. Säännöksellä arvioidaan olevan myönteinen vaikutus yhteiskunnan ja vanhempien asenteisiin tunnistaa lapsen lähtökohtainen oikeus säilyttää oma nimensä ja tarve pysyvään nimi-identiteettiin. Lapsen oikeutta pysyvään nimi-identiteettiin on korostettu myös adoptoitavan lapsen nimeä koskevassa ehdotuksessa.

Esityksessä tuetaan lapsen suhdetta vanhempiinsa sekä sisarusten välistä yhdenvertaisuutta myös menettelyllisesti siten, että osa perheenjäsenten nimenmuutoksista keskinäisen nimiyhteyden muodostamiseksi voitaisiin tehdä joko kokonaan maksutta tai perheen yhteisellä hakemuskannalla. Ehdotuksen mukaan 15 vuotta täyttänyt alaikäinen voi toisaalta myös luopua sukunimiyhdistelmän käyttämisestä, jos hän kokee sen hankalaksi käyttää.

4.3.2 Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Esityksen merkittävin vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyy puolisoitten yhtäläiseen oikeuteen muodostaa sukunimistään yhteinen periytyvä sukunimiyhdistelmä. Voimassa olevan lain mukaan oman aiemman sukunimen säilyttäminen yhteisen sukunimen edellä on mahdollinen vain toiselle puolisolalle, eikä henkilökohtaiseen käyttöön otettu sukunimi periädy. Henkilökohtaisessa käytössä olevan sukunimen käyttö on vakiintunut lähes täysin naisten tekemäksi valinnaksi. Ehdotuksen mukaan sukunimiyhdistelmän muodostaminen on mahdollista kummallekin ja sukunimiyhdistelmään kuuluvat molemmat sukunimet voidaan antaa myös lapselle.

On oletettavaa, että voimassa olevan lain mukainen vaatimus siitä, että lapselle voidaan antaa vain toisen vanhemman sukunimi, ohjaa välillisesti pariskuntien nimiratkaisuja heidän avioituessaan. Esitetty puolisoitten yhtäläinen oikeus muodostaa sukunimiyhdistelmää edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja mahdollistaa puolisoitten keskinäisen nimiyhteyden ilman että kumpikaan puolisoista joutuu luopumaan omasta sukunimi-identiteetistään. Vastaavasti ehdotettu mahdollisuus antaa lapselle vanhempien sukunimistä muodostettu sukunimiyhdistelmä tukee tasapuolista vanhemmuutta.

4.3.3 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Esityksellä on useita yhdenvertaisuutta edistäviä vaikutuksia. Erityisesti perherakenteissa tapahtuneiden muutosten sekä väestön kansainvälistymisen pohjalta esitetyt ehdotukset edistävät yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä ihmisten itsemääräämisoikeuden ja identiteetin kunnioittamista. Tätä tavoitetta edistetään esimerkiksi ehdotuksella poistaa rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa oleva rajoitus, jonka perusteella rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin ei sovelleta nimilain puolison sukunimeä koskevia säännöksiä. Eräiden sukupuolivähemmistöjen kannalta keskeistä on, että osa etunimistöistä ei ole vakiintunut vain jommallekum-

malle sukupuolelle ja että on olemassa joukko etunimiä, jotka ovat otettavissa käyttöön hakijan oikeudellisesta sukupuolesta riippumatta.

Ehdotuksen mukaan sukupuoleen sidottujen etunimien käytön rajoittamisesta voidaan poiketa erityisestä syystä. Lisäksi ehdotuksen mukaan sukupuolensa toiseksi vahvistavalla henkilöllä on mahdollisuus muuttaa etunimensä vastaamaan uutta sukupuoltaan maksutta. Henkilön oikeus ottaa oman uskonnollisen tapansa mukainen etu- ja sukunimi tukisi edelleen yhdenvertaisuutta. Lisäksi etu- ja sukunimen harkinnanvaraisista edellytyksistä voisi edelleen aina poiketa, jos henkilöllä on kansalaisuutensa, perhesuhteidensa tai muun niihin rinnastuvan seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon ja esitetty nimi vastaa sanotussa valtiossa noudatettua nimikäytäntöä.

4.3.4 Vaikutukset kielellisten oikeuksien toteutumiseen

Ehdotuksella vahvistetaan oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin ottamalla erityisesti huomioon maahanmuuttajaväestön tarpeet. Lapsen oman nimikulttuurin mukaisesti periytyvä nimi olisi jatkossa mahdollista saada entistä useammin suoraan ilman erillistä hakemusmenettelyä. Myös oman äidinkielen mukaisen etunimen antaminen helpottuisi, koska vertailujoukko, johon ehdotettua etunimeä vertaillaan, laajenee ehdotuksen mukaan kattamaan kotimaisen nimikäytännön lisäksi muitakin Suomessa käytössä olevat etunimet riippumatta siitä, minkä maan nimikulttuurista etunimi on lähtöisin. Esitys mahdollistaa latinalaisten kirjaimien ja niihin liitettävien lisämerkkien käytön, joita arvioitaisiin nimi- ja kielikohtaisesti.

Esityksellä ei ole organisatorisia vaikutuksia suomen- ja ruotsinkielisten oikeuteen käyttää asiassaan omaa kieltään. Esityksen valmistelun yhteydessä ei ole ilmennyt, että kielellisten oikeuksien käyttämisessä tai viranomaisten kielellisten velvollisuuksien toteuttamisessa olisi ilmennyt ongelmia. Jotta väestöllä olisi tosiasiallinen mahdollisuus toteuttaa kielellisiä oikeuksiaan, on suunniteltujen sähköisten palveluiden tuettava tätä. Nimilautakunnan avulla turvataan ruotsinkielisen nimistön asiantuntemus uudissukunimien viranomaiskäsitteilyn yhteydessä.

4.3.5 Vaikutukset kansalaisten asemaan

Esityksen useat keskeiset vaikutukset kohdistuvat nimeään muuttavien kansalaisten asemaan. Uudistus vahvistaisi väestön valinnanvapautta omasta ja lapsensa nimestä. Esityksellä on myös useita sellaisia kansalaisten arkea helpottavia vaikutuksia, jotka seuraavat pyrkimyksestä sujuvoittaa säädöksiä ja lyhentää nimiasioiden keskimääräisiä käsittelyaikoja. Muutoksella helpotetaan kansalaisten arkea erityisesti niiltä osin, kun kyseessä on niin sanottu rutiinomainen nimenmuutos. Esimerkiksi sukunimen muuttamista on esitetty helpotettavaksi siten, että erityisiä syitä aiemman nimen soveltumattomuudesta ei tarvitse esittää. Useat esitetyt muutokset vähentävät paitsi kansalaisten myös nimiviranomaisten hallinnollista taakkaa, sillä nimenmuutosmenettelyt yksinkertaistuisivat muutoksen myötä. Ehdotus sähköisen asioinnin käyttöönottamisesta edistää julkisten palveluiden digitalisoimista ja nimenmuutospalvelun rakentamista käyttäjälähtöiseksi. Asianosainen voisi jatkossa panna nimenmuutosasian vireille ilman, että hänen tarvitsee osata valita useasta lomakkeesta tarkoitukseen sopivaa lomaketta. Kaikki nimenmuutosasiat viikkimistilanteita lukuun ottamatta voisi jatkossa panna vireille yhdellä sähköisellä tai paperisella lomakkeella. Tämä yhdessä päällekkäisen viranomaistyön karsimistavoitteiden kanssa selkeyttäisi myös sitä, mihin viranomaistahoon nimiasiassa tulisi olla yhteydessä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmaan kirjattiin toukokuussa 2015 tavoitteet julkisten palveluiden digitalisoimisesta, sääntelyn sujuvoittamisesta, turhien normien purkamisesta ja hallinnollisen taakan keventämisestä. Oikeusministeriön alainen nimilautakunta ja maistraatit jättivät kesä- ja syyskuussa 2015 oikeusministeriölle erilliset aloitteet nimilainsäädännön uudistamiseksi. Maistraattien päälliköt toimittivat lisäksi marraskuussa 2015 valtiovarainministeriölle nimilakia ja -asetusta koskevat ehdotuksensa säädösten purkamis- ja yksinkertaistamismahdollisuuksista osana Hallitusohjelman toimeenpano aluehallintovirastoissa -selvityshanketta.

Oikeusministeriössä laadittiin keväällä 2016 nimilain uudistamistarpeita koskeva arviomuistio (oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 11/2016). Muistiosta saatu lausuntopalaute julkaistiin lausuntotiivistelmänä kesäkuussa 2016 (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 26/2016). Oikeusministeriö asetti kesäkuussa 2016 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen nimilain uudistamiseksi. Työryhmän työn lähtökohtana oli edellä mainittu arviomuistio ja siitä saatu lausuntopalaute. Työryhmän puheenjohtajaksi valittiin lainsäädäntöneuvos Salla Silvola oikeusministeriöstä. Oikeusministeriön lisäksi työryhmässä olivat edustettuina Väestörekisterikeskus, Sisä-Suomen maistraatti ja nimilautakunta. Lisäksi pysyvinä asiantuntijoina toimivat edustaja Hämeen maistraatista sekä edustajat Kotimaisten kielten keskukselta.

Yksityishenkilöille järjestettiin mahdollisuus vastata avoimeen sähköiseen kyselyyn lain muu-
tostarpeista Ota kantaa -palvelussa kesällä 2016. Kyselyyn vastasi 3 123 vastaajaa ja erillisiä kommentteja eli avovastauksia annettiin yhteensä 4 372 kappaletta. Kyselyyn tulleista vastauksista ja kommentteista laadittiin yhteenveto syyskuussa 2016 (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 38/2016). Työryhmätyöskentelyn kuluessa oikeusministeriö julkaisi selvityksen 11 eri valtion nimilainsäädännöistä (oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 49/2016). Työryhmä järjesti lisäksi 7 päivänä helmikuuta 2017 kuulemistilaisuuden, jossa kuultiin evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon edustajia. Työryhmätyöskentelyn kuluessa on kuultu myös Kuntaliittoa. Työryhmäehdotuksen suojattuja tunnuksia koskevaa osuutta on valmistelu yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön asettaman tavaramerkkilain kokonaisuudistusta valmistelevan työryhmän (TEM030:00/2016) kanssa. Työryhmän mietintö luovutettiin oikeusministeriölle 2 toukokuuta 2017 (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 21/2017).

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Oikeusministeriö pyysi työryhmämietinnöstä lausuntoja 48 viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausuntoja vastaanotettiin yhteensä 39 pyydetyltä taholta, minkä lisäksi 1 muu taho toimitti lausunnon. Lausuntopalautteesta on laadittu lausuntotiivistelmä (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 43/2017). Hallituksen esitys vastaa pääosin työryhmän ehdotusta.

Työryhmän mietinnöstä on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Helsingin hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Lapsiasiavaltuutettu, Maahanmuuttovirasto, Nimilautakunta, Patentti- ja rekisterihallitus, Tasa-arvovaltuutettu, Väestörekisterikeskus, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus, Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus, Itä-Suomen aluehallintovirasto/maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö, Hämeen maistraatti/Lahden yksikkö, Lounais-Suomen maistraatti/Turun yksikkö, Länsi-Suomen maistraatti/Pietarsaaren yksikkö, Pohjois-Suomen maistraatti/Kajaanin yksikkö, Uudenmaan maistraatti/Helsingin yksikkö, Giellagas-

instituutti/Oulun yliopisto, Helsingin yliopiston almanakkatoimisto, Kotimaisten kielten keskus, Ritarihuone, Sukuseurojen keskusliitto ry, Suomalaisuuden Liitto ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys ry, Suomen Sukututkimusseura, Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Lastensuojelun Keskusliitto ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Miesjärjestöjen Keskusliitto ry, Monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto Moniheli ry, Monimuotoiset perheet –verkosto, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Pelastakaa lapset ry, Romaniasiain neuvottelukunta, Sateenkaariperheet ry, Seta ry, Transvestiittiyhdistys Dreamwear Club ry, Trasek ry, Ulkosuomalaisparlamentti, Vapaa-ajattelijain Liitto ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Lausunnon antoivat valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Helsingin hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Lapsiasiavaltuutettu, Maahanmuuttovirasto, Nimilautakunta, Patentti- ja rekisterihallitus, Tasa-arvovaltuutettu, Väestörekisterikeskus, Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus, Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus, Itä-Suomen aluehallintovirasto/maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö, Hämeen maistraatti/Lahden yksikkö, Lounais-Suomen maistraatti/Turun yksikkö, Länsi-Suomen maistraatti/Pietarsaaren yksikkö, Pohjois-Suomen maistraatti/Kajaanin yksikkö, Uudenmaan maistraatti/Helsingin yksikkö, Helsingin yliopiston almanakkatoimisto, Kotimaisten kielten keskus, Sukuseurojen keskusliitto ry, Suomalaisuuden Liitto ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys ry, Lastensuojelun Keskusliitto ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Miesjärjestöjen Keskusliitto ry, Monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto Moniheli ry, Monimuotoiset perheet –verkosto, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Sateenkaariperheet ry, Seta ry, Transvestiittiyhdistys Dreamwear Club ry, Trasek ry, Vapaa-ajattelijain Liitto ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. Oikeusministeriö vastaanotti lisäksi yhden yksityishenkilön antaman lausunnon.

Nimilain kokonaisuudistusta pidettiin lausunnoissa yleisesti ajankohtaisena ja tarpeellisena. Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vuoksi nykyisen lainsäädännön uudelleenarviointia kannatettiin laajasti. Lausunnoissa suhtauduttiin myönteisesti työryhmän mietinnön päälinjauhin ja työryhmän ehdotuksiin. Myös ehdotuksen vaikutusten arvioinnin laajuuteen ja kattavuuteen kiinnitettiin lausunnoissa myönteistä huomiota.

Useissa lausunnoissa todettiin, että ehdotuksessa on huomioitu lapsen etu suurimmaksi osaksi riittäväällä tavalla, mutta joiltakin osin lapsen edun korostamista toivottiin. Selvennyksen vuoksi esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin täsmennettiin vaatimusta ottaa lapsen etu huomioon lapsen nimeä koskevassa päätöksenteossa.

Lausunnoista kävi ilmi, että lain tarkoituksesta etunimen vakiintumattomuudesta taikka vakiintumisesta toiselle tai molemmille sukupuolille ei ehdotuksen perusteella ollut yksiselitteisesti mahdollista päästä selvyyteen. Näiltä osin perusteluja muutettiin tarkoituksen selkiyttämiseksi.

Lausunnoissa tuotiin esiin, että työryhmämietinnössä ehdotettu kolmen kuukauden nimen ilmoittamisen määräaika muille kuin Suomessa syntyneille on pääsääntöisesti liian lyhyt, eikä maahan muuttaneiden käsitys suomalaisesta nimikulttuurista välttämättä tässä ajassa ehdi muodostumaan. Tästä syystä määräaika ehdotetaan kuudeksi kuukaudeksi. Esitykseen lisättiin myös sukunimen osalta säännös maistraatin velvollisuudesta kehotuksen lähettämiseen, jos alaikäisen nimeä ei ole määräajassa ilmoitettu, jotta sekä etu- että sukunimen ilmoitusvelvollisuuden menettelyä koskevat säännökset vastaisivat toisiaan.

Maahanmuuttovirasto esitti lausunnossaan, että maistraatille tulisi säätää oma-aloitteinen ilmoitusvelvollisuus tietyissä tilanteissa, joissa ulkomaalainen hakee nimensä vaihtamista. Maahanmuuttoviraston mukaan säännös olisi välttämätön edellytys kansalaisuuden menettämissäännöksen tehokkaalle soveltamiselle. Esityksen valmistelussa ehdotuksen tarpeellisuutta arvioitiin, mutta sen ei sisällöltään katsottu soveltuvan nyt ehdotettuun ensisijaisesti etu- ja sukunimen määräytymistä, valitsemista, muuttamista sekä hakijaan kohdistuvia menettelysäännöksiä sisältävään lakiin. Esiintuodussa kysymyksessä on kyse viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta, johon tulevat sovellettavaksi muun muassa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain, kansalaisuuslain, ulkomaalaislain sekä henkilötietojen suojaa koskevien yleislakien säännökset tietojen luovuttamisesta ja oikeudesta saada tietoja salassapitosäännösten estämättä. Kansalaisuuslaissa on nimenomaisia säännöksiä viranomaisten keskinäisestä ilmoitusvelvollisuudesta, mistä syystä tällaisen ilmoitusvelvollisuutta koskevan säännöksen tulisi olla samassa linjassa muun sääntelyn kanssa. Lausunnossa esiin tuotu kysymys tulisi näin ollen ratkaista edellä mainittujen säädösten nojalla sekä käytännössä järjestettävällä toteutuksella tietojen siirtymisessä järjestelmien välillä.

Lausuntojen perusteella esitykseen ja sen perusteluihin tehtiin myös teknisiä korjauksia ja terminologisia täsmennyksiä. Esityksen jatkovalmistelu on tehty oikeusministeriössä.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Valtiovarainministeriössä valmistellaan maistraattien organisaatioon liittyvää uudistusta, jonka vaihtoehtoina on selvitetty maistraattien yhdistämistä joko yhdeksi valtakunnallisen toimivallan omaavaksi viranomaiseksi tai maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen yhdistämistä valtakunnalliseksi viranomaiseksi. Lainsäädäntöhankkeella on liittymä ainakin ehdotetun etu- ja sukunimilain 21 §:n 1 momenttiin, johon sisältyvä asetuksenantovaltuus käy tarpeettomaksi, jos maistraatit yhdistetään. Maistraattien uudelleenorganisointi liittyy osana laajempaan *digitalisaatiotehtävien organisointi valtiovarainministeriön hallinnonalalla* -hankkeeseen. Maistraattien organisaatiouudistuksen muoto päätetään syksyllä 2017 ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevälistuntokaudella 2018.

Esitys liittyy myös hallituksen sote- ja maakuntauudistukseen siltä osin kuin esitykseen sisältyy tehtäviä, jotka on osoitettu kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Tällaisia tehtäviä liittyy ehdotetun etu- ja sukunimilain 22 §:n 3 momenttiin, 23 §:n 3 momenttiin ja 27 §:ään. Ehdotetuissa säännöksissä mainitut tehtävät siirtyvät sote-uudistuksen myötä kunnilta maakunnille. Säännöksissä käytetyt termit on kuitenkin valittu siten, että lainsäädäntöhankkeen toteutuminen ei saatavilla olevan tiedon mukaan edellytä muutoksia ehdotettuihin säännöksiin. Maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä (HE 15/2017 vp).

Esitys liittyy myös työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteilla olevan tavaramerkkilain kokonaisuudistukseen. Ehdotetun etu- ja sukunimilain 19 §:ssä säädetään uudissukunimien suhteesta rekisteröityyn toiminimeen tai tavaramerkkiin taikka muuhun elinkeinotoiminnassa käytettyyn suojattuun tunnukseen. Tavaramerkkilain uudistamista valmistelevan työryhmän toimikausi päättyy joulukuussa 2017 ja sitä koskeva hallituksen esitys on tavoitteena antaa eduskunnalle syksyllä 2018. Säännöstä on valmisteltu yhteistyössä mainitun työryhmän kanssa.

Esityksellä on liittymäkohtia myös valtiovarainministeriön asettamaan hankkeeseen henkilötunnuksen uudistamisesta ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimisesta. Hankkeen toimikausi on 1.8.2017—31.12.2019. Hankkeen tavoitteena on arvioida henkilötunnusta ja henkilöiden identifioimista niin, että jatkossa henkilöt voitaisiin tunnistaa yksiselitteisesti väestötietojärjestelmässä sekä muissa viranomaisten ja muiden tahojen käyttämissä järjestelmissä.

HE 104/2017 vp

Osana tätä hanketta arvioidaan muun muassa sitä, tuleeko henkilön identifioivasta tunnisteesta jatkossa ilmetä henkilön sukupuoli. Tarkoituksena on myös tarkastella uudelleen niitä edellytyksiä, joilla ulkomaalaiset henkilöt rekisteröidään väestötietojärjestelmään. Näiltä osin hankkeella on liittyviä henkilön identifioimiseen hänen käyttämällä nimellään ja tämän nimen väestötietojärjestelmään tallettamiseen ja tallettamisen ajankohtaan. Hankkeen yhteydessä selvitetään tarkemmin myös sitä, miten tieto henkilön olosuhteissa, kuten nimenmuutokset, voidaan aikaisempaa tehokkaammin siirtää eri viranomaisten järjestelmien välillä henkilön identifioivaa tunnusta hyväksikäyttäen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Etu- ja sukunimilaki

1 luku Etunimi

1 §. *Etunimivelvoite ja etunimen ehdottomat edellytykset.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan jokaisella tulee olla vähintään yksi etunimi. Henkilö, jolla ei ole etunimeä, on velvollinen ottamaan etunimen. Menettelystä etunimivelvoitteen täyttämiseksi säädetään lain 22 §:ssä. Etunimivelvoite vastaa voimassaolevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 2 momentin mukaan etunimiä saa olla enintään neljä. Yhteen kirjoitettu (esimerkiksi *Annamari*) tai yhdysmerkillä yhdistetty kahdesta etunimestä muodostettu kaksoisnimi (esimerkiksi *Anna-Mari*) katsotaan yhdeksi nimeksi. Etunimien lukumäärää koskevaa edellytystä on muutettu siten, että nimien enimmäislukumäärää on korotettu voimassa olevaan lakiin perustuvasta kolmesta etunimestä nyt ehdotettuun neljään etunimeen. Etunimien lukumäärää koskeva lisäys on tarpeen, koska kansainvälistymisen myötä yhä useammalla Suomessa asuvalla henkilöllä on tosiasiallisesti enemmän kuin kolme etunimeä tai liittymä sellaiseen nimikulttuuriin, jossa etunimiä voi olla useampia kuin kolme.

Jos henkilö on tullut Suomeen ulkomailta, jossa hänelle on annettu useampia etunimiä kuin kolme, on henkilön nimet merkitty Suomessa väestötietojärjestelmään sellaisenaan riippumatta etunimien lukumäärää koskevasta kansallisesta rajoituksesta. Etunimiä on voitu merkitä useampia kuin kolme myös silloin, jos henkilön nimen määräytymiseen sovelletaan kansainvälisyksityisoikeudellisten säännösten mukaan jonkin muun maan kuin Suomen lakia. Ehdotettu muutos edistää yhdenvertaista kohtelua ja vastaa useimpien sellaistenkin henkilöiden tarpeita, joiden nimikulttuureissa etunimiä annetaan useampia kuin kolme. Ehdotettu muutos lisää yhtäältä henkilöiden valinnanvapautta omasta ja lapsensa nimestä ja toisaalta vähentää nimiviranomaisen kansainvälisyksityisoikeudellisiin liittyviin liittyvää selvitystyötä.

Pykälän 3 momentin mukaan etunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi tai etunimistä muodostettu kokonaisuus, joka ei ole omiaan aiheuttamaan pahennusta. Etunimi tai etunimistä muodostettu kokonaisuus on omiaan aiheuttamaan pahennusta esimerkiksi silloin, kun se on kiro sana tai merkityssisällöltään lietsoo vihaan tai viittaa sukupuoliseen kanssakäymiseen, rikolliseen toimintaan, kyseenalaisiin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin taikka uskonnolliseen tai elämäntarkoitukselliseen vakaumukseen sen kielteisessä merkityksessä. On huomattava, että säännöksen tarkoituksena on palvella yleistä etua, joten edellytystä tulee tarkastella yleisestä eikä nimenhakijan omasta näkökulmasta. Kysymys on objektiivisesta edellytyksestä, jonka merkityksen arvioi ensisijaisesti nimiviranomainen ja viime kädessä tuomioistuin.

Etunimistä muodostetulla kokonaisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa joko ensimmäinen etunimi yhdessä jälkimmäisten etunimien kanssa tai jälkimmäiset etunimet keskenään muodostavat pykälässä tarkoitettua pahennusta aiheuttavan kokonaisuuden.

Etunimeksi voidaan lisäksi hyväksyä vain nimi tai etunimistä muodostettu kokonaisuus, jonka käyttö ei ole omiaan aiheuttamaan haittaa. Toisin kuin pahennus-edellytyksen kohdalla, haitta-edellytystä tulee pääasiallisesti tarkastella hakijan omasta subjektiivisesta näkökulmasta. Näin ollen nimestä aiheutuvan haitan arvioi lähtökohtaisesti ilmoituksen tai hakemuksen tehnyt henkilö itse tai hänen laillinen edustajansa. Viimesijainen haitan arviointi jää kuitenkin nimi-

viranomaisille etenkin silloin, kun etunimeä ehdotetaan lapselle tai täysi-ikäiselle henkilölle, jonka ymmärryskyky on olennaisesti heikentynyt. Alaikäiselle lapselle esitetyn etunimen hyväksyttävyyttä arvioitaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. On huomioitava, että myös jo vakiintuneesti käytössä oleva etunimi tai etunimistä muodostettu kokonaisuus voidaan arvioida lapsen edun vastaiseksi, jos se on omiaan aiheuttamaan lapselle haittaa. Lapsen edun mukaisuutta tulee harkita yksittäistapauksessa vallitsevien olosuhteiden perusteella kokonaistilanne huomioon ottaen. Haittakynnys tulee arvioida alaikäisen lapsen kohdalla alhaisemmaksi kuin hakijan ollessa täysi-ikäinen. Alaikäisen oma mielipide tulee ottaa huomioon lapsen etua arvioitaessa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti ottaen huomioon alaikäisen puhevaltaa koskevat säännökset. Tästä johtuu, että 15 vuotta täyttäneen alaikäisen katsotaan lähtökohtaisesti itse kykenevän arvioimaan hänelle nimestä aiheutuvan haitan.

Etunimeksi voidaan lisäksi hyväksyä vain nimi, joka ei ole etunimeksi ilmeisen soveltumaton. Etunimi on etunimeksi ilmeisen soveltumaton esimerkiksi silloin, kun etunimeksi haetaan numeroa tai merkityksetöntä yksittäistä kirjainta tai kirjainyhdistelmää tai nimeä, joka viittaa arvoniemeen, ammattiin, julkiseen instituutioon tai virastoon.

Pykälän 3 momentissa luetellut etunimen ehdottomat edellytykset vastaavat pääosin voimassa olevaa sääntelyä, mutta säännöksen sisältöä on selvennetty. Edellytysten ehdottoman luonteen vuoksi niitä tulee tulkita suppeasti.

2 §. *Etunimen harkinnanvaraiset edellytykset.* Pykälän 1 momentissa säädetään sellaisista etunimelle asetettavista edellytyksistä, joista voidaan 3 §:ssä luetelluista syistä poiketa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan etunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka muodoltaan, sisällöltään ja kirjoitusasultaan vastaa vakiintunutta etunimikäytäntöä. Säännöksen tavoitteena on turvata kansallisen nimikulttuurin hallittu kehittyminen. Säännös eroaa voimassa olevasta laista kuitenkin siten, että enää ei edellytetä, että etunimi vastaa nimenomaisesti vain kotimaista nimikäytäntöä, jolla on soveltamiskäytännössä tarkoitettu suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten sekä romaneiden käyttämää etunimistöä. Muutoksen seurauksena ehdotetun etunimen vertailukohta laajenee kattamaan kotimaisen nimikäytännön sijaan kaikki Suomessa käytössä olevat etunimet riippumatta siitä, minkä maan nimikulttuurista nimi on lähtöisin. Etunimen vakiintuneisuutta tarkastellaan suomalaisen väestötietojärjestelmään tallennettujen etunimien perusteella. Nimi, joka muodoltaan, sisällöltään ja kirjoitusasultaan vastaa samalla tavalla aikaisemmin muodostettuja ja vakiintuneesti käytössä olevia etunimiä, voidaan hyväksyä uudisetunimenä. Muutos on tarpeen, koska maahanmuutto ja kansainvälistyminen ovat vaikuttaneet ja voivat edelleen vaikuttaa käytössä olevaan etunimistöön sitä laajentavasti.

Etunimi ei vastaa muodoltaan tai sisällöltään vakiintunutta etunimikäytäntöä silloin, kun se ei ole muodoltaan tai merkityssisällöltään etunimityyppinen. Esimerkiksi useat esineitä tarkoittavat sanat kuten *pöytä* tai *polkupyörä* eivät ole etunimityyppisiä. Etunimi ei vastaa kirjoitusasultaan vakiintunutta etunimikäytäntöä esimerkiksi silloin, kun nimi sisältää muita välimerkkejä kuin yhdysmerkin tai siinä käytetään muita kuin latinalaisia kirjaimia ja niihin liitettäviä lisämerkkejä. Lisämerkkien käyttöä arvioidaan kielikohtaisesti.

Etunimi voi sisältää ison kirjaimen vain nimen alussa ja kaksoisnimessä yhdysmerkin jälkeen. Nimessä on oltava vähintään kaksi kirjainta, joista vähintään toisen on oltava vokaali. Etunimen on oltava nykyisten oikeinkirjoitussääntöjen mukainen ja äännerakenteeltaan lausuttavissa. Etunimeksi ei siten kelpaa esimerkiksi *OlliPekka*, koska se ei ole nykyisten oikeinkirjoitussääntöjen mukainen. Ero etunimen 1 §:n perusteella arvioitavan soveltumattomuus-edellytyksen ja 2 §:n perusteella arvioitavan kirjoitusasua koskevan edellytyksen välillä jää viime kädessä soveltamiskäytännössä arvioitavaksi.

Säännöksen tarkoitus ei ole estää etunimistön luontaista kehitystä. Eri etunimien suosio vaihtelee eri aikoina samoin kuin käsitykset etunimiksi soveltuvista sanoista ja kirjoitusmuodoista. On mahdollista, että tulkinta, jonka mukaan tietty sana tai kirjoitusmuoto ei ole katsottavissa luonteeltaan nimeksi, voi kielellisen kehityksen myötä muuttua.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan etunimeksi voidaan hyväksyä vain samalle sukupuolelle vakiintunut nimi. Nimen harkinnanvaraisten edellytysten täyttymistä harkittaessa tulee näin ollen arvioida, voidaanko kyseisen nimen katsoa vakiintuneen nimensaajan sukupuolelle.

Useat Suomessa yleisesti käytetyt etunimet ovat vakiintuneet toiselle sukupuolelle. Jako naisen- ja miehennimiin ei kuitenkaan käytännössä ole tarkkarajainen. On olemassa useita etunimiä, jotka ovat käytössä vakiintuneesti molemmilla sukupuolilla ja ovat molemmille sukupuolille vakiintuneisuudesta johtuen sukupuolineutraaleja. Sitä, onko nimi vakiintunut sekä naisen että miehen nimenä, voidaan arvioida väestötietojärjestelmästä ilmenevien tietojen perusteella. Jos nimeä on annettu säännönmukaisesti molemmille sukupuolille, voidaan tätä pitää osoituksena nimen vakiintuneisuudesta molemmille sukupuolille. Sukupuolittuneiden ja sukupuolineutraalien etunimien lukumäärä kuitenkin vaihtelee. Esimerkiksi pitkään yhdellä sukupuolella käytössä ollut etunimi voi muuttua sukupuolineutraaliksi vaikkapa kansainvälisen muutoliikkeen tai kuolleisuuden myötä. Ääritapauksessa etunimi on voinut alun perin olla yksinomaan toisen sukupuolen käytössä, mutta kehityksen myötä siirtyä myöhemmin pelkästään vastakkaisen sukupuolen nimeksi. Väestötietojärjestelmän tietoja pidetään käytännössä ratkaisevina arvioitaessa sitä, onko tietty etunimi vakiintunut naisen tai miehen nimi vai onko se vakiintunut sekä naisen että miehen nimenä eli sukupuolineutraali. Säännös vastaa sisällöltään nykytilaa, mutta säännöksen termistöä on täsmennetty.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan etunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka ei ole luonteeltaan ilmeisen sukunimityyppinen. Käytännön asioinnissa on tarkoituksenmukaista, että etu- ja sukunimenä käytettävät nimet voidaan erottaa toisistaan. Vaikka Suomessa käytettyihin sukunimiin sisältyy nimiä, joita käytetään sekä etu- että sukuniminä, ei ole tarkoituksenmukaista edistää etu- ja sukunimien sekoittumista. Säännös ei estä sellaisten sukunimenä käytössä olevien erisnimien hyväksymistä etunimiksi, jotka ovat olleet alun perin etunimiä tai joita on perinteisesti käytetty myös etuniminä. Sen sijaan lähtökohtaisesti sukunimityyppisiä nimiä ovat esimerkiksi *nen*-loppuiset nimet kuten *Aaltonen*, *Pekkanen*, *Hyvönen* ja *Turkulainen* sekä useat sellaiset jälkiosan *-man* sisältävät nimet kuten *Snellman* ja *Backman*. Sukunimiksi on omaksuttu myös sellaisia tyypillisiä talonnimiä kuin *Karhula*, *Mattila*, *Koivisto*, *Snickars* ja *Södergård*. Myös sellaiset paikannimien mallin mukaan muodostetut yhdyssanat kuten *Sinisalo*, *Korvenperä* ja *Joensuu* ovat sukunimityyppisiä nimiä. Tulkinta-apua nimen sukunimityyppisyyden määrittämiseen voidaan hakea väestötietojärjestelmään merkittyjen samantyyppisten sukunimien ja niiden kantajien lukumääristä, mutta tavoitellun nimen yleisyyttä sukunimenä ei voida yksinään pitää ratkaisevana. Esitetty säännös on aiempaa sallivampi, sillä se ei estä hyväksymistä uudisnimeä etunimeksi, vaikka se olisi jo käytössä oleva sukunimi, jos nimi ei ole luonteeltaan ilmeisen sukunimityyppinen ja siten ensisijaisesti sukunimeksi tunnistettavissa.

Pykälän 2 momentin mukaan alaikäisen lapsen ensimmäiseksi etunimeksi voidaan hyväksyä vain erityisestä syystä nimi, joka on jo nimensaajan elossa olevalla sisaruksella tai puolisisaruksella ensimmäisenä etunimenä. Ehdotettu säännös rajoittaa tällaisen etunimen käyttöä vain ensimmäisenä etunimenä. Edellytys vastaa voimassaolevaa sääntelyä.

Alaikäisen lapsen ensimmäiseksi etunimeksi ei 2 momentin mukaan voida myöskään hyväksyä ilman erityistä syytä *tytär*- tai *poika*-loppuisista tai vastaavalla tavalla muodostettua nimeä. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi lapsen oikeudellisen tai tosiasiallisen vanhemman etunimestä

tai kutsumanimestä muodostetut matro- tai patronyymit kuten *Liisantytär* ja *Lisasson* tai *Martinpoika* ja *Kallesdotter*. Vastaavalla tavalla muodostettuna nimenä voidaan pitää myös esimerkiksi *tyttö*-loppuisia nimiä kuten *Antintyttö*. Ehdotettu säännös rajoittaa tällaisen etunimen käyttöä vain ensimmäisenä etunimenä. *Tytär*- ja *poika*-loppuisten nimien käyttömahdollisuus ei ole sidottu tiettyyn kieleen, vaan suomen- ja ruotsinkielisten nimien lisäksi on mahdollista ottaa käyttöön myös oman äidinkielen mukainen vastaavalla tavalla muodostettu nimi, kuten islantilainen *Lísudóttir*. Säännös vastaa pääosin nykytilaa. Sellaisen *-tytär*- tai *-poika*-loppuisen etunimen antamista lapselle, joka ei sisällä lapsen oikeudellisen tai tosiasiallisen vanhemman nimeä, kuten esimerkiksi kuvaannollinen nimi *Metsänpoika*, tulee kuitenkin arvioida myös 1 §:n 3 momentin ja 2 §:n 1 momentin edellytysten perusteella.

3 §. Poikkeusperusteet. Pykälässä on lueteltu ne perusteet, joiden nojalla 2 §:n 1 momentin mukaisista harkinnanvaraisista etunimiedellytyksistä voidaan poiketa.

Pykälän 1 kohdan mukaan etunimi voidaan hyväksyä, jos etunimi on väestötietojärjestelmän tietojen mukaan jo käytössä nimensaajan kanssa viidellä samaa sukupuolta olevalla elossa olevalla henkilöllä etunimenä. Väestötietojärjestelmään merkittyjen nimenkantajien lukumäärää voidaan pitää yhdenvertaisena ja läpinäkyvänä tapana arvioida etunimen käyttämisen hyväksyttävyyttä. Jos nimi on merkitty viidelle samaa sukupuolta olevalle elossa olevalle henkilölle, voidaan yhdenvertaisuuden vuoksi todeta, että kyseinen nimi tulee hyväksyä niissä muissakin tapauksissa, joissa lain 1 §:n ehdottomat edellytykset täyttyvät. Jos nimi on käytössä alle viidellä samaa sukupuolta olevalla elossa olevalla henkilöllä etunimenä, nimeä tulee harkita tapauskohtaisesti 3 §:n 4 kohdan nojalla. Esimerkiksi uusien tai harvinaisten nimien kohdalla nimi voi tulla hyväksytyksi 3 §:n 1 kohdan mukaan toiselle sukupuolelle ja 3 §:n 4 kohdan mukaan toiselle sukupuolelle. Säännöksen tarkoituksena ei näin ollen ole vakiinnuttaa uusia tai harvinaisia nimiä ainoastaan toisen sukupuolen käyttöön viiden väestötietojärjestelmässä olevan nimen perusteella. Säännös on uusi, mutta se vastaa osittain nykyistä soveltamiskäytäntöä, jossa nimen hyväksyttävyyttä on arvioitu väestötietojärjestelmään merkittyjen käytössä olevien nimien perusteella. Säännös on tarpeellinen yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi.

Pykälän 2 kohdan mukaan etunimi voidaan hyväksyä myös, jos henkilöllä on kansalaisuutensa, perhesuhteidensa tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon ja esitetty etunimi vastaa sanotussa valtiossa noudatettua etunimikäytäntöä. Säännös vastaa nykytilaa ja on edelleen tarpeen yhä kansainvälistyvän ja eri nimikulttuureista lähtöisin olevan väestön tarpeiden huomioon ottamiseksi. Kaikissa nimikulttuureissa ei esimerkiksi tehdä eroa etu- ja sukunimien välillä.

Pykälän 3 kohdan mukaan etunimeksi voidaan hyväksyä 2 §:n 1 momentin vastainen nimi, jos nimi kuuluu nimensaajan tai hänen huoltajansa uskonnon tapoihin. Kysymys voi olla esimerkiksi siitä, että hakija on kääntynyt sellaiseen uskontoon, jonka tapoihin etunimen muuttaminen kuuluu. Säännöksen tavoitteena on edistää uskonnonvapautta. Säännös vastaa nykytilaa.

Pykälän 4 kohdan mukaan harkinnanvaraisesta etunimiedellytyksestä poikkeaminen on mahdollista myös, jos siihen harkitaan olevan muu erityinen syy. Säännös vastaa nykytilaa ja on edelleen tarpeen poikkeuksellisten olosuhteiden ottamiseksi huomioon.

Muuna erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi nimen vakiintumattomuutta sukupuolen suhteen. Uusien ja harvinaisten nimien vakiintuminen jommankumman tai molempien sukupuolten nimeksi on vielä kesken. Mikäli harvinainen nimi tulee hyväksytyksi 3 §:n 1 kohdan mukaan toiselle sukupuolelle hyväksyttävänä nimenä, ei tämä poissulje sitä, että nimi voitaisiin hyväksyä harvinaisuutensa vuoksi myös toiselle sukupuolelle. Harkinta tulee tällaisessa

tapauksessa tehtäväksi pykälän 4 kohdan erityisenä syynä ja harkinnassa tulee muun muassa ottaa huomioon väestötietojärjestelmästä ilmenevät kyseisen nimen yleisyyttä osoittavat merkinnät.

Muuna erityisenä syynä voidaan pitää myös esimerkiksi nimenhakijan sukupuoli-identiteettiin liittyviä syitä. Vastakkaiselle sukupuolelle vakiintunut etunimi voidaan hyväksyä hakijan sukupuoli-identiteettiin perustuvasta syystä. Toisin kuin tilanteessa, jossa haetaan sukupuolen vahvistamista transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (563/2002) nojalla, poikkeusperuste ei edellytä, että hakija esittää mainitun lain 1 §:ssä tarkoitetun selvityksen vastakkaiseen sukupuoleen kuulumisesta vaan hakijan luotettavalla tavalla esittämän kokemuksen sukupuoli-identiteetistään tulee olla ratkaiseva. Poikkeusperuste vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

2 luku **Sukunimi**

4 §. *Sukunimivelvoite sekä sukunimen muuttaminen ja yhdistäminen.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan jokaisella tulee olla sukunimi. Henkilö, jolla ei ole sukunimeä, on velvollinen ottamaan sukunimen. Menettelystä sukunimivelvoitteen täyttämiseksi säädetään lain 23 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan sukunimi voidaan muuttaa tässä laissa säädetyllä tavalla. Sukunimi voidaan ensinnäkin muuttaa uudissukunimeksi eli sukunimeksi, joka ei ole nykyisin käytössä väestötietojärjestelmän mukaan elossa olevalla henkilöllä. Uudissukunimen edellytyksistä säädetään 17—20 §:ssä. Sukunimi voidaan myös muuttaa toiseksi käytössä olevaksi sukunimeksi 16 §:ssä ehdotettujen edellytysten mukaisesti. Nimivaihtoehtoista avioitumisen yhteydessä säädetään erikseen 9—13 §:ssä. Sukunimi voidaan myös yhdistää toiseen sukunimeen muodostamalla 5 §:ssä tarkoitettu sukunimiyhdistelmä. Sukunimivelvoite vastaa voimassaolevaa lainsäädäntöä. Uudissukunimi on soveltamiskäytännössä jo nykyisin käytetty termi, jonka määritelmästä ehdotetaan säädettäväksi lailla. Jaolla uudissukunimiin ja käytössä oleviin sukunimiin korvataan voimassaolevassa lainsäädännössä käytetty termi 'uusi sukunimi', joka on katsottu tulkinnanvaraiseksi. Mahdollisuus muodostaa periytyvä sukunimiyhdistelmä on sen sijaan uusi.

5 §. *Sukunimiyhdistelmä.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sukunimiyhdistelmän muodostamisesta. Pykälän mukaan sukunimiyhdistelmän katsotaan muodostuvan kahdesta erillisestä sukunimestä. Sukunimiyhdistelmä ei näin ollen ole sukunimi vaan siinä yhdistetään kaksi sukunimeä. Sukunimiyhdistelmän eri sukunimien tulee olla sukuniminä erikseen käytettävissä. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa kahden sukunimen yhdistäminen. Kahden sukunimen yhdistäminen on voimassaolevan lainsäädännön mukaan kielletty muissa tilanteissa kuin avioiduttaessa, muutettaessa sukunimeä kansainvälisen liittymän perusteella tai kun Suomessa tunnustetaan ulkomailla saatu sukunimi. Kiellosta on katsottu perustelluksi luopua väestörakenteen muuttumisen ja kansainvälistymisen myötä. Väestön yhdenvertainen kohtelu edellyttää, että kansallisen nimiperinteen sallitaan kehittyä hallitusti väestön tarpeiden mukaan niissäkin tilanteissa, joissa nimen hakijalla ei ole sellaista yhteyttä vieraaseen nimikulttuuriin, millä on voimassaolevan lainsäädännön mukaan voitu perustella sukunimiyhdistelmien käyttöönotto. Ehdotettu muutos lisää yhtäältä henkilöiden valinnanvapautta omasta ja lapsensa sukunimestä ja toisaalta mahdollistaa nimi yhteyden muodostamisen kahden eri suvun tai sukubaaran välillä.

On huomattava, että sukunimiyhdistelmät tulee jatkossa erottaa sellaisista nykyisin käytössä olevista yhdysmerkin sisältävistä sukunimistä, jotka muistuttavat sukunimiyhdistelmiä, mutta joita on sekä syntyyhistoriansa kannalta että nimioikeudellisesti tarkasteltava yhtenä nimenä.

Tällaisia sukunimiä ovat esimerkiksi talonnimilähtöiset *Ylä-* ja *Ala-*alkuiset sukunimet. Esimerkiksi sukunimeä *Ylä-Mattila* on edelleen pidettävä yhtenä sukunimenä, joka periytyy sellaisenaan. Säännöksen tarkoituksena ei ole ollut rajoittaa jo nykyisin mainitunkaltaisten käytössä olevien sukunimien käyttöä. Säännöksen suhdetta voimassaolevan lain mukaisiin henkilökohtaisessa käytössä oleviin nimiin käsitellään jäljempänä 50 §:ssä.

Säännöksen mukaan sukunimiä ei voisi yhdistää kahta enempää. Rajoitus on tarkoituksenmukainen sukunimien käytettävyyden kannalta. Sukunimiyhdistelmän siirtymisestä seuraavalle sukupolvelle tai puolisoille ehdotetaan säädettäväksi erikseen 7 ja 11 §:ssä. Henkilö voisi muodostaa sukunimiyhdistelmän kahdesta sellaisesta sukunimestä, jonka käyttöön hänellä on oikeus tämän lain perusteella. Kahta samaa sukunimeä ei kuitenkaan voisi yhdistää sukunimiyhdistelmäksi. Tästä seuraa, ettei lapselle voisi antaa sukunimiyhdistelmää *Virtanen-Virtanen*, vaikka hänen vanhempansa ovat nimiltään *Virtanen* ja *Virtanen-Heikkinen*. Sukunimiyhdistelmän voisi muodostaa paitsi vanhempien sukunimistä tai puolisoitten sukunimistä kuten jäljempänä ehdotetaan, myös esimerkiksi kahdesta sellaisesta uudissukunimestä, jotka täyttävät 17—20 §:ssä säädetyt uudissukunimen edellytykset tai sellaisista 16 §:n mukaisista käytössä olevista sukunimistä, jotka hakija voisi saada hakemuksesta omaksi sukunimekseen.

Edelleen pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että sukunimet yhdistetään yhdysmerkillä tai kirjoitetaan erilleen. Vaikka vakiintuneeseen kotimaiseen sukunimikäytäntöön on kuulunut sukunimien yhdistäminen yhdysmerkillä, yhdysmerkin käyttö ei kuitenkaan olisi jatkossa välttämätöntä. Kahta sukunimeä ei sen sijaan voisi kirjoittaa yhteen yhdeksi merkkijonoksi ilman yhdysmerkkiä esimerkiksi muotoon *Virtanenlindberg*. Säännöksen tarkoituksena on ottaa erityisesti huomioon sellaiset kansainväliset perheet ja nimikulttuurit, joissa yhdysmerkin käyttö ei kuulu nimen muodostamisperinteeseen. Samaa tavoitetta toteutetaan sillä, että sukunimien järjestys on yhdistelmää muodostettaessa ilmoittajan tai hakijan valittavissa. Sen sijaan sellaiset sukunimet kuten *Ylä-Mattila* tai *Ala-Heikkilä*, joita on tarkasteltava yhtenä nimenä, olisi edelleen kirjoitettava yhdysmerkin kanssa. Sukunimien järjestystä ja yhdysmerkin käyttöä koskevat valinnat tulee tehdä yhdistelmää muodostettaessa. Valinta on henkilökohtainen, ellei kyse ole 6 §:n 1—3 momentin mukaisesta lapsen sukunimen määräytymisestä vanhempien yhteisen sukunimiyhdistelmän, täyssisaruksen sukunimiyhdistelmän tai ainoan vanhemman sukunimiyhdistelmän perusteella tai 10 §:ssä tarkoitettua puolisoitten yhteisestä sukunimiyhdistelmästä.

6 §. Lapsen sukunimen määräytyminen. Ehdotetussa pykälässä on säännökset siitä, miten lapsen sukunimi määräytyy eri tilanteissa. Perherakenteen muuttumiseen liittyvistä haasteista huolimatta perheen nimiyhteyden säilyttämisestä ei ole syytä tarkoituksellisesti luopua. Säännöksen lähtökohtaisena tarkoituksena onkin varmistaa syntyneen lapsen nimiyhteys perheeseensä. Samaa tavoitetta toteutetaan sillä, että ehdotuksen mukaan lapselle sallitaan lapsen molempien vanhempien sukunimistä muodostettu sukunimiyhdistelmä. Sukunimiyhdistelmän salliminen lapselle on muutos voimassaolevaan lainsäädäntöön. Tarve sukunimiyhdistelmän käyttöön ottamiselle on kasvanut paitsi vanhempien erinimisyyden, myös väestön kansainvälistymisen myötä. Toinen muutos voimassaolevaan lainsäädäntöön on se, että lapsen sukunimen määräytymisen ajankohta muuttuu ehdotuksen mukaan lapsen syntymähetkestä siihen hetkeen, kun vanhemmat ilmoittavat lapsensa sukunimen kuten 23 §:n 1 momentissa säädetään. Näin ollen ratkaisevaa lapsen sukunimen määräytymisen kannalta on ilmoituksen teko hetki.

Pykälän 1 momentin mukaan lapsen sukunimi määräytyisi ensisijaisesti vanhempien yhteisen sukunimen tai yhteisen sukunimiyhdistelmän perusteella. Jos vanhemmilla on lapsen nimeä ilmoitettaessa yhteinen sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, lapsi saa tämän vanhempiensa yh-

teisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän. Perheen nimiyhteyden edistämiseksi on perusteltua, että lapsi edelleen saa saman sukunimen kuin hänen vanhemmillaankin on. Vanhempien yhteisen sukunimen ensisijaisuutta korostava säännös vastaa nykytilaa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tilanteesta, jossa vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä tai yhteistä sukunimiyhdistelmää, mutta lapsen sukunimeä koskeva valinta on jo tehty aiemmin syntyneen, vanhempien yhteisessä huollossa olevan yhteisen alaikäisen lapsen kohdalla. Tällöin lapsi saa sen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, joka hänen täyssisaruksellaan on. Sisarusten keskinäisen nimiyhteyden periaate on toissijainen vanhempien yhteiseen sukunimeen nähden. Tästä johtuu, että lapsi saa vanhempiensa yhteisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän siinäkin tilanteessa, jossa vanhemmilla on ennestään yhteisessä huollossa oleva yhteinen alaikäinen lapsi jollain muulla sukunimellä kuin vanhempiensa yhteisellä sukunimellä tai sukunimiyhdistelmällä. Lapsen erinimisyys voi johtua esimerkiksi siitä, että vanhempien avioituessa nimiyhteys heidän ennen avioliittoa syntyneeseen lapseensa on katkenut. Nimiyhteys vanhempiin, joilla on sama sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, voidaan näissä tilanteissa palauttaa maksutta ehdotetun lain 28 §:n perusteella.

Säännös, joka rajoittaa vanhempien valinnanvapautta tilanteessa, jossa perheessä on useampia lapsia, vastaa nykytilaa. Se on edelleen perusteltu lasten keskinäisen nimiyhteyden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Säännöksen merkitys korostuu sukunimiyhdistelmän sallimisen myötä, koska vanhempien valinnanvapaus ensimmäisen yhteisen lapsen sukunimestä kasvaa huomattavasti nykyisestä eikä voida pitää tarkoituksenmukaisena, että sukunimiyhdistelmien järjestys ja merkitsemistapa vaihtelee täyssisarusten kesken.

Pykälän 3 momentin mukaan lapsen sukunimi määräytyisi vanhemman sukunimen perusteella silloin, kun lapsella olisi lapsen nimeä ilmoitettaessa yksi vanhempi. Sukunimi seuraisi tällöin vanhemman sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää. Perheen nimiyhteyden edistämiseksi on perusteltua, että lapsi saa saman sukunimen kuin vanhemmallaan.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi lapsen sukunimen määräytymisestä silloin, kun lapsen vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää taikka yhteisessä huollossa olevaa aikaisemmin syntynyttä lasta, jonka sukunimi määrittäisi nuoremman täyssisaruksen sukunimen. Tällaisessa tilanteessa vanhempien valinnanvapaus lapsensa sukunimestä on laajimmillaan. Lapselle voidaan valita ensinnäkin jommankumman vanhemman sukunimi tai sukunimiyhdistelmä. Lapselle voidaan valita myös vanhempien sukunimistä muodostettu sukunimiyhdistelmä vanhempien valitsemassa järjestyksessä. Vanhemman sukunimiyhdistelmän antamisesta lapselle säädetään lisäksi 7 §:ssä.

On otettava huomioon, että tulkinta vanhempien yhteisestä sukunimestä muuttuisi ehdotuksen myötä. Nykykäytännön mukaan, jos lapsen vanhemmat ovat *Lahtinen* ja *Johansson-Lahtinen*, vanhempien yhteinen sukunimi on esimerkkitalanteessa *Lahtinen*. *Johansson* sen sijaan on toisen vanhemman yhteisen sukunimen edellä henkilökohtaisessa käytössä oleva sukunimi, joka ei periädy lapselle. Näin ollen voimassaolevan lain mukaan syntyvälle lapselle määräytyy vanhempien yhteinen sukunimi *Lahtinen*. Ehdotuksen mukainen määritelmä vanhempien yhteisestä sukunimestä eroaa voimassa olevan lain määritelmästä siten, että molemmilla vanhemmilla olisi oltava joko täysin sama sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, jotta se määriteltäisiin vanhempien yhteiseksi sukunimeksi tai sukunimiyhdistelmäksi. Koska vanhemmilla ei olisi esimerkkitalanteessa yhteistä sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää, lapselle voitaisiin valita sukunimien *Johansson* ja *Lahtinen* lisäksi näistä muodostettu sukunimiyhdistelmä vapaasti valittavassa järjestyksessä, joko *Johansson-Lahtinen* tai *Lahtinen-Johansson* tai samat nimivaihtoehdot erillään ilman yhdysmerkkiä. Ehdotettu määritelmä vastaisi jäljempänä ehdotettua puolisoitten yhteisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän määritelmää. Jotta vanhempien su-

kunimiyhdistelmä katsottaisiin yhteiseksi, sukunimien on oltava samassa järjestyksessä kummallakin vanhemmalla ja yhdysmerkin käytön tulee olla yhteneväinen. Ehdotettu muutos mahdollistaa lapsen nimiyhteyden vahvistamisen tasa-arvoisesti suhteessa kumpaankin vanhempaansa siinäkin tilanteessa, jossa lapsen vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää.

Sen estämättä, mitä pykälän 1—4 momentissa säädetään, lapsen sukunimen ehdotetaan voivan määräytyä myös vieraan valtion nimikulttuurin mukaisesti 5 momentissa määritellyissä tilanteissa. Yhä useammalla Suomessa syntyvällä lapsella on yhteys sellaiseen nimikulttuuriin, jossa lapsen sukunimi ei määräydy suoraan vanhempien sukunimien perusteella. Voimassa olevan nimilain säännökset edellyttävät, että syntyvälle lapselle merkitään hänen jommankumman vanhempansa sukunimi siitä huolimatta, ettei lapselle merkitty nimi vastaa perheen alkuperämaan nimikulttuurin mukaista sukunimikäytäntöä. Tavoitellun nimikulttuurin mukainen sukunimi on ollut mahdollista saada vasta aikaa vievän nimenmuutoksen kautta. Tämän epäkohdan korjaamiseksi ehdotetaan, että lapsen nimi voisi määräytyä suoraan ehdotetun 5 momentin perusteella. Säännöksen mukaan lapsen sukunimeksi voidaan valita vanhemman tai isovanhemman nimestä tai molempien nimistä muodostettu sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, jos vanhemmilla on kansalaisuutensa, avioliittonsa tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon. Edellytyksenä olisi lisäksi se, että vanhempien ilmoittama sukunimi vastaa tässä valtiossa noudatettua nimikäytäntöä. Edellä mainittua muuta rinnastettavaa seikkaa tulee tulkita suppeasti. Näin ollen mikä tahansa yhteys vieraaseen valtioon, kuten esimerkiksi aikomus muuttaa ulkomaille tai työskentely ulkomailla, ei sellaisenaan vielä muodosta laissa tarkoitettua yhteyttä vieraaseen valtioon.

Ehdotettu 5 momentti on uusi. Säännös on tarpeellinen yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi, ja se vastaa useimpien sellaisiin nimikulttuureihin kuuluvien henkilöiden tarpeita, joilla sukunimet eivät periydy suoraan vanhemman sukunimen perusteella. Lisäksi lapsen etu edellyttää, että hänelle rekisteröidään hänen oman nimikulttuurinsa mukainen ja pysyväksi tarkoitettu sukunimi mahdollisimman nopeasti.

7 §. Vanhemman sukunimiyhdistelmän antaminen lapselle. Ehdotetussa pykälässä säädetään vanhemman sukunimiyhdistelmän antamisesta lapselle tilanteessa, jossa ainakin toisella vanhemmalla on sukunimiyhdistelmä. On huomattava, että säännöstä sovelletaan vain silloin, jos vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimiyhdistelmää tai yhteisessä huollossa olevaa alaikäistä yhteistä lasta. Näissä tilanteissa lapsen sukunimi määräytyy 6 §:n 1 ja 2 momentin mukaan. Jos lapsella on vain yksi vanhempi, lapsi saa tämän sukunimiyhdistelmän 6 §:n 3 momentin mukaisesti.

Pykälässä tarkoitettussa tilanteessa vanhempien valinnanvapaus lapsen nimestä on laaja. Lapselle voidaan ensinnäkin pykälän 1 kohdan mukaan valita jommankumman vanhemman sukunimiyhdistelmä sellaisenaan. Pykälän 2 kohdan mukaan lapselle voidaan antaa myös vanhemman sukunimiyhdistelmästä yksi sukunimi sellaisenaan tai yhdistää vanhempien sukunimet siten, että lopputulos on vanhempien sukunimet sisältävä nimiyhdistelmä. Yleinen 5 §:ssä asetettu rajoitus, jonka mukaan sukunimiä ei voi yhdistää kahta enempää, koskee myös näitä tilanteita. Näin ollen, jos toisella vanhemmista on jo entuudestaan sukunimiyhdistelmä ja vanhemmat toivovat voivansa antaa lapselle vanhempien sukunimet sisältävän nimiyhdistelmän joudutaan valitsemaan, kumpi sukunimiyhdistelmän nimistä periytyy lapselle. Jos molemmilla vanhemmilla on sukunimiyhdistelmä, kummankin sukunimiyhdistelmän kohdalla joudutaan tekemään sama valinta. Sukunimiyhdistelmää ei voi yhdistää toisen vanhemman sukunimeen tai sukunimiyhdistelmään sellaisenaan, koska sukunimien lukumäärärajoitus ylittyisi. Vanhemmat voivat keskenään sopia siitä, missä järjestyksessä vanhempien nimet esiintyvät lapsel-

le annettavassa sukunimiyhdistelmässä sekä siitä, yhdistetäänkö sukunimet yhdysmerkillä vai kirjoitetaanko ne erilleen.

8 §. *Alaikäisen sukunimen määräytyminen adoption perusteella.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan alaikäisen adoptiolapsen sukunimen määräytymiseen sovelletaan, mitä lapsen sukunimen määräytymisestä 6 ja 7 §:ssä säädetään. Tästä seuraa, että adoptiovanhemmilla on käytettävissään samat valintamahdollisuudet lapsensa sukunimestä kuin biologisilla vanhemmilla.

Pykälän 2 momentissa säädetään lapsen oikeudesta säilyttää oma nimensä. Sen estämättä, mitä 6 ja 7 §:ssä säädetään, lapsen sukunimi voidaan säilyttää sellaisenaan tai sukunimiyhdistelmän yhtenä nimenä. Säännös korostaa nykyistä lainsäädäntöä vahvemmin lapsen oikeutta pysyvään nimi-identiteettiin. Mitä vanhemmasta lapsesta on kysymys, sitä tärkeämmäksi muodostuu kysymys lapsen oikeudesta säilyttää oma sukunimensä. Ehdotetulla säännöksellä otetaan myös nykyistä paremmin huomioon perheen sisäinen adoptio, jossa lapsen sukunimeä ei ole useinkaan tarvetta muuttaa adoption seurauksena. Sukunimi, jonka lapsi on säilyttänyt, ei ehdotetun säännöksen mukaan siirry hänen sisarukselleen 6 §:n 2 momentin nojalla.

9 §. *Sukunimen säilyttäminen vihittäessä.* Ehdotetun pykälän mukaan kummallakin puolisoilla säilyy vihittäessä se sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, joka heillä oli avioliittoon mennessään, elleivät he muuta sovi. Pykälän pääperiaatteena on puolisoitten yhdenvertaisuus ja nimien muuttumattomuus. Säännös vastaa nykytilaa. Puolisot säilyttävät nykyisin yhä useammin avioituessaan omat nimensä. Näin ollen voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuva lähtökohta sukunimien säilyttämisestä on edelleen perusteltu. Puolisoiden tasa-arvon kannalta on tärkeää, että molemmilla puolisoilla on oikeus säilyttää oma sukunimensä ja mahdollisuus antaa tämä nimi edelleen mahdollisille lapsille.

Ehdotetussa pykälässä ja muissa tämän lain puolison nimeä koskevissa pykälissä puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita, ellei säännöksen sanamuodosta muuta johdu. Rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että puolison nimeä koskevat säännökset soveltuisivat jatkossa myös rekisteröidyn parisuhteen osapuoleen.

10 §. *Puolisoiden yhteinen sukunimi ja sukunimiyhdistelmä.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan avioliittoon aikovat voivat yhdessä päättää, että he ottavat vihittäessä yhteisen sukunimen tai yhteisen sukunimiyhdistelmän. Säännös yhteisen sukunimen ottamisesta vastaa osittain voimassaolevaa lainsäädäntöä. Nykytilasta poiketen ehdotetaan kuitenkin, että puolisot voivat ottaa myös omasta ja toisen puolison sukunimestä muodostetun yhteisen sukunimiyhdistelmän. Molemmilla puolisoilla on näin ollen yhtäläinen oikeus muodostaa sukunimiyhdistelmä omasta ja toisen puolison nimestä. Sukunimiyhdistelmän muodostamisen edellytyksistä säädetään tarkemmin 5 §:ssä.

Puolisot voivat yhteistä sukunimiyhdistelmää muodostettaessa yhdessä valita nimiensä järjestyksen sekä sen, yhdistetäänkö sukunimet yhdysmerkillä vai kirjoitetaanko ne erilleen. Jotta sukunimiyhdistelmä katsottaisiin yhteiseksi, sukunimien on oltava samassa järjestyksessä kummallakin puolisoilla ja yhdysmerkin käytön tulee olla yhteneväinen. Jos avioliittoon aikovat Lena Johansson ja Kalle Lahtinen haluavat ottaa yhteisen sukunimiyhdistelmän, sukunimiyhdistelmän tulee olla molemmilla samassa muodossa, esimerkiksi *Johansson-Lahtinen*. Kyseessä on muutos nykytilaan. Voimassaolevan lain mukaan vain toinen puolisoista voi ottaa aiemman sukunimensä henkilökohtaiseen käyttöön puolisoitten yhteisen sukunimen edellä. Tällainen henkilökohtaisessa käytössä oleva nimi ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan periä puolisoille tai lapselle. Nyt ehdotetun sukunimiyhdistelmän molemmat sukunimet ovat periytyviä. Muutos edistäisi puolisoitten välistä tasa-arvoa ja mahdollistaisi

nimiyhteyden luomisen puolisoiden kesken ilman, että kumpikaan joutuisi luopumaan omasta nimi-identiteetistään.

Pykälän 1 momentin mukaan yhteiseksi sukunimeksi tai sukunimiyhdistelmän toiseksi sukunimeksi voidaan ottaa se sukunimi, joka jommallakummalla heistä on pyydettyä avioliiton esteiden tutkintaa tai joka jommallakummalla viimeksi oli naimattomana ollessaan. Säännös merkitsee muutosta nykytilaan. Voimassaolevan lain mukaan yhteiseksi sukunimeksi voidaan ottaa vain se sukunimi, joka jommallakummalla heistä viimeksi oli naimattomana ollessaan. Tällä tarkoitetaan sitä sukunimeä, joka hakijalla oli ennen ensimmäisen avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen solmimista. Ehdotuksen mukaan yhteiseksi sukunimeksi tai sukunimiyhdistelmän toiseksi sukunimeksi voidaan ottaa myös se nimi, joka puolisoilla on heidän pyytäessään avioliittolain (234/1929) 10 §:ssä tarkoitettua avioliiton esteiden tutkintaa.

Ehdotettu muutos laajentaa nimivaihtoehtoja siten, ettei yhteinen sukunimi ole sidottu vain nimeen, joka jommallakummalla oli viimeksi naimattomana ollessaan. Esimerkiksi jos jompikumpi avioliittoon aikovista on ottanut aiemman avioliiton aikana hakemuksella isovanhempansa sukunimen ja se on hänellä käytössä pyydettyä avioliiton esteiden tutkintaa, voidaan tämä ottaa yhteiseksi sukunimeksi sen estämättä, ettei nimi ollut puolisoilla käytössä viimeksi naimattomana ollessaan. Säännöstä täydentää kuitenkin 13 §:ssä säädetty kielto siirtää aiemmalta puolisoilta saatu sukunimi uudelle puolisolle.

Pykälän 2 momentin mukaan yhteiseksi sukunimeksi voidaan ottaa myös yksi sukunimi jommankumman puolison sukunimiyhdistelmästä. Yhteiseksi sukunimiyhdistelmäksi voidaan ottaa myös jommankumman puolison sukunimiyhdistelmä sellaisenaan. Ehdotettu säännös on uusi ja korostaa sukunimiyhdistelmien periytyvyyttä.

Puolisoiden yhteistä sukunimiyhdistelmää koskevalla säännöksellä ei tarkoiteta yhteisen sukunimen muodostamista siten, että molempien puolisoiden sukunimistä yhdisteltäisiin vain osia muodostamalla näin kokonaan uusi uudissukunimi. Sellainen olisi esimerkiksi tilanne, jossa avioliittoon aikovat Maija Tervanen ja Antti Laaksola haluavat yhdistää nykyisten sukunimensä osista uudissukunimen *Tervalaakso*. Uudissukunimen edellytyksistä säädetään erikseen 17—20 §:ssä. Uudissukunimen muodostaminen eroaa sukunimiyhdistelmän muodostamisesta myös menettelyllisesti. Kun avioiduttaessa muodostettu sukunimiyhdistelmä voidaan ottaa käyttöön avioliiton esteiden tutkinnan yhteydessä tehdyllä ilmoituksella, uudissukunimen käyttöönotto edellyttää 25 §:n mukaan erillisen hakemuksen tekemistä maistraattiin.

11 §. *Puolison sukunimen tai sukunimiyhdistelmän yhden sukunimen ottaminen.* Ehdotetussa pykälässä säädetään puolison sukunimen tai sukunimiyhdistelmän yhden sukunimen ottamisesta silloin, kun avioliittoon aikovat eivät ota 10 §:ssä tarkoitettua yhteistä sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää. Tällaisessa tilanteessa avioliittoon aikova voi paitsi säilyttää oman sukunimensä tai sukunimiyhdistelmänsä 9 §:n mukaisesti, myös muodostaa 5 §:ssä tarkoitetun sukunimiyhdistelmän. Puolison sukunimen tai sukunimiyhdistelmän yhden sukunimen ottaminen edellyttää aina puolison suostumusta.

Pykälän mukaan avioliittoon aikova voi ottaa sukunimekseen omasta ja puolisonsa nimestä koostuvan sukunimiyhdistelmän. Tämän lisäksi on mahdollista yhdistää oman sukunimen tai sukunimiyhdistelmän ja puolison sukunimen tai sukunimiyhdistelmän sukunimiä. Avioliittoon aikova voi myös ottaa sukunimekseen puolisonsa sukunimiyhdistelmän yhden sukunimen. Sukunimen muodostamisessa ja ottamisessa on otettava huomioon 5 § ja 12 §:ssä sukunimiyhdistelmälle säädetty edellytykset sekä 13 §:ssä säädetty aiemmalta puolisoilta saadun sukunimen siirtymistä koskeva rajoitus.

Oikeus muodostaa sukunimiyhdistelmä omasta ja puolison sukunimestä on näin ollen korostetun henkilökohtainen, eikä se ole sidoksissa siihen, muodostavatko molemmat puoliset sukunimiyhdistelmän tai missä järjestyksessä puolison sukunimiyhdistelmän nimet esiintyvät. Ehdotettu säännös on muutos voimassaolevaan lainsäädäntöön. Säännös muistuttaa henkilökohtaisessa käytössä olevia sukunimiä koskevaa säännöstä voimassaolevassa lainsäädännössä, kuitenkin sillä erotuksella, että näin muodostettu sukunimiyhdistelmä voi periytyä lapselle.

12 §. Puolison sukunimen siirtymisen edellytykset. Pykälässä säädetään 11 §:ssä tarkoitetulla tavalla puolisolalle siirtyvälle sukunimelle asetettavista edellytyksistä. Sukunimen, joka siirtyy puolisolalle sukunimeksi tai sukunimiyhdistelmän yhdeksi sukunimeksi, tulee säännöksen mukaan olla toisella puolisolalla pyydettyä avioliiton esteiden tutkintaa tai hänen viimeksi naimattomana ollessaan. Tältä osin viitataan 10 §:n 1 momentin perusteluissa esitettyyn. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan mahdollistaa se, että puoliset voisivat ottaa käyttöönsä aikaisemman sukunimensä tilanteessa, jossa esteiden tutkinnan aikaista sukunimeä ei 13 §:ssä tarkoitetun rajoituksen vuoksi voida siirtää puolisolalle.

Edellytyksenä on lisäksi, että puolisolalle siirtyvän nimen tulee säilyä toisella puolisolalla avioliittoa solmittaessa tai hänen tulee ottaa kyseinen nimi käyttöönsä avioliittoa solmittaessa. Säännös on uusi. Säännösten taustalla on mahdollistaa puolisoitten keskinäinen nimi yhteys tilanteessa, jossa molemmat säilyttävät myös oman sukunimensä tai ottavat käyttöönsä nimen, joka heillä oli aiemmin naimattomana ollessaan. Tavoite ei toteudu, jos puolisoista toinen siirtää toiselle sellaisen sukunimen, josta aikoo itse luopua tai joka ei itsellä ole käytössä. Säännöksen nojalla ei näin ollen ole myöskään mahdollista ottaa avioitumisen yhteydessä käyttöön nimeä, joka henkilöllä on ollut naimattomana ollessaan, jollei tämä sukunimi siirry avioliittoa solmittaessa myös puolisolalle.

13 §. Aiemmalta puolisolalta saatu sukunimi. Ehdotetun pykälän mukaan aiemmalta puolisolalta saatua sukunimeä ei voi siirtää uudelle puolisolalle sukunimeksi tai sukunimiyhdistelmän yhdeksi sukunimeksi. Myöskään aiemmalta puolisolalta saatua sukunimiyhdistelmää ei voi siirtää uudelle puolisolalle. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että puoliso itse säilyttää sukunimiyhdistelmän yhtenä sukunimenä aiemman avioliiton kautta saamansa nimen. Säännös ei myöskään estä edellisen avioliiton aikana puolisoitten yhdessä käyttöönottamansa uudissukunimen siirtämistä uudelle puolisolalle. Säännös vastaa asiallisesti nykytilaa, vaikka se on toteutettu voimassaolevasta lainsäädännöstä poikkeavalla tavalla.

14 §. Yhteisen tai puolison sukunimen ottaminen avioliiton aikana. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan muutettaessa sukunimeä saman avioliiton aikana sovelletaan, mitä 10—13 §:ssä säädetään avioliittoon aikovien nimivaihtoehdoista. On johdonmukaista, että avioliittoon aikovien sukunimivalintoja koskevia säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun sukunimi muutetaan myöhemmin saman avioliiton aikana. Koska nimivaihtoehdot avioliittoon mentäessä ovat ehdotuksen mukaan laajemmat kuin aikaisemmin, myös muutosvaihtoehdot ovat voimassaolevaa lakia laajemmat. Säännös on avioliittokohtainen. Tästä johtuu, ettei hakija voi ottaa avioliiton päätyttyä puolisooperusteella entisen puolisonsa sukunimeä, ellei hakijalla ole oikeutta nimeen ehdotetun 16 §:n 1 kohdan nojalla.

Pykälän 2 momenttiin on otettu erityissäännös niitä tilanteita varten, joissa puoliso on muuttanut sukunimeään avioliiton esteiden tutkimisen jälkeen. Erityissäännöksestä seuraa, että toiselle puolisolalle voidaan siirtää avioliiton aikana vain se sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, joka puolisolalla on hakemusta tehtäessä. Viittaus hakemuksen tekohetkeen viittaa siihen ajankohtaan, jolloin hakemus 10—13 §:ssä tarkoitetun sukunimen tai sukunimiyhdistelmän ottamiseksi tehdään. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa molemmat puoliset ovat vihittäessä säilyttäneet omat sukunimensä. Toinen puolisoista on avioliiton aikana muuttanut sukunimen-

sä isovanhempansa nimeksi. Hänen puolisonsa haluaisi nyt ottaa omaksi sukunimekseen sen nimen, mikä nimensä muuttaneella puolisollla on aiemmin ollut vihittäessä. Tämä ei ole mahdollista, koska kyseinen nimi ei ole enää puolisollla hakemusta tehtäessä. Nimeksi voidaan valita puolison suostumuksin puolisollla hakemushetkellä oleva isovanhemman nimi.

15 §. *Sukunimiyhdistelmästä luopuminen.* Ehdotetun pykälän mukaan sukunimiyhdistelmään kuuluvasta sukunimestä voidaan luopua hakemusmenettelyssä. Tuolloin hakijan sukunimeksi jää sukunimiyhdistelmästä jäljelle jäänyt sukunimi. Hakija voi itse päättää, kummasta sukunimiyhdistelmänsä sukunimestä hän luopuu. Sukunimiyhdistelmään kuuluvasta sukunimestä voidaan luopua riippumatta siitä, onko jäljelle jäävä sukunimi esimerkiksi muulla henkilöllä käytössä tai suojattu myös toiminimenä. Säännös on tarpeen muun muassa siksi, että sukunimiyhdistelmä voi käytännössä osoittautua hankalaksi käyttä.

16 §. *Sukunimen muuttaminen käytössä olevaksi sukunimeksi.* Pykälässä on säännökset käytössä olevien sukunimien sukunimisuojasta sekä niistä poikkeusperusteista, joiden nojalla siitä voidaan poiketa. Sukunimisuojaa tarkastellaan suomalaiseseen väestötietojärjestelmään tallennettujen käytössä olevien sukunimien perusteella. Jos sukunimi on merkitty väestötietojärjestelmässä elossa olevan henkilön nykyiseksi sukunimeksi, ei tällaista käytössä olevaa nimeä voi saada ilman erityistä syytä. Tästä seuraa, ettei sukunimeä, jonka viimeiset kantajat ovat jo kuolleet, suojata, ellei ole kyse 18 §:n 2 kohdassa tarkoitettusta yleisesti tunnetun historiallisesti merkittävän suvun nimestä. Sukunimiyhdistelmän katsotaan muodostuvan kahdesta erillisestä sukunimestä. Tästä seuraa, että henkilö, jolla on sukunimiyhdistelmä, katsotaan kummankin sukunimen kantajaksi. Pykälässä lueteltuja edellytyksiä sovelletaan erikseen kumpaankin sukunimiyhdistelmän sukunimeen.

Pykälän 1 kohdan mukaan käytössä olevan sukunimen voi saada, jos hakija osoittaa, että haettu sukunimi on aiemmin kuulunut hänelle tai hänen esivanhemmalleen korkeintaan viidennessä polvessa hakijasta luettuna. Säännöksen mukaan hakijalla on aina oikeus palata hänellä itsellään aikaisemmin käytössä olleeseen nimeen. Säännös vastaa tältä osin nykytilaa. Oikeus palata esivanhemman nimeen on rajattu koskemaan viidettä sukupolvea, hakijan ollessa ensimmäistä polvea. Sukupolvirajaa koskeva täsmennys vastaa nykyistä korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessaan 20.9.2013/2980 vahvistamaa soveltamiskäytäntöä. Rajoite on edelleen perusteltu, koska henkilöllä voi olla henkilökohtainen kontakti omassa suvussaan korkeintaan viiden sukupolven sisällä.

Pykälän 2 kohta mahdollistaa nimenmuutoksen tilanteessa, jossa hakijan omassa käytössä olevan vierasperäisen sukunimen kirjoitusasua muutetaan tai lyhennetään helpommin käytettävissä olevaan muotoon, vaikka lopputuloksena on sukunimi, joka on jo käytössä jollain toisella henkilöllä. Erityisperustetta voidaan soveltaa esimerkiksi tapauksessa, jossa maahanmuuttajan sukunimi on kyrillisistä tai arabialaisista aakkosista transkription yhteydessä kirjoitettu muotoon, joka on Suomessa kankea ja hankala käyttää. Momentin 2 kohta soveltuu myös tilanteisiin, joissa vierasperäinen useammasta osasta koostuva tai muutoin pitkä sukunimi halutaan lyhentää. Säännös on uusi, mutta vastaa nykykäytäntöä.

Pykälän 3 kohdan mukaan avopuolisolla käytössä olevan sukunimen voi saada, jos hakija on elänyt avopuolionsa kanssa yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta tai avopuolisolla on tai on ollut yhteisessä huollossa oleva lapsi. Edellytysten täyttyminen todetaan lähtökohtaisesti väestötietojärjestelmään talletettujen osoitetietojen perusteella. Lisäksi nimenmuutos edellyttää avopuolison suostumusta. On johdonmukaista, että laissa käytetyt avopuolison ja avoliiton määritelmät vastaavat avopuolisoiden yhteistalouden purkamista koskevan lain (26/2011) 3 §:n mukaisia määritelmiä. Säännös on uusi, mutta vastaa vakiintunutta soveltamiskäytäntöä. Monille lapsen syntymä on tärkeä peruste ottaa perheelle yhteinen sukunimi. Muutos edistää

lasten yhdenvertaista kohtelua ja lapsen nimi yhteyden toteutumista suhteessa kumpaankin vanhempansa.

Pykälän 4 kohdassa on kyse sukunimen käyttöoikeudesta sopimisesta. Erityisenä syynä jo käytössä olevan sukunimen ottamiseen voidaan pitää sitä, jos tavoiteltu sukunimi on käytössä hakijan lapsella tai sisaruksella ja hakija saa kaikilta elossa olevilta väestötietojärjestelmään merkityiltä kyseisen sukunimen kantajilta suostumuksen nimenmuutokselle. Suostumus tulee saada kaikilta 15 vuotta täyttäneiltä henkilöiltä, joiden nykyisenä sukunimenä tavoiteltu nimi on. Ikäraja vastaa laissa muutoinkin käyttöön otettua itsenäisen puhevallan ikärajaa. Alle 15-vuotiaan puolesta suostumuksen antaa hänen huoltajansa. Kohdassa tarkoitettu tilanne voi tulla esiin esimerkiksi täysi-ikäisten sisarusten kesken tilanteessa, jossa yksi sisar on ottanut itselleen uudisnimen ja hänen sisaruksensa haluavat saman nimen. Suostumusten saaminen laajalta henkilökoululta on vaivalloista, joten säännös tulee todennäköisesti sovellettavaksi lähinnä tilanteissa, joissa haettava nimi on harvinainen, esimerkiksi uudissukunimi. Säännös on uusi, mutta vastaa voimassa olevan lain soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 5 kohtaan on otettu erityissäännös niitä tilanteita varten, joissa haetaan sijaisvanhemmalla käytössä olevaa sukunimeä sijaisvanhemman suostumuksella. Säännös ehdotetaan otettavaksi lakiin, koska erityisesti silloin, kun lapsen sijoitus tietyssä perheessä on jatkunut pitkään, mahdollisuus muodostaa nimi yhteys sijaisvanhempaan voi olla perusteltu ja lapsen edun mukainen. Säännöksen soveltaminen perustuu tapauskohtaiseen harkintaan, jonka keskiössä on lapsen etu. Lapsen nimeä muutettaessa sijaisvanhemman nimeksi on otettava huomioon tämän lain puhevaltaa ja alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskevat säännökset. Huostaanotetun lapsen nimiasian ratkaisemisen menettelyllisiä edellytyksiä selostetaan tarkemmin 27 §:n yhteydessä. Säännös mahdollistaa nimenmuutoksen myös lapsen tultua täysi-ikäiseksi. Säännös vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä, mutta sitä on selvyuden vuoksi täydennetty sijaisvanhemman suostumusta koskevilla edellytyksellä.

Pykälän 6 kohdan mukaan sukunimisuojasta poikkeaminen on mahdollista myös, jos haetun nimen ottamista on hakijan perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten tai muun erityisen painavan syyn johdosta pidettävä erityisen perusteltuna. Kyseessä on poikkeus pääsääntöön, joten poikkeusta tulee tulkita suppeasti. Jos kyseessä on perhesuhteissa tapahtunut muutos, hakijan tulee yhtäältä osoittaa tämä perhesuhteissa tapahtunut muutos sekä toisaalta suhde tavoiteltuun nimeen. Lisäksi edellytyksenä on, että nimenmuutosta on pidettävä erityisen perusteltuna.

Yhtenä esimerkkinä perhesuhteissa tapahtuneesta muutoksesta voidaan pitää tilannetta, jossa lapsi muuttaa asumaan toisen vanhempansa luokse ja huoltajat pitävät perusteltuna, että lapsen sukunimi muutetaan vastaamaan sen vanhemman nimeä, jonka luona hän asuu, siitä huolimatta, että vanhempien yhteisessä huollossa oleva lapsen täyssisar jää eri sukunimelle. Toisena esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa lapsen sukunimi halutaan muuttaa lapsen edun mukaisesti vastaamaan lapsen tosiasiallisia perhesuhteita. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun lapsi on syntynyt samaa sukupuolta olevalle parille, ja lapsen oikeudellisten vanhempien lisäksi lapsen huollosta ja kasvatuksesta vastaa lapsen sosiaalinen vanhempi, jonka nimi halutaan antaa lapselle. Tämä saattaa olla lapsen edun mukaista esimerkiksi silloin, kun perheessä asuvien lasten nimi yhteys katsotaan ratkaisevaksi. Nimen hyväksyttävyyden arvioinnissa on näin ollen otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa lain soveltamisen mukautuminen mahdollisiin yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin perhesuhteiden moninaisuuden lisääntyessä.

Muuna erityisen painavana syynä voidaan esimerkiksi pitää tilannetta, jossa hakija tarvitsee turvallisuussyistä sellaisen käytössä olevan sukunimen, jolla hän ei erotu joukosta. Säännös vastaa pääosin nykytilaa. Säännöksen käyttöala on kuitenkin rajattu sellaisiin tilanteisiin, jois-

sa nimen ottamista on lisäksi pidettävä erityisen perusteltuna. Säännös mahdollistaa lain ajanmukaisuuden säilymisen tilanteissa, joita lakia valmisteltaessa ei ole ollut mahdollista ennakoita.

17 §. Uudissukunimen ehdottomat edellytykset. Pykälän mukaan uudissukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka ei ole omiaan aiheuttamaan pahennusta tai haittaa tai joka ei ole sukunimeksi ilmeisen soveltumaton.

Sukunimen aiheuttamaa pahennusta arvioidaan samalla tavoin kuin etunimien kohdalla. Tältä osin viitataan 1 §:n 3 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa esitettyyn.

Kuten etunimeksi, myös sukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, jonka käyttö ei ole omiaan aiheuttamaan ilmeistä haittaa. Lähtökohtaisesti sukunimestä aiheutuvan haitan arvioi ilmoituksen tai hakemuksen tehnyt henkilö itse tai hänen laillinen edustajansa. Viimesijainen haitan arviointi jää kuitenkin nimiviranomaisille etenkin sukunimen osalta, jota haetaan lapselle tai täysi-ikäiselle henkilölle, jonka ymmärryskyky on olennaisesti heikentynyt. Yleisestä pyrkimyksestä perheenjäsenten keskinäiseen nimiyhteyteen johtuu, että toisin kuin etunimen kohdalla, uudissukunimen haittaedellytyksen arvioinnissa on otettava huomioon myös muille kuin nimenhakijalle itselleen aiheutuva haitta. Tämä korostuu etenkin tilanteessa, jossa sukunimen hakijoina on hakijan lisäksi alaikäisiä lapsia. Alaikäisen oma mielipide tulee ottaa huomioon lapsen etua arvioitaessa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti ottaen huomioon alaikäisen puhevaltaa koskevat säännökset. Näin ollen 15 vuotta täyttäneen alaikäisen katsotaan lähtökohtaisesti itse kykenevän arvioimaan hänelle nimestä aiheutuvan haitan.

Sukunimi on sukunimeksi ilmeisen soveltumaton esimerkiksi silloin, kun sukunimeksi haetaan numeroa tai merkityksetöntä yksittäistä kirjainta tai kirjainyhdistelmää tai nimeä, joka viittaa arvonimeen, titteliin, julkiseen instituutioon tai virastoon. Edellytys vastaa pitkälti etunimien kohdalla esitettyä soveltumattomuus-edellytystä. Etunimistä poiketen ammattiin viitaa nimi ei kuitenkaan lähtökohtaisesti muodosta estettä hyväksymiselle. Ero johtuu siitä, että ammatinimitysten pohjalta on perinteisesti muodostunut paljon sukunimiä.

Pykälässä luetellut sukunimen ehdottomat edellytykset vastaavat pääosin voimassa olevaa sääntelyä, mutta säännöksen sisältöä on selvennetty.

18 §. Uudissukunimen hyväksymisen harkinnanvaraiset edellytykset. Pykälässä säädetään uudissukunimen harkinnanvaraisista edellytyksistä. Pykälän 1 kohdan mukaan sukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka muodoltaan, sisällöltään ja kirjoitusasultaan vastaa kotimaista sukunimikäytäntöä. Säännös vastaa voimassa olevaa oikeutta. Kotimaisella sukunimikäytännöllä tarkoitetaan suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten sekä romaneiden Suomessa käyttämää sukunimistöä. Säännöksen tavoitteena on turvata kansallisen nimikulttuurin hallittu kehittyminen ja kotimaisen sukunimistön historiallinen arvo. Sukunimien muodostaminen on kulttuurisidonnaisempaa kuin etunimien muodostaminen. Etunimistön kehittämisessä nimivarantoa lainataan herkemmin muista nimi- ja kielikulttuureista. Sukunimistö on myös luonteeltaan periytyvää ja näin ollen pysyvämpää. Sukunimen yhtenä tehtävänä on osoittaa henkilön kuuluminen tiettyyn sukuun. Toisin kuin etunimien kohdalla, ehdotetun sukunimen vertailukohtaa ei voida laajentaa kattamaan kotimaisen nimikäytännön sijaan kaikkia Suomessa käytössä olevat sukunimiä, koska Suomessa käytössä olevat sukunimet ovat 16 §:n mukaisesti suojattuja. Etunimissä vertailun pohjana voidaan käyttää väestötietojärjestelmään merkittyjä etunimiä, koska vakiintunut etunimi on lähtökohtaisesti sallittu kaikille. Myös monessa muussa nimikulttuurissa on omat säännöksensä sukunimisuojusta ja sukunimien periytymisestä. Edellä sanotusta johtuu, ettei sukunimien kohdalla ole luovuttu kotimaisen nimikäytännön mukaisuuden vaatimuksesta.

Uudissukunimi ei ole muodoltaan tai sisällöltään kotimaisen nimikäytännön mukainen esimerkiksi silloin, kun nimi ei ole luonteeltaan sukunimityyppinen. Tästä johtuu, että mitkä tahansa sanat eivät ole merkityssisällöltään sukunimiksi soveltuvia. Sen sijaan useat yleiset luontoon viittaavat paikannimet tai talonnimet ovat kotimaisen nimikäytännön mukaisia eli sukunimityypisiä ja siten lähtökohtaisesti soveltuvat uudissukunimiksi. Erikielisten sukunimien muodostaminen saattaa kuitenkin erota joiltain osin toisistaan.

Uudissukunimen kirjoitusasua koskevaa edellytystä arvioidaan samalla tavoin kuin etunimien osalta. Tältä osin viitataan 2 §:n 1 momentin 1 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa esitettyyn.

Säännöksen tavoitteena ei kuitenkaan ole estää sukunimistön luonnollista kehittymistä. Tästä seuraa, että tulkinta kotimaisen sukunimikäytännön mukaisesta nimestä voi nimistön ja kielen kehityksen myötä muuttua.

Pykälän 2 kohdan mukaan uudissukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka ei ole vakiintunut tietylle yleisesti tunnetulle ja historiallisesti merkittävälle kotimaiselle tai ulkomaiselle suvulle. Säännös tulee sovellettavaksi silloin, kun nimi ei ole enää käytössä, mutta nimeä voidaan pitää niin vakiintuneena tietylle yleisesti tunnetulle historiallisesti merkittävälle suvulle, että suojan jatkaminen on tarpeen myös viimeisen nimenkantajan kuoltua. Tällaisen historiallisesti merkittävän suvun sukunimen määrittäminen jää viime kädessä soveltamiskäytännössä arvioitavaksi. Edellytys vastaa sisällöllisesti voimassaolevaa sääntelyä.

Pykälän 3 kohdan mukaan uudissukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka ei ole luonteeltaan ilmeisen etunimityyppinen. Säännöksen sanamuotoa on yhtenäistetty vastaamaan 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista etunimen edellytystä. Nykytilasta poiketen ehdotetaan, että ratkaisevaa on nimen ilmeinen etunimityyppisyys, eikä se, onko nimi yleisesti käytössä etunimenä. Tulkinta-apua nimen etunimityyppisyyden määrittämiseen voidaan edelleen saada väestötietojärjestelmän tiedoista, mutta tavoitellun nimen yleisyyttä etunimenä ei voida yksinään pitää ratkaisevana.

Pykälän 4 kohdan mukaan uudissukunimeksi voidaan ilman erityistä syytä hyväksyä vain nimi, joka ei koostu kahdesta tai useammasta erilleen kirjoitetusta nimestä tai nimen osasta. Tästä johtuu, ettei uudissukunimi voi sisältää esimerkiksi etuliitteitä kuten aatelinimissä käytettyjä *af*, *von*, *van*, *zu* ja *de*. Säännös ei estä muodostamista kahdesta erillisestä uudissukunimestä muodostuvaa sukunimiyhdistelmää, kuten 5 §:ssä säädetään. Rajoite on tarkoituksenmukainen sukunimien käytettävyyden kannalta, erityisesti ottaen huomioon sukunimiyhdistelmien salliminen. Säännös on uusi, mutta vastaa uudissukunimiä koskevaa soveltamiskäytäntöä.

19 §. Suojatut tunnuksset. Pykälässä on suojattuja tunnuksia koskevat säännökset. Säännöksissä on kysymys rajoituksista, jotka suojaavat tunnuksen haltijan yksityistä etua säännöksissä luetelluissa tilanteissa. Säännöksen tarkoituksena on erityisesti turvata taloudellisten toimijoiden erotettavuus ja yksilöitävyys. Säännöksen pääasiallinen käyttöala on rajattu tämän tarkoituksen mukaisesti. Vaikka säännös vastaa pääosin voimassaolevaa oikeutta, säännöksen sisältöä ja siinä käytettyjä käsitteitä on muokattu ottaen huomioon voimassaolevassa toiminimilaissa (128/1979) ja sen soveltamiskäytännössä käytetty käsitteistö.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ilman erityistä syytä uudissukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka ei ole sekoitettavissa valtakunnallisesti tunnetun säätiön, yhdistyksen tai muun yhteisön nimeen. Säännös vastaa pääosin nykytilaa, mutta säännöksen sisältöä on täsmennetty. Ehdotettu muutos rajaa suojan vain niihin tilanteisiin, joissa yhteisön nimi on valtakunnallisesti tunnettu ja on siten omiaan aiheuttamaan käsityksen yhteisön nimestä. Jos

yhdistys, säätiö tai muu yhteisö, joka ei ole valtakunnallisesti tunnettu, harjoittaa elinkeinotoimintaa ja on rekisteröitynyt kaupparekisteriin, saa tällainen yhteisön nimi kuitenkin suojaa momentin 2 kohdan nojalla rekisteröitynä toiminimenä. Muilla yhteisöillä tarkoitetaan esimerkiksi rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia ja kauppakamareita.

Momentin 2 kohdan mukaan uudissukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka ei ole sekoitettavissa rekisteröityyn toiminimeen tai tavaramerkkiin taikka muuhun elinkeinotoiminnassa käytettyyn suojattuun tunnukseen. Sukunimen, tavaramerkin ja toiminimen oikeudelliset funktiot eroavat jossain määrin toisistaan. Kilpailuoikeudellisista syistä on ymmärrettävää, että tavaramerkkien ja toiminimien tulee olla erotettavissa toisistaan ilman sekaantumisen vaaraa. Sen sijaan samanlaista tarvetta erottaa toimiva yhtiö tai yritys luonnollisesta henkilöstä ei aina ole olemassa. Sukunimen ottaminen osaksi toiminimeä ei kuitenkaan yleensä estä toista elinkeinonharjoittajaa käyttämästä omassa toiminimessään samaa sukunimeä, jos kyseessä on hänen oma sukunimensä. Tästä seuraa, että suojatun tunnuksen ottaminen uudissukunimeksi voisi johtaa siihen, että henkilö käyttää uudissukunimeään myös kilpailevan suojatun tunnuksen osana. Muilla elinkeinotoiminnassa käytetyillä suojatuilla tunnuksilla tarkoitetaan esimerkiksi aputoiminimiä ja rinnakkaistoiminimiä.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan myös kansallisesti tai kansainvälisesti yleisesti tunnettu taiteilijanimi lähtökohtaisesti estää uudissukunimen hyväksymisen. Säännös vastaa pääosin nykytilaa, mutta voimassa olevan lain nimimerkkiesteestä on luovuttu. Taiteilijanimi on kulttuurisen työn kautta vakiinnutettu nimi, jota käytetään virallisen nimen asemesta. Se voi pitää sisällään myös nimimerkin. Jos taiteilijanimenä käytetään jo käytössä olevaa sukunimeä, taiteilijanimi tulee suojan piiriin 16 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 2 kohtaa ei sovelleta asunto-osakeyhtiön toiminimeen. Asunto-osakeyhtiöitä on lukumääräisesti paljon, mutta ne ovat usein vain paikallisesti tunnettuja eikä asunto-osakeyhtiön nimellä ole yleensä sellaista tunnettuutta ja kaupallista arvoa, jonka suojaaminen on tarkoituksenmukaista. Säännös on uusi, mutta vastaa nykyisen lain soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 3 momentissa säädetään yleistä paikannimeä tai yleiskielistä sanaa koskevasta poikkeuksesta. Yleinen paikannimi tai yleiskielinen sana ei ole säännöksen tarkoittamalla tavalla sekoitettavissa yksittäiseen suojattuun tunnukseen. Suojatulla tunnuksella viitataan 1 momentin 1—3 kohtaan. Säännös on uusi, mutta vastaa nykyisen lain soveltamiskäytäntöä. Lisäksi säännös on yhdenmukainen toiminimilain soveltamiskäytännön kanssa, jonka mukaan toiminimen haltija ei voi saada yksinoikeutta kaksoismerkityksellisen sanaan tai yleiseen paikannimeen silloin, jos nimellä ei voida erottaa yrityksiä tai niiden tavaroita tai palveluita toisistaan. Esimerkkinä sellaisesta toiminimestä, joka ei sisällä paikannimeä tai yleiskielistä sanaa, voidaan mainita toiminimi *Valmet*. Tästä johtuu, että uudissukunimiehdotus *Valmet* voi olla sekoitettavissa rekisteröityyn toiminimeen. Toisaalta esimerkkinä yleisestä paikannimestä, joka ei estä uudissukunimen rekisteröintiä siitä huolimatta että se on käytössä suojatun tunnuksen nimenä, voidaan mainita *Karhuvuori*.

20 §. Erityiset syyt uudissukunimen hyväksymiselle. Pykälän 1 momentissa on lueteltu erityiset syyt, joiden nojalla 18 §:ssä säädetystä harkinnanvaraisista edellytyksistä voidaan poiketa.

Momentin 1 kohdan mukaan erityinen syy on, että haettu sukunimi on kuulunut hakijalle itselleen tai hänen esivanhemmalleen korkeintaan viidennessä polvessa hakijan ollessa ensimmäistä polvea. Esivanhemmalle kuulunutta sukunimeä ei kuitenkaan hyväksytä, jos on kyse nimen vanhentuneesta kirjoitusasusta, joka edustaa oman aikansa horjuvaa oikeinkirjoitusta. Esimerkiksi sukunimen *Nikkanen* yksi vanhoissa kirkonkirjoissa esiintynyt kirjoitusmuoto on ollut

”*Nickain*”. Kohta vastaa sisällöltään ja sanamuodoltaan 16 §:n 1 kohtaa. Tältä osin viitataan kyseisen kohdan yhteydessä jo aiemmin todettuun.

Momentin 2 kohta koskee tilannetta, jossa vierasperäisen sukunimen kirjoitusasua muutetaan tai lyhennetään helpommin käytettävissä olevaan muotoon, vaikka lopputuloksena on sukunimi, joka ei ole aivan kielenmukainen. Tällä tarkoitetaan sitä, että lopputuloksena voi olla nimi, joka ei enää edusta hakijan alkuperämaan nimiperinnettä mutta ei myöskään vastaa kotimaista sukunimikäytäntöä. Säännöksen soveltamisala kattaa 16 §:n 2 kohdan perusteluissa esitellyt esimerkkitilanteet. Säännös vastaa nykyistä käytäntöä.

Momentin 3 kohdan mukaan 18 §:n vastainen sukunimi voidaan hyväksyä myös, jos henkilöllä on kansalaisuutensa, avioliittonsa tai muun niihin rinnastuvan seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon ja esitetty sukunimi vastaa sanotussa valtiossa noudatettua sukunimikäytäntöä. Edellä mainittua muuta rinnastettavaa seikkaa tulee tulkita suppeasti. Näin ollen mikä tahansa yhteys vieraaseen valtioon, kuten esimerkiksi aikomus muuttaa ulkomaille tai työskentely ulkomailla, ei sellaisenaan vielä muodosta laissa tarkoitettua yhteyttä vieraaseen valtioon. Säännös vastaa nykytilaa ja on edelleen tarpeen yhä kansainvälistyvän ja eri nimikulttuureista lähtöisin olevan väestön tarpeiden huomioon ottamiseksi. Sukunimeksi voidaan esimerkiksi hyväksyä vanhemman, isovanhemman tai puolison etunimi tai näistä muodostuva nimiyhdistelmä, jos se kuuluu kyseiseen nimikulttuuriin.

Momentin 4 kohdan mukaan harkinnanvaraisten edellytysten vastainen nimi voidaan myös hyväksyä, jos sukunimen osoitetaan vastaavan perustellusti hakijan uskonnollista tapaa. Kysymys voi olla esimerkiksi siitä, että hakija on kääntynyt sellaiseen uskontoon, jonka tapoihin uusi sukunimi kuuluu. Säännös on uusi mutta tarpeellinen uskonnonvapauden edistämiseksi.

Momentin 5 kohdan mukaan 18 §:ssä säädetyistä sukunimiedellytyksistä poikkeaminen on mahdollista myös, jos hakijan esittämän uudissukunimen ottamista on pidettävä muutoin erityisen perusteltuna. Säännös vastaa nykytilaa ja on edelleen tarpeen. Muuna erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että hakija on käyttänyt sukunimeä vakiintuneesti taiteilijanimenään ja on tullut laajalti ammatissaan tunnetuksi kyseisellä nimellä.

Sen estämättä mitä 19 §:ssä säädetään, suojatun tunnuksen nimi voidaan pykälän 2 momentin mukaan hyväksyä sukunimeksi ensinnäkin, jos kyseinen nimi on ollut hakijalla itsellään tai hänen esivanhemmallaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla sukunimenä käytössä. Lisäksi nimen hyväksymiselle on erityinen syy, jos hakija saa suojatun tunnuksen haltijalta tai haltijoilta suostumuksen nimenmuutokselle. Säännös on uusi, mutta vastaa voimassa olevan lainsäädännön vakiintunutta soveltamiskäytäntöä. Säännös on tarpeellinen sen varmistamiseksi, ettei 19 §:n soveltamisala muodosta liian laajaa estettä nimen hyväksymiselle tilanteissa, joissa suojatun tunnuksen haltija ei koe uudisnimen rekisteröinnin loukkaavan oikeuttaan suojatun tunnuksen nimeen tai on saanut tästä yhteisesti sovitun korvauksen.

3 luku **Nimiviranomaiset ja menettelysäännökset**

21 §. *Nimiviranomaiset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi nimiasioita käsittelevistä viranomaisista. Pykälän 1 momentin mukaan etu- ja sukunimeä koskevat asiat ratkaisee se maistraatti, jonka toimialueella on hakijan kotikunta tai väestökirjanpitokunta. Hakemus voidaan lähettää mille tahansa maistraatille. Maistraattien tehtäviä on keskitetty niiden toiminnan tehostamiseksi. Alueellisesti kattavan maistraattien verkoston ylläpitämiseksi voi kuitenkin olla tarpeen, että työtehtäviä siirretään maistraattien välillä. Näin on menetelty nykyisinkin. Jotta tehtävien siirto voidaan joustavasti toteuttaa, pykälään sisältyy asetuksenantovaltuus. Asetuk-

senantovaltuuden mukaan valtiovarainministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittavat säännökset siitä, millä perusteilla toimivalta jakautuu maistraattien kesken.

Nimenmuutosasioita Ahvenanmaan maakunnassa hoitaa maistraatin sijaan Ahvenanmaan valtionvirasto. Pykälän 1 momentissa on siksi säännös, jonka perusteella maistraatteja koskevia säännöksiä sovelletaan Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirastoon.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voi adoption vahvistamisen yhteydessä antaa päätöksen alaikäisen adoptiolapsen sukunimestä. Alaikäisen sukunimen määräytymisestä adoptioon perusteella säädetään 8 §:ssä.

Pykälän 3 momentin mukaan erityisenä asiantuntijaviranomaisena lain soveltamista koskevissa kysymyksissä toimii oikeusministeriön asettama nimilautakunta. Nimilautakunta on perustettu vuonna 1985 turvaamaan silloisten sukunimilain ja etunimilain soveltamiskäytännön yhdenmukaisuutta sekä antamaan muiden nimiviranomaisten käyttöön riittävästi kielitieteellistä, nimistötutkimuksen sekä väestötietojärjestelmän asiantuntemusta. Nimilautakunnassa on edellä mainittujen asiantuntija-alojen lisäksi edustettuna myös sukututkimuksen asiantuntemus. Pykälään sisältyvän asetuksenantovaltuuden mukaan säännökset nimilautakunnan kokoonpanosta ja tehtävistä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi antaa säännöksiä lausuntokäsittelyssä sovellettavasta menettelystä. Säännös vastaa nykytilaa sillä erotuksella, että nimilautakunnan asettajatahosta ehdotetaan säädettäväksi laissa. Asetuksenantovaltuutta ehdotetaan lisäksi täsmennettäväksi siten, että asetuksen antaa valtioneuvosto ja että asetuksella voidaan säätää myös lautakuntakäsittelyssä sovellettavista menettelyistä.

22 §. Etunimen ilmoittaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi menettelystä etunimivelvoitteen täyttämisestä tilanteessa, jossa henkilölle ei ole aiemmin annettu etunimeä.

Pykälän 1 momentin mukaan huoltajan tulee ilmoittaa lapsen etunimi kolmen kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Voimassaolevan lainsäädännön mukaan lapsen nimi tulee ilmoittaa kahden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Määräaika ehdotetaan pidennettäväksi kolmeen kuukauteen. Määräajan pidentäminen on perusteltua, koska on havaittu, että nimivelvoitteen täyttämistä kahden kuukauden määräajassa on ollut käytännössä vaikea noudattaa. Väestörekisterikeskuksesta saadun selvityksen mukaan vain noin 62 prosenttia lapsista on saanut Suomessa etunimen 60 vuorokauden kuluessa syntymästään vuosien 2011 ja 2016 välisenä aikana. Prosenttiosuus nousee lähes 92:een 90 vuorokauden kuluessa syntymästä. Maistraateista ja seurakunnista saadun tiedon mukaan nimenannon viivästymiseen ovat vaikuttaneet muun muassa isyyden vahvistamiseen liittyvät määräajat. Vaikka isyyden vahvistamiseen liittyvät viranomaispäätökset liittyvät lähinnä sukunimen määräytymiseen, ilmoitetaan lapsen etunimi samanaikaisesti sukunimen kanssa, joten sukunimen määräytymisperusteella on välttämätön syy-yhteys myös etunimen ilmoittamisajankohtaan.

Myös muissa Pohjoismaissa noudatettu käytäntö puoltaa nimivelvoitteelle asetetun määräajan pidentämistä. Ruotsissa nimivelvoitteen täyttämiseksi annettu määräaika on kolme kuukautta. Norjassa, Tanskassa ja Islannissa määräaika on kuusi kuukautta.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan etunimeä koskevan ilmoituksen voi edelleen tehdä joko maistraatille tai sille evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakunnalle, jonka jäsen lapsi on. Ehdotus vastaa voimassaolevaa lainsäädäntöä. Seurakuntien asema nimi-ilmoitusten vastaanottajana on tarkoituksenmukaista säilyttää. Tätä puoltavat erityisesti väestön joustava asiointi ja viranomaisten resurssien tehokas käyttö.

Nimi-ilmoituksen vastaanottajan on selvitettävä nimen lainmukaisuus. Säännöstä on tarkennettu siten, että nimen lainmukaisuuden selvittämisvelvollisuus on sekä maistraatilla että seurakunnalla. Säännös vastaa voimassaolevaa soveltamiskäytäntöä. Käytännössä on joskus esiintynyt epäselvyyttä siitä, onko etunimen lainmukaisuutta selvitetty tai miten seurakunnan henkilöstön tulisi menetellä silloin, kun etunimen lainmukaisuus on kyseenalainen. Tästä syystä 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan seurakunnan on siirrettävä asia viipymättä toimivaltaisen maistraatin ratkaistavaksi, jos on syytä epäillä nimen lainmukaisuutta, nimi ei ole ennestään käytössä tai nimeä ei voi hyväksyä. Siirtomenettely on perusteltu etunimien ehdottomien ja harkinnanvaraisten edellytysten yhdenmukaisen soveltamiskäytännön turvaamiseksi. Siirtomenettely on perusteltu myös siksi, että seurakunta ei ole sellainen 21 §:ssä tarkoitettu nimiviranomainen, joka voi tehdä valituskelpoisen päätöksen nimiasiassa.

Jos nimen lainmukaisuudesta ei ole epäilystä, seurakunnan tulee tallentaa ilmoitettu etunimi väestötietojärjestelmään nykyiseen tapaan. Tallentamisvelvoite perustuu väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 25 §:n 1 momenttiin, joten erillisestä tallentamisvelvoitteen osoittavasta säännöksestä on voitu tässä laissa luopua.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi etunimivelvoitteelle säädetyistä määräajasta muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa. Jos henkilöllä ei ole etunimeä silloin, kun hänet Suomessa merkitään väestötietojärjestelmään, nimi tulee ilmoittaa kuuden kuukauden kuluessa väestötietojärjestelmämerkinnän tekemisestä. Puhevalta alaikäisen nimeä koskevassa asiassa on lain 43 §:n mukaan hänen huoltajallaan, mutta 15 vuotta täyttänyt alaikäinen voi ilmoittaa nimestään itsenäisesti 44 §:n perusteella. Käytännössä tilanne nousee esiin esimerkiksi silloin, jos Suomeen muuttaa pysyvästi henkilö, jonka alkuperämaan nimikulttuurissa ei tunneta etunimiä tai kansainvälisessä adoptiotilanteessa lasta ei ole vielä nimetty valtiossa, josta hän saapuu Suomeen. Säännös on uusi, mutta tarpeellinen kasvaneen kansainvälisen muuttoliikkeen myötä. Määräajaksi ehdotetaan kuutta kuukautta siitä syystä, että käytännössä soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa henkilöt ovat usein vasta saapuneet maahan, eikä heillä useinkaan ole käsitystä suomalaisen kulttuurin nimikäytännöistä, mistä syystä nimenvälinalle on tarkoituksenmukaista varata kohtuullinen aika. Määräajasta on mahdollisuus lisäksi joustaa erityisistä syistä. Erityinen syy voi olla esimerkiksi se, että henkilö on saapunut Suomeen sellaisissa olosuhteissa, että hänen ei voida määräajassakaan olettaa voivan riittävästi harkita etunimivalintaa. Nimi-ilmoituksen voi 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa tehdä ehdotuksen mukaan vain maistraatille.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi toimenpiteistä, joihin maistraatti voi ryhtyä, jos alaikäisen etunimen ilmoittamista koskevaa velvoitetta ei ole määräajassa täytetty. Maistraatin tulee tuolloin lähettää alaikäisen lapsen huoltajalle kehoitus ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. Jos ilmoitusvelvollisuutta ei ole kohtuullisessa ajassa täytetty kehotuksesta, maistraatilla on velvollisuus ilmoittaa asiasta sen kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka alueella lapsi asuu. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tehtävänä on sen jälkeen huolehtia nimen ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Ilmoitusvelvollisuus on perusteltu lapsen edun toteuttamista varten.

Ehdotettu säännös ei aseta tarkkaa määräaikaa ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi kehotuksen lähettämisen jälkeen. Maistraatti voi arvioida esimerkiksi kehotuksen vastaanottajalta saamiensa tietojen perusteella, milloin se ilmoittaa edelleen nimivelvoitteen täyttämättä jättämisestä. Kehotuksessa on kuitenkin mainittava ajankohta, jonka jälkeen ilmoitusvelvollisuuden täyttämättä jättämisestä seuraa asiasta tiedottaminen kunnan sosiaalitoimelle toimenpiteitä varten.

Myös kunnan käyttämät toimenpidevaihtoehdot on jätetty säännöksessä avoimeksi. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on usein maistraattia läheisempi yhteys perheeseen ja näin ollen parempi mahdollisuus saavuttaa tuloksellinen lopputulos nimiasiassa neuvotteluteitse. Neuvotteluyhteyden katkettua kunnalla on mahdollisuus hakea tuomioistuimelta edunvalvojan sijaisen määräämistä lapsen nimeämistä varten. Tämä viimesijainen vaihtoehto on käytössä jo nykyisin ja perustuu holhoustoimilain (442/1999) 11 §:ssä säädettyyn mahdollisuuteen määrätä edunvalvojan sijainen tietyissä tilanteissa. Maistraatin ilmoitusvelvollisuus sosiaalitoimelle on perusteltu myös siksi, että nimivelvoitteen täyttämättä jättäminen voi olla merkki perheen tarvitsemasta laajemmasta tuesta.

23 §. Sukunimen ilmoittaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi menettelystä sukunimivelvoitteen täyttämiseksi tilanteessa, jossa henkilöllä ei ennestään ole sukunimeä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetut säännökset sukunimivelvoitteen täyttämiseksi vastaavat pääosin 22 §:n säännöksiä. Tältä osin viitataan tuon pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todettuun. Seurakunnalle tehdyn sukunimi-ilmoituksen siirtovelvollisuus maistraatille on kuitenkin muotoiltu eri tavalla kuin etunimien kohdalla on menetelty. Seurakunnalla on ehdotetun 1 momentin mukaan velvollisuus siirtää asia viipymättä maistraatin ratkaistavaksi, jos sillä on syyt epäillä sukunimen tai sukunimiyhdistelmän lainmukaisuutta, sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää ei voi hyväksyä tai ilmoitettu sukunimi tai sukunimiyhdistelmä perustuu lain 6 §:n 5 momenttiin. Viitatus säännöksen mukaan lapsen sukunimeksi voidaan pääsäännöstä poiketen valita vanhemman tai isovanhemman nimestä tai molempien nimistä muodostettu sukunimi, jos vanhemmalla on kansalaisuutensa, avioliittonsa tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon ja vanhempien ilmoittama sukunimi vastaa sanotussa valtiossa noudatettua nimikäytäntöä.

Mahdollisuus saada suoraan vieraan nimikulttuurin mukaan määräytyvä sukunimi on voimassaolevaan lainsäädäntöön nähden uusi. Seurakunnilta ei kuitenkaan voida edellyttää samantilaista asiantuntemusta vieraista nimikulttuureista kuin maistraatteihin on kertynyt. Tästä syystä on katsottu perustelluksi, että nimi-ilmoitukset, joissa lapselle on ilmoitettu vieraan nimikulttuurin mukaan määräytyvä sukunimi, tulee siirtää aina maistraatin ratkaistavaksi. Maistraatin ratkaistavaksi ehdotetaan siirrettäväksi myös ne nimi-ilmoitukset, joissa seurakunta muutoin epäilee ehdotetun sukunimen lainmukaisuutta tai katsoo, että sukunimeä ei voi hyväksyä. Näitä siirtooperusteita on kuvattu edellä 22 §:n perusteluissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sukunimen määräytymisestä ja sukunimivelvoitteelle säädetyistä määräajasta muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa. Ehdotettua määräaika on perusteltu 22 §:n 2 momentin perusteluissa. Sukunimen määräytymiseen sovelletaan näissä tilanteissa lisäksi, mitä sukunimen määräytymisestä 6 ja 7 §:ssä säädetään.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sukunimen määräytymisestä tilanteissa, joissa alaikäisen sukunimen ilmoittamista koskevaa velvoitetta ei ole määräajassa täytetty. Jos ilmoitusta alaikäisen sukunimestä ei ole tehty määräaikaan mennessä, tulee maistraatin lähettää huoltajalle kehoitus ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. Jos ilmoitusvelvollisuutta ei ole täytetty kohtuullisessa ajassa kehotuksesta, merkitään alaikäiselle lapselle hänet synnyttäneen vanhemman sukunimi tai, ellei se ole tiedossa, hänen toisen vanhempansa sukunimi. Jos kummankaan vanhemman sukunimi ei ole tiedossa, maistraatilla on velvollisuus ilmoittaa asiasta sen kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka alueella lapsi asuu. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tehtävänä on sen jälkeen huolehtia nimen ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Ilmoitusvelvollisuus on perusteltu lapsen edun toteuttamista varten. Sukunimen määräytymisellä perheyhteyden perusteella voidaan edesauttaa lapsen nimivelvoitteen toteutumista ilman sosiaalihuollon viran-

omaistoimia. Sellaisissa harvinaisissa tapauksissa, joissa lapsen kumpaakaan vanhempaa ei tiedetä, on kuitenkin välttämätöntä ottaa yhteys lapsen asuinkunnan sosiaalihuollosta vastaaviin viranomaisiin nimivelvoitteen täyttämiseksi. Ilmoitusvelvollisuutta on perusteltu tarkemmin 22 §:n 3 momentin perusteluissa.

24 §. Sukunimen muuttaminen vihkimisen yhteydessä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sukunimen muuttamisesta vihkimisen yhteydessä.

Pykälän 1 momentin mukaan jos avioliittoon aikovat ovat päättäneet, että he ottavat avioitukseen 10—13 §:ssä tarkoitetun sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, heidän tulee ilmoittaa sukunimivalinnastaan pyydettyä avioliiton esteiden tutkintaa. Säännös aikaistaa tulevien puolisoiden nimivalintaa voimassaolevaan lainsäädäntöön verrattuna. Myös voimassaolevan lain mukaan sukunimivalinta tulee kuitenkin ilmoittaa vihkipäivälle ennen vihkimistä.

Valitun sukunimen ilmoittamisen aikaistaminen on tarpeen, koska valittavien sukunimivaihtoehtojen lukumäärän kasvaessa sukunimivalinnan lainmukaisuuden tarkastaminen on aikaisempaa haasteellisempi tehtävä. Tästä syystä 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että jos esteiden tutkintaa pyydetään evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakunnalta ja jos on syytä epäillä ilmoitetun nimen lainmukaisuutta tai ilmoitettua nimeä ei voi hyväksyä, seurakunnan on viipymättä siirrettävä asia maistraatin ratkaistavaksi. Ehdotettu siirtomenettely on johdonmukainen lapsen nimen määräytymiseen liittyvän siirtomenettelyn kanssa.

Sukunimivalinnan lainmukaisuuden tarkastamiseen liittyy myös ehdotettu 2 momentti, jonka mukaan todistuksessa avioliiton esteiden tutkinnasta on todettava avioliittolain 13 §:ssä tarkoitettujen tietojen lisäksi valitun sukunimen lainmukaisuus. Avioliittolain 18 §:n 2 momentista johtuu, että vihkipäivällä on velvollisuus varmistua siitä, että avioliiton esteiden tutkinta on toimitettu. Käytännössä tämä tapahtuu esittämällä todistus avioliiton esteiden tutkinnasta. Samalla vihkipäivä saa varmistuksen valitun sukunimen lainmukaisuudesta.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että kumpikin puoliso voi vihittäessä myös säilyttää oman sukunimensä siitä riippumatta, että hän on avioliiton esteiden tutkinnan yhteydessä ilmoittanut toisen nimivalinnan. Säännös on tarpeen sellaisia tilanteita varten, joissa avioliittoon aikova muuttaa mielipidettään nimivalinnastaan esteiden tutkinnan jälkeen tai todistuksen antamisen jälkeen havaitaan, että valittu sukunimi ei ole lain mukaan mahdollinen. Vihkiminen voidaan tällaisessakin tilanteessa toimittaa, mutta vihittävä säilyttää tällöin vihittäessä oman sukunimensä. Jos virhe tai puutteellisuus havaitaan niin hyvissä ajoin, että avioliiton esteiden tutkijalla on mahdollisuus antaa uusi todistus ennen vihkimistä, on puute tai virhe luonnollisesti mahdollista korjata. Esteiden tutkijan omaa virhettä olisi tuolloin pidettävä sellaisena painavana syynä, että uusi todistus voidaan antaa lyhyemmässäkin ajassa kuin avioliittolain 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun 7 päivän kuluttua esteiden tutkinnan pyytämisestä.

25 §. Etu- tai sukunimen muuttaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi menettelystä etu- tai sukunimeä muutettaessa. Sen mukaan nimen muuttamista voidaan hakea vain hakemuksella, ellei nimiasia koske etu- tai sukunimen määräytymistä ilmoituksella tai puolison nimen muuttamista vihkimisen yhteydessä. Näistä nimenmääräytymistavoista säädetään 22—24 §:ssä. Säännös eroaa voimassaolevasta laista siten, että sillä rajataan ilmoitusmenettelyn käyttöä nykyisestä.

Muutos on perusteltu siksi, että asianosainen voisi jatkossa panna nimenmuutosasian vireille ilman, että hänen tarvitsee osata valita useasta lomakkeesta tarkoitukseen sopivaa lomaketta. Kaikki nimenmuutosasiat vihkimistilanteita lukuun ottamatta voisi jatkossa panna vireille yh-

dellä paperisella tai sähköisellä lomakkeella. Tarve yhden lomakkeen malliin siirtymiselle korostuu erityisesti siirryttäessä sähköisiin palveluihin.

26 §. *Ilmoitus ja hakemus.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi etu- tai sukunimeä koskevan ilmoituksen tai hakemuksen muodosta. Nimeä koskeva asia pannaan vireille kirjallisesti riippumatta siitä, onko kyseessä nimeä koskeva ilmoitus tai hakemus. Säännöksessä ei rajata asioinnin muotoa muutoin. Säännös mahdollistaa sekä sähköisen että henkilökohtaisen asioinnin.

Momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös nimeä koskevan ilmoituksen tai hakemuksen sisällöstä. Ilmoituksessa tai hakemuksessa on mainittava haluttu etu- tai sukunimi. Lisäksi hakemuksessa tulee esittää perusteet uudelle etu- tai sukunimelle. Käytännössä vaadittavien perusteluiden laajuus riippuu nimen saamiseen oikeuttavan perusteen laadusta ja siitä, kuinka poikkeuksellisesta nimestä on kysymys. Perusteiden esittäminen hakemukselle on kuitenkin ilmeisen tarpeetonta esimerkiksi silloin, kun nimenmuutos perustuu sellaiseen perhesuhteiden muutokseen, joka on todennettavissa väestötietojärjestelmän tiedoista tai joka muutoin on viranomaisen tiedossa, ellei lapsen edusta muuta johdu. Perusteiden esittäminen on ilmeisen tarpeetonta myös silloin, kun haetaan sellaista etunimeä, joka on yleisesti käytössä hakijan kanssa samaa sukupuolta olevalla henkilöllä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi siitä, milloin nimeä koskeva muutos voidaan tehdä yhteisellä hakemuksella. Lähtökohtana on, että hakemus nimen muuttamisesta on henkilökohtainen. Tämä tarkoittaa, että yhdellä hakemuksella voidaan lähtökohtaisesti muuttaa vain yhden henkilön nimeä. Nimen muuttaminen ei kuitenkaan ole samalla tavoin korostetun henkilökohtainen oikeustoimi kuin esimerkiksi isyyden tunnustaminen tai avioliiton solmiminen. Näin ollen huoltaja tai edunvalvoja voi tehdä hakemuksen edustamansa henkilön puolesta. Tuolloin sovelletaan, mitä lain 43 ja 44 §:ssä säädetään puhevallasta ja alaikäisen itsemääräämisoikeudesta.

Yhteisen hakemuksen voivat säännöksen mukaan tehdä puoliset tai laissa tarkoitetut avopuolisot. Lisäksi yhteisen hakemuksen voi tehdä vanhempi samassa taloudessa asuvan alaikäisen lapsensa kanssa. Yhteinen hakemus voi säännöksen mukaan koskea vain tilannetta, jossa perhe hakee samaa sukunimeä tai samaa sukunimiyhdistelmää.

27 §. *Huostaanotetun lapsen nimiasian ratkaiseminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi erityisistä edellytyksistä, joiden pitää täytyä, jos huostaanotetun lapsen etu- tai sukunimeä halutaan muuttaa huostaanoton aikana.

Säännöksen mukaan maistraatin on pyydettävä ennen huostaanotetun lapsen nimeä koskevan asian ratkaisemista lausunto nimen muuttamisen edellytyksistä sen kunnan sosiaalihuollosta vastaavalta toimielimeltä, jonka huostassa lapsi on. Edellytys koskee sekä lapsen etu- että sukunimen muuttamista. Säännös vastaa voimassaolevaa lainsäädäntöä. Säännöksen tarkoituksena on, että päätöksenteko toteutuisi kussakin yksittäisessä tapauksessa lapsen edun mukaisesti.

Kun lapsi otetaan lastensuojelulain (417/2007) nojalla huostaan, päätösvalta useissa lapsen huoltoon liittyvissä asioissa siirtyy sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle lastensuojelulain 45 §:n perusteella. Oikeus tehdä lapsen nimeä koskevia päätöksiä ei kuitenkaan siirry, koska tätä asiaryhmää ei ole erikseen säännöksessä mainittu. Lastensuojelulain 45 §:n perusteissa todetaan nimenomaisesti (HE 252/2006 vp s. 171), että lapsen nimestä päättäminen kuuluu yksinomaan lapsen huoltajille. Tästä ja puhevaltaa koskevasta yleisestä säännöksestä tämän lain 43 §:ssä johtuu, että huostaanotetun lapsen nimen muuttamiselle tarvitaan kyseisen

sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen lausunnon lisäksi lapsen huoltajan aktiivisuutta. Hakemuksen lapsen nimen muuttamiseksi tekee puhevaltaa koskevan säännöksen mukaan lapsen huoltaja. Tämän lain alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskevasta 44 §:stä kuitenkin johtuu, että jos 15 vuotta täyttänyt alaikäinen ja huoltaja tai muu laillinen edustaja ovat erimielisiä, on alaikäisen oma mielipide ratkaiseva. Alaikäisen oma mielipide tulee ottaa huomioon lapsen etua arvioitaessa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti ottaen huomioon alaikäisen puhevaltaa koskevat säännökset. Jos huostaanotetulle lapselle haetaan sijaisvanhemman sukunimeä, tulee ehdotetun 16 §:n 5 kohdan tarkoittamalla tavalla saada edellä mainitun lisäksi sijaisvanhemman suostumus nimenmuutokselle.

28 §. Ilmoitusten ja hakemusten maksuttomuus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä nimeä koskevista ilmoituksista tai hakemuksista, joista ei peritä maksua. Pykälän 1 momentissa asetetun pääsäännön mukaan ilmoituksen käsittelystä ei peritä maksua. Lähtökohtaisesti hakemuksesta tehdystä päätöksestä peritään maksu. Maksun suuruudesta säädetään valtion maksuperustelaissa ja sen perusteella annettussa alemman asteisessa lainsäädännössä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan luetteloa niistä hakemustyypeistä, joiden johdosta annetuista päätöksistä ei pääsäännöstä poiketen peritä maksua. Luetteloon on otettu kaikki ne hakemustyytit, jotka voimassaolevan lainsäädännön mukaan voidaan käsitellä ilmoitusasioina maksutta. Pyrkimyksenä on, että näiden hakemustyyppien käsittely olisi mahdollisimman vaivatonta ja että niiden käsittelyyn tarvittava käsittelyaika ei ainakaan pidentyisi. Yhteisenä nimittäjänä luetteloon kuuluville hakemustyypeille on, että niillä tavoitellaan jotain sellaista asiantilaa, johon liittyy myös julkinen intressi.

Momentin 1 kohdan mukaan maksutta tulisi käsitellä hakemukset, joiden tarkoituksena on, että alaikäinen lapsi saa molemmilla vanhemmilla olevan sukunimen tai sukunimiyhdistelmän. Maksuttomuuden perusteena on mahdollistaa perheen keskinäisen nimiyhteyden luominen tai säilyttäminen.

Momentin 2 kohdassa hakemuksen maksuttomuudella pyritään turvaamaan vanhempien valinnanvapautta alaikäisen lapsen sukunimestä tilanteessa, jossa toisen vanhemman vanhemmuutta ei lapsen syntymän jälkeen nimeä ilmoitettaessa ollut vielä vahvistettu eikä tuon vanhemman sukunimi ollut tästä syystä tuolloin valittavissa.

Momentin 3 kohdassa hakemuksen maksuttomuudella pyritään turvaamaan mahdollisuus antaa lapselle adoptiovanhempien tai -vanhemman sukunimi tai sukunimiyhdistelmä tilanteessa, jossa adoptio on vahvistettu tuomioistuimessa, mutta tuomioistuin ei ole tässä yhteydessä tehnyt päätöstä lapsen sukunimen muuttamisesta. Säännös on perusteltu lapsen sukunimiyhteyden muodostamiseksi lapsen ja hänen vanhempansa välille.

Momentin 4 kohdassa on otettu huomioon tilanne, jossa alaikäinen lapsi tai hänen huoltajansa haluaa muuttaa lapsen sukunimen vastaamaan oikeudellista perheyhteyttä isyyden kumoamisen jälkeen. Mainitusta tilanteesta on säädetty voimassa olevassa lainsäädännössä sukunimen menetyksi julistamista koskevissa säännöksissä. Valittuna menettelynä on tuomioistuinmenettely. Säännöksestä ehdotetaan luovuttavaksi 33 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa mainituista syistä. Sen sijaan ehdotetaan mahdollisuutta muuttaa lapsen sukunimi lapsen tai hänen huoltajansa omasta aloitteesta maksutta maistraatissa sen mukaan kuin tämä arvioidaan alaikäisen lapsen kannalta tarkoituksenmukaiseksi.

Momentin 5 kohdassa on otettu huomioon tilanne, jossa alaikäisen lapsen vanhempi on avioitunut tai solminut rekisteröidyn parisuhteen ja ottanut tällä perusteella yhteisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, joka on molemmilla puolisoilla. Tällöin perheessä asuvalla lapsella

saattaa olla eri sukunimi kuin hänen vanhemmallaan ja tämän uudella kumppanilla. Perheen nimiyhteyden turvaamiseksi ehdotetaan tässä tilanteessa mahdollisuutta muuttaa alaikäisen lapsen sukunimi maksutta molemmilla puolisoilla olevaksi sukunimeksi toisen puolison suostumuksella. Jos lapsen vanhemman puoliso ei ole lapsen toinen huoltaja, edellyttää lapsen puhevaltaa koskeva säännös lain 43 §:ssä lisäksi, että suostumus lapsen sukunimen muuttamiseen saadaan hänen toiselta huoltajaltaan.

Momentin 6 kohdassa ehdotetaan mahdollisuutta 15 vuotta täyttäneelle alaikäiselle luopua maksutta sukunimiyhdistelmänsä toisesta sukunimestä. Alle 15-vuotiaan alaikäisen lapsen ei voida olettaa voivan päättää itse sukunimivalinnastaan ja hän saattaa kasvaessaan kokea vanhempien valitseman sukunimiyhdistelmän hankalaksi käyttää. Alaikäinen saa itsenäisen puhevallan huoltajiensa ohella täyttäessään 15 vuotta. Puhevallasta nimeä koskevassa asiassa ja alaikäisen itsemääräämisoikeudesta säädetään lain 43 ja 44 §:ssä. Ehdotetulla säännöksellä tarjotaan 15-vuotiaalle mahdollisuus luopua sukunimiyhdistelmänsä toisesta sukunimestä ilman maksua. Lapsen mahdollisuus luopua sukunimiyhdistelmänsä toisesta sukunimestä maksutta olisi voimassa vain tietyn ajan. Kun lapsi saavuttaa täysi-ikäisyyden, hän maksaisi ehdotuksen mukaan saman hakemusmaksun kuin mikä maistraatin suoritteista muutoin määrätään.

Momentin 7 kohdassa ehdotetaan maksutta käsiteltäväksi etunimihakemus, jolla hakija haluaa etunimensä vastaavan sitä sukupuolta, johon hänet väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain mukaan on merkitty. Etunimihakemus tulee tehdä sukupuolen vahvistamista koskevan hakemuksen yhteydessä tai sen jälkeen, jotta se olisi maksuton. Mahdollisuus tukee etunimien sukupuolisidonnaisuuden säilyttämistä. Jos hakija toivoo etunimeään muutettavaksi ennen sukupuolen vahvistamista koskevaa hakemusta, poikkeamista etunimen sukupuolisidonnaisuudesta joudutaan harkitsemaan yksittäistapauksellisesti. Tuolloin on perusteltua, että asiassa maksetaan normaali hakemusmaksu. Normaali hakemusmaksu peritään myös silloin, kun hakija hakee uutta etunimeä sen jälkeen, kun hän on kertaalleen muuttanut nimen sukupuoltaan vastaavaksi.

29 §. Haetusta uudissukunimestä tiedottaminen sekä muistutuksen tekeminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maistraatin tiedotusvelvollisuudesta ennen uudissukunimen hyväksymistä sekä mahdollisuudesta tehdä muistutus. Pykälän 1 momentin mukaan maistraatin on tiedotettava verkkosivuillaan sellaisesta haetusta uudissukunimestä, jonka hyväksymiselle maistraatti ei näe estettä. Haettu uudissukunimi voidaan hyväksyä vasta, kun 30 päivää on kulunut nimen julkaisemisesta maistraatin verkkosivuilla.

Pykälän 2 momentin mukaan ehdotetusta, maistraatin julkaisemasta uudissukunimestä on mahdollisuus tehdä muistutus. Oikeus muistutuksen tekemiseen on sillä, joka katsoo, että hakija tulisi saamaan haetun uudissukunimen vastoin 18 §:n 2 kohdassa tai 19 §:ssä tarkoitettuja säännöksiä ja että hakemuksen hyväksyminen loukkaisi hänen oikeuttaan. Mainituissa kohdissa viitataan sukunimeen, joka on vakiintunut yleisesti tunnetulle ja historiallisesti merkittävälle kotimaiselle tai ulkomaiselle suvulle taikka joka on sekoitettavissa suojattuun tunnukseen. Tällaista uudissukunimeä ei voi hyväksyä kuin 20 §:ssä tarkoitettua erityisestä syystä.

Pykälän 3 momentin mukaan muistutus on tehtävä maistraatille kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä, kun hakemuksesta on tiedotettu julkaisemalla se maistraatin verkkosivuilla. Ehdotettu määräaika ei ole ehdoton. Muistutus, joka tehdään määräajan päättymisen jälkeen, voidaan ehdotuksen mukaan ottaa huomioon, jollei asiaa ole vielä ratkaistu.

Säännös vastaa osittain voimassa olevaa lainsäädäntöä. Oikeus muistutuksen tekemiseen on kuitenkin voimassaolevan lainsäädännön mukaan huomattavasti laajempi ja kattaa uudissukunimien lisäksi myös kaikki käytössä olevat sukunimet, joista on pyydetty nimilautakunnan

lausunto. Näin laajaa tiedottamisvelvollisuutta ei ole enää pidettävä tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että muistutuksia tehdään maistraateilta saadun tiedon mukaan perin harvoin eikä muistutuksen tekeminen välttämättä estä sukunimen hyväksymistä, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Muistutusmahdollisuus viivästyttää nimihakemuksen hyväksymistä vähintään 30 vuorokaudella ja sen toteuttaminen kasvattaa myös nimihakemusten kustannuksia, koska nimihakemuksista kuulutetaan nykyisin Virallisessa lehdessä ja tiedottamisesta aiheutuvat kustannukset peritään hakijalta. Nyt ehdotetussa mallissa tiedottamisvelvollisuus supistetaan uudissukunimiin ja tiedottamiskanava siirretään maistraattien käyttämille verkkosivuille. Tiedottamisesta koituvat kustannukset voidaan edelleen kanavoida valtion maksuperustelain nojalla hakemusmaksuihin, mutta niistä koituvat kustannukset on arvioitu maltillisemmiksi verrattuna nykyiseen tiedottamiskanavaan. Momenttiin sisältyvän valtuussäännöksen mukaan verkkosivuilla julkaistavan tiedotteen sisällöstä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

30 §. Nimilautakunnan lausunto. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä hakemustyypeistä, joista maistraatin on pyydettävä nimilautakunnan lausunto. Velvollisuus pyytää nimilautakunnan lausunto rajoittuu kuitenkin vain niihin hakemuksiin, joita ei ole siirrettävä toiselle viranomaiselle, jätettävä tutkimatta tai heti hylättävä. Nimilautakunnan lausuntoa ei pyydetä siis esimerkiksi sellaisista hakemuksista, jotka on tehty väärälle viranomaiselle tai joissa esiintyvät virheet ja puutteellisuudet, joita ei ole saatu korjatuiksi, ovat niin ilmeiset, että hakemus on heti jätettävä tutkittavaksi ottamatta tai hylättävä. Asiakirjan siirtämiseen ja täydentämiseen sovelletaan täydentävästi hallintolain (434/2003) säännöksiä. Pykälän tarkoituksena on rajata nimilautakunnalle lähetettävät nimihakemukset sellaisiin hakemuksiin, joiden käsittelyssä nimilautakunnan tarjoama asiantuntemus tulee tehokkaimmin käyttöön. Rajauksilla pyritään myös välttämään tarpeetonta päällekkäistä viranomaiskäsittelyä ja lyhentämään nimihakemusten keskimääräisiä käsittelyaikoja.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maistraatin on pyydettävä nimilautakunnan lausunto, jos hakemus koskee etunimeä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että se ei täytä lain 1—3 §:ssä säädettyjä edellytyksiä. Kyse on tällöin etunimestä, jonka hyväksyttävyyden on kyseenalainen siksi, että se ei täytä laissa säädettyjä nimen edellytyksiä. Jos maistraatti katsoo, että nimihaemus tulisi hylätä menettelyllisellä perusteella, ei lausuntopyyntövelvoitetta ole. Menettelyllisestä perusteesta hylättävästä etunimihakemuksesta on kyse esimerkiksi silloin, kun nimihaemus hylätään siitä syystä, että alaikäisen toisen huoltajan suostumusta etunimihakemukselle ei ole saatu. Hyväksyttävistä etunimihakemuksista maistraatilla ei olisi velvollisuutta pyytää lausuntoa, ellei se itse katso lausunnon pyytämiseksi olevan 2 momentin mukaista erityistä syytä.

Momentin 2 kohdan mukaan maistraatin on pyydettävä nimilautakunnan lausunto myös silloin, kun hakemuksessa haetaan uudissukunimeä, joka ei ole aiemmin ollut hakijalla omassa käytössä. Hakijalla on käytännössä aina oikeus palata aiemmin hänen omassa käytössään olevaan sukunimeen. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista, että hakemuksesta tulee pyytää nimilautakunnan lausuntoa.

Momentin 3 kohdan mukaan maistraatin on pyydettävä nimilautakunnan lausunto myös silloin, kun kyse on sukunimestä, jota hakija hakee sillä perusteella, että se on kuulunut hänen esivanhemmalleen, mutta jota koskeva myöhemmin asiakirjamerkintä on tehty ennen vuotta 1900. Tarkoituksena on, että maistraatit voisivat tehdä itsenäisesti päätöksiä vuonna 1900 tai sen jälkeen tehtyihin väestötietojärjestelmässä tai kirkollisissa rekistereissä tehtyihin merkintöihin luottaen. Nimen vakiintuneisuuden ja oikeinkirjoituksen arvioiminen, jotka perustuvat tätä varhaisempiin merkintöihin, ei ole yksiselitteistä. Siksi on katsottu tarkoituksenmukaiseksi pyytää näistä hakemuksista aina nimilautakunnan lausuntoa.

Pykälän 2 momentin mukaan maistraatin tulee pyytää lausunto nimilautakunnalta etu- tai sukunimeä koskevassa asiassa lisäksi, jos se itse katsoo, että siihen on erityinen syy. Säännös ei rajaa lausuntopyyntömahdollisuutta vain hakemusasioihin, vaan lausunnon voi pyytää myös ilmoitusasiasta, jos maistraatti katsoo, että siihen on erityinen syy. Nykyisin rajattu lausuntopyyntömahdollisuus on koettu maistraateissa puutteeksi, joka pyritään korjaamaan ehdotetulla säännöksellä.

Silloin, kun maistraatti pyytää nimilautakunnan lausunnon, on luonnollisesti hallintolain säännöksiä asianomaisen kuulemisesta noudatettava asian ratkaisemisessa. Hallintolain 34 §:n mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Maistraatin tulee näin ollen ennen asian ratkaisemista kuulla asianomaista, jos nimilautakunta ei anna asiassa puoltavaa lausuntoa.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, ettei nimilautakunnan lausuntoa pyydetä asetuksessa tarkemmin mainituista hakemuksista. Asetuksenantovaltuus on tarpeen, jotta nimilautakunnalle lähetettävien lausuntopyyntöjen sisältöä ja kokonaislukumäärää voidaan myöhemmin tarkentaa päällekkäisen viranomaisasioinnin välttämiseksi. Nimilautakunnan lausuntomenettelystä voidaan myöhemmin luopua, jos soveltamiskäytäntö on vakiintunut ja nimenmuutosta koskeva asia havaitaan niin selkeäksi ratkaista, että nimilautakunnan lausuntovelvoitteen katsotaan tarpeettomasti pitkittävän hakemuksen käsittelyä. Vastaavanlainen mahdollisuus on myös voimassaolevassa lain-säädännössä.

31 §. Nimiasian ratkaiseminen. Ehdotetun pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ilmoitukseen perustuvan nimiasian ratkaisemisesta. Ilmoitukseen perustuva nimiasia katsotaan ratkaistuksi sinä päivänä, kun maistraatti tai lain 22—24 §:ssä tarkoitettu seurakunta on tallentanut ilmoitetun nimen väestötietojärjestelmään.

Ehdotetun 2 momentin mukaan, jos ilmoitukseen perustuvaa nimeä ei ole voitu tallentaa ilmoituksen mukaisena vaan se on siirretty maistraatin ratkaistavaksi, ratkaisun nimiasiaa tekee maistraatti. Jos maistraatti ei voi hyväksyä ilmoitettua nimeä, se tekee asiasta päätöksen. Hakemuksen perustuva nimiasia ratkaistaan maistraatin päätöksellä riippumatta siitä, onko päätös myönteinen vai kielteinen.

Lisäksi ehdotetun 2 momentin mukaan jollei hakemuksesta ole tehty muistutusta tai sitä ei olisi edes mahdollista tehdä, hyväksytyt nimi on merkittävä viipymättä väestötietojärjestelmään. Nimi merkittäisiin siis rekisteriin ennen kuin päätös on lainvoimainen. Poikkeuksena olisi kuitenkin tilanne, jossa nimihakemuksesta on tehty muistutus. Jos muistutusta ei ole tehty, kellellään ei ole myönteisen päätöksen johdosta oikeussuojan tarvetta, joten päätöksen puuttuva lainvoimaisuus ei ole esteenä rekisterimerkinnälle.

Ehdotetussa 3 momentissa säädetään maistraatin tekemän ratkaisun tiedottamisesta nimilautakunnalle, mistä säädetään nykyisin asetustasolla. Asiasta on katsottu tarkoituksenmukaisemmaksi säätää laissa. Säännös vastaa pääasiallisesti voimassa olevaa sääntelyä, mutta sen käyttöalaa on tarkennettu. Tiedottamisvelvollisuus on ehdotuksen mukaan rajattu vain niihin nimiratkaisuihin, joissa on pyydetty nimilautakunnalta lausunto. Ehdotettu rajausta on tarpeellinen päällekkäisen viranomaistyön välttämiseksi. Toisaalta ehdotuksen mukaan tiedottamisvelvollisuus koskisi myös niitä ilmoitusasioita, joista on pyydetty lausuntoa ennen asian ratkaisemista. Näin ollen velvollisuus ei olisi riippuvainen siitä, onko asiassa lopulta tehty päätöstä. Jäljennöksen vaatimuksesta on ehdotuksen mukaan luovuttu, joten tiedottamisesta on jätetty so-

veltamiskäytännössä ratkaistavaksi. Tiedottamistapa voisi olla jäljennöksen lisäksi esimerkiksi sähköinen linkki.

Pykälän säännökset täydentävät yleislakina sovellettavan hallintolain säännöksiä hallintoasian käsittelyssä ja ratkaisemisessa sovellettavista menettelyistä.

32 §. Tiedon korjaaminen ja muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan tehtäväksi informatiivinen viittaus väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin. Lain 76 §:ssä säädetään tiedon korjaamisesta, kun kysymys on väestötietojärjestelmässä olevan rekisterimerkinnän korjaamisesta. Jos kysymys kuitenkin on nimeä koskevassa päätöksessä olevan virheen korjaamista, sovelletaan tältä osin hallintolakia.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhakumahdollisuudesta maistraatin tekemään päätökseen. Maistraatin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Muutosta olisi mahdollista hakea vain päätöksellä ratkaistuun asiaan. Koska ilmoitukseen perustuva myönteinen ratkaisu tehdään rekisterimerkinnällä, siitä ei synny valituskelpoista hallintopäätöstä. Oikaisuvaatimusmenettelyä ei otettaisi käyttöön. Asia on harkittu yksilöllisesti jo hallintopäätöstä tehtäessä, ja oikaisuvaatimusvaihe saattaisi aiheettomasti pidentää käsittelyn kokonaiskestoa. Epäselvissä tapauksissa maistraatilla on lisäksi velvollisuus pyytää nimilautakunnan lausuntoa.

Muutoksenhakuun oikeutettujen joukko määräytyisi hallintolainkäyttölain säännösten mukaan. Oikeus valittaa olisi näin ollen niillä tahoilla, joihin päätös välittömästi vaikuttaa. Valitusoikeus olisi ainakin nimen ilmoittajalla, hakijalla ja muistutuksen tekijällä. Samoin muutoksenhakuoikeus olisi muulla asiaan välittömästi liittyvällä taholla, kuten suostumusta edellyttävissä asioissa suostumuksen antajalla tai lapsen molemmilla huoltajilla. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Ehdotetut muutoksenhakua koskevat säännökset vastaavat voimassaolevaa oikeus tilaa. Viittaus väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin on kuitenkin uusi.

Lisäksi ehdotetun 2 momentin mukaan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätös nimeä koskevassa asiassa on lähetettävä tiedoksi nimilautakunnalle. Säännös on uusi, mutta vastaa pääasiallisesti voimassaolevan nimiasetuksen säännöstä samassa asiassa. Kuten maistraatin tekemän ratkaisun tiedottamisvelvollisuudesta, myös hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen tiedottamisvelvollisuudesta ehdotetaan säädettäväksi laissa. Päätöksen jäljentämisvaatimuksesta on kuitenkin luovuttu. Tältä osin viitataan 31 §:n 3 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa esitettyyn.

33 §. Sukunimen menettäminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tilanteista, joissa yhdelle myönnetty oikeus uuteen sukunimeen loukkaa niin olennaisesti toisen oikeutta suojattuun nimeen tai muuhun tunnukseseen, että oikeus nostaa kanne käräjäoikeudessa sukunimen julistamisesta menetetyksi on perusteltu. Sukunimen muuttamiseen jälkikäteisesti vastoin sukunimen kantajan tahtoa liittyy enemmän haittoja kuin sen epäämiseen hakemusmenettelyssä. Tämän vuoksi sukunimen menettäminen voi tulla kysymykseen vain silloin, kun toisen oikeutta nimeen tai tunnukseseen on olennaisesti loukattu. Loukkauksen olennaisuutta arvioitaessa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi loukkauksesta aiheutuvaan taloudelliseen haittaan tai käytössä olevan sukunimen harvinaisuuteen.

Suojatun nimen tai tunnuksen haltijalle ehdotettu oikeus ajaa kannetta sukunimen menettämisestä on katsottu tarpeelliseksi etenkin siksi, että sukunimen muuttamista koskevassa hallintoasiassa ei tällaisten oikeuksien haltijoiden suojaa voida perusteellisesti tutkia. Vaikka suojatun

nimen kantajalla on mahdollisuus tehdä uudissukunimeä koskeva muistutus, ei tämä mahdollisuus kata niitä nimiä, jotka ovat jo entuudestaan käytössä. Mahdollisuus muistutuksen tekemiselle on myös ajallisesti hyvin rajattu, joten pelkästään se seikka, että oikeuden haltija ei ole tehnyt muistutusta, ei estä kanteen nostamista.

Sukunimen menetetyksi julistamista koskevan kanteen nostaminen on sidottu viiden vuoden määräaikaan. Määräaika alkaa kulua siitä, kun uusi sukunimi on merkitty väestötietojärjestelmään. Kannetta ajetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun osoittamassa käräjäoikeudessa.

Sukunimen menetetyksi julistamista koskeva säännös rajoittuu sääntelemään vain sitä kysymystä, voidaanko suojatun nimen tai tunnuksen sukunimekseen saanut velvoittaa tietyssä määräajassa ottamaan takaisin aikaisemman sukunimensä. Oikeudenkäynnissä ei anneta ratkaisua esimerkiksi siitä, voiko suojatun nimen tai tunnuksen sukunimekseen saanut henkilö käyttää uutta sukunimeään toiminimenä tai tavaramerkkinä elinkeinotoiminnassa taikka taiteilijanimenä kirjallisessa tai taiteellisessa toiminnassa.

Sukunimen menetetyksi julistamista koskeva kannemahdollisuus vastaa voimassaolevaa lainsäädäntöä. Sen sijaan ehdotuksessa on luovuttu voimassaolevaan lainsäädäntöön sisältyvästä säännöksestä, jonka mukaan sukunimen menettämistä koskeva kanne olisi mahdollinen myös tilanteessa, jossa lapsen isyys on kumottu ja mies vaatii tuomioistuimessa lapsen sukunimen menettämistä isyyden kumoamisen seurauksena. Tuon säännöksen ei ole katsottu enää vastavan nykyistä käsitystä miehen ja lapsen oikeuksien toteutumisen oikeasuhtaisuudesta tai tarkoituksenmukaisista menettelyistä nimiasioissa.

4 luku **Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset**

34 §. Nimen määräytyminen. Sukunimen määräytymisellä tarkoitetaan ehdotetussa säännöksessä nimen saamista tai sen muuttumista perheuhdeperusteella. Nimenomaisina esimerkkeinä on mainittu syntymä, avioliiton solmiminen tai purkaminen, adoptio sekä vanhemmuuden vahvistaminen ja kumoaminen. Sukunimen määräytymisestä on pykälän mukaan kysymys silloin, kun nimen saaminen tai muuttuminen perustuu välittömästi lain säännökseen taikka kun nimi saadaan tai muutetaan toimivaltaiselle viranomaiselle tehtävällä ilmoituksella.

Pykälässä tarkoitettu nimen määräytyminen olisi kysymyksessä esimerkiksi silloin, kun lapsi saa 6 §:n perusteella vanhempien yhteisen sukunimen tai saman nimen kuin hänen täysisaruksellaan on. Sukunimen määräytymisestä olisi kansainvälisen yksityisoikeuden näkökulmasta kysymys myös silloin, kun puoliso ottaa vihittäessä puolisonsa sukunimen tai muodostaa sukunimiyhdistelmän omasta ja puolisonsa sukunimestä.

Pykälässä tarkoitettu nimen määräytyminen käsittää myös ne tapaukset, joissa sukunimen saamista tai muuttumista ei ole kytketty kiinteästi perheoikeudellisen aseman muutoksiin vaan se on jätetty riippuvaksi henkilön tai hänen laillisen edustajansa tahdosta siten, että laissa on annettu mahdollisuus valita sukunimi tiettyjen, laissa määriteltyjen vaihtoehtojen puitteissa tai päättää, että sukunimi ei muutu perhesuhteissa tapahtuvista muutoksista huolimatta. Tällainen sukunimen määräytyminen on kysymyksessä esimerkiksi silloin, kun vanhemmilla on mahdollisuus valita lapsen sukunimi, jos heillä on syntyneen lapsen nimeä ilmoitettaessa eri sukunimet, taikka kun avioliittoon aikovilla on mahdollisuus ottaa ilmoituksella yhteiseksi sukunimeksi jommankumman sukunimi tai säilyttää ilmoituksella omat nimensä. Olennaista on tällöin se, että sukunimen valinta tai muuttaminen tehdään viranomaiselle tehtävällä ilmoituksella ilman että viranomainen antaa asiassa oikeudellisesti sitovaa päätöstä.

Säännöksen tarkoittamana sukunimen määräytymisenä voidaan pitää myös *common law* -maissa perhesuhteiden muutoksen perusteella saatua tai perhesuhteiden muutoksesta huolimatta muuttumattomana pysyvää sukunimeä. Vaikka sukunimen käyttö näissä maissa katsotaan pikemmin tavan kuin oikeuden piiriin kuuluvaksi ilmiöksi, säännöt sukunimen saamisesta tai muuttamisesta perhesuhteiden muuttuessa ovat siinä määrin vakiintuneet, että ne voidaan rinnastaa oikeudellisiin sääntöihin. Jos nimen muuttamiselle on kuitenkin haettu rekisteriviranomaisen tai tuomioistuimen vahvistus, tilanne rinnastuu viranomaisen päätökseen.

Pykälä vastaa voimassaolevaa sääntelyä lukuun ottamatta sitä, että ehdotetun säännöksen kirjoitusasu kattaa nyt sekä etu- että sukunimet. Sama muutos on tehty kaikkiin tämän luvun säännöksiin. Myös pykälässä käytettyjä käsitteitä on ajanmukaistettu.

35 §. *Nimen määräytymiseen sovellettava laki.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan nimi määräytyy Suomen lain mukaan, jos henkilöllä, jonka nimestä on kysymys, on asuinpaikka Suomessa nimen määräytymisen perusteen syntyessä. Vastaavasti sellaisen henkilön, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa, nimi määräytyisi pykälän 2 momentin mukaan asianomaisen asuinpaikkavaltion lain perusteella. Säännös ei kuitenkaan jälkimmäisessä tapauksessa osoita sovellettavaa aineellista lakia, vaan tämä jäisi asuinpaikkavaltion kansainvälisyksityisoikeudellisten sääntöjen varaan: olisi sovellettava sen valtion lakia, jota asianomaisen valtion viranomainen esillä olevassa tapauksessa soveltaisi. Jos asuinpaikkavaltion lainvalintasäännöt perustuvat asuinpaikkaperiaatteelle, sovellettaisiin tämän valtion aineellisia nimisäännöksiä. Jos taas asuinpaikkavaltiossa noudatettaisiin kansalaisuusperiaatetta, on myös Suomessa nimen määräytymistä ratkaistaessa sovellettava sen valtion aineellisia säännöksiä, jonka kansalainen henkilö on.

Säännöksessä on valittu liittymäksi henkilön asuinpaikka voimassa olevassa laissa käytetyn henkilön kotipaikan sijaan. Liittymän muuttaminen on perusteltua sen vuoksi, että asuinpaikka on Suomen henkilö- ja perheoikeudessa sekä kansainvälisissä säädöksissä nykyisin kotipaikka yleisemmin käytetty kansainvälisyksityisoikeudellinen liittymä. Muutos toteuttaa yleistä pyrkimystä käytettyjen liittymien yhdenmukaistamiseen. Kotipaikka ja asuinpaikka ovat kansainvälisen yksityisoikeuden käsitteinä sangen lähellä toisiaan. Muutoksesta ei arvioida koituvan suuria muutoksia nykyiseen käytäntöön. Erona on lähinnä vain se, että harkittaessa, missä valtiossa henkilöllä on asuinpaikka, ei kiinnitetä huomiota siihen, onko henkilö tarkoittanut asua maassa pysyväisluonteisesti, vaan arvio perustetaan puhtaasti tosiasiallisiin seikkoihin. Pyrkimyksenä on tällöin löytää se valtio, jossa asianomaisella henkilöllä on tosiasiallisesti keskeinen elämänympäristönsä.

Sovellettaessa 1 ja 2 momenttia on ratkaisevana ajankohtana pidettävä sitä hetkeä, jolloin nimen saamisen tai muuttumisen peruste syntyi. Jos nimen saaminen tai muuttuminen edellyttää viranomaiselle tehtävää ilmoitusta, olisi vastaavasti ratkaisevaa se, missä asianomaisella on asuinpaikka ilmoitusta tehtäessä. Henkilö, jolla nimen määräytymisen kannalta merkitsevänä ajankohtana on ollut asuinpaikka vieraassa valtiossa, ei siten taannehtivasti joutuisi Suomen lain alaiseksi muuttaessaan Suomeen.

Suomen kansalaisella on 3 momentin mukaan oikeus vaatia, että hänen sukunimensä määräytymiseen on sovellettava Suomen lakia, vaikka hänen asuinpaikkansa olisi vieraassa valtiossa. Vaatimus voidaan tehdä esimerkiksi haettaessa passia tai silloin, kun vieraassa valtiossa pysyvästi asunut Suomen kansalainen muuttaa takaisin Suomeen. Momenttiin sisältyvän valtuussäännöksen mukaan viranomaisesta, jolle vaatimus osoitetaan, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Suomessa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa sovelletaan nimiasioissa asuin- tai kotipaikkaperiaatetta kansalaisuusperiaatteen sijaan. Tämän vuoksi ja koska pohjoismaisissa suhteissa on käytännön kannalta tärkeää pyrkiä mahdollisimman laajaan toisen Pohjoismaan lakiin perustuvan oikeustilan tunnustamiseen, ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi ulottaa Suomen kansalaisen valintamahdollisuutta koskemaan niitä tilanteita, joissa asianomaisella henkilöllä on asuinpaikka Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa. Esimerkiksi sellaisen Suomen kansalaisen nimen määräytymistä, jolla on asuinpaikka Ruotsissa, arvioitaisiin aina Ruotsin lain mukaan.

Islannin kansalaisella on voimassaolevan nimilain kansainvälisyksityisoikeudellisten säännösten mukaan ollut oikeus vaatia nimensä määräytymistä Islannin nimijärjestelmän mukaan. Erillissäätelystä on voitu luopua sen myötä, että Suomen aineellisoikeudellisia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että ne entistä laajemmin ottavat huomioon henkilön yhteydet vieraaseen valtioon ja siellä noudatettuun nimikäytäntöön.

Kun Suomen tuomioistuin vahvistaa adoption, alaikäisen lapsen sukunimi määräytyy 4 momentin mukaan Suomen lain perusteella. Suomen lakia sovelletaan näissä tilanteissa siitä riippumatta, missä lapsella on asuinpaikka.

Pykälän 5 momentissa on säännös sellaista tilannetta varten, jossa henkilöllä ei ole nimen määräytymisen kannalta merkityksellisenä ajankohtana asuinpaikkaa missään. Tuolloin nimen määräytymiseen sovelletaan ehdotetun säännöksen mukaan sen valtion lakia, johon asianomaisella kaikki seikat huomioon ottaen on läheisin yhteys. Säännös tulisi sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun turvapaikanhakija joko avioituu Suomessa tai saa täällä lapsen, mutta alkuperämaata ei voida enää pitää hänen asuinpaikkanaan eikä asuinpaikan toisaalta voida katsoa siirtyneen Suomeen. Tuolloin nimen määräytymiseen sovellettava laki määräytyisi sen valtion lain mukaan, johon hänellä yksittäiseen tapaukseen liittyen on läheisin yhteys.

Asuinpaikkaliittymän käyttöönottoa, asuinpaikattomien henkilöiden nimiasioihin sovellettavaa lakia ja Islannin kansalaisten erilliskohtelua koskevia muutoksia lukuun ottamatta säännökset vastaavat voimassaolevaa oikeutta. Käytettyjä käsitteitä ja asetuksenantovaltuutuksen sisältöä on kuitenkin ajanmukaistettu.

36 §. *Suomen viranomaisen toimivalta nimeä koskevassa asiassa.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Suomen viranomaisen toimivalta nimen muuttamista koskevassa asiassa. Suomen tuomioistuimen toimivallasta tutkia sukunimen menettämistä koskeva vaatimus säännellään 2 momentissa ja 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yleistöimivallasta lapsen sukunimestä adoptiota vahvistettaessa. Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niin sanotusta varatoimivallasta.

Ehdotetun 1 momentin pääsäännön mukaan Suomen viranomaisella on toimivalta nimen muuttamista koskevassa asiassa, jos henkilöllä on Suomessa asuinpaikka. Säännöksessä on valittu liittymäksi henkilön asuinpaikka voimassa olevassa laissa käytetyn henkilön kotipaikan sijaan. Valintaa on perusteltu 35 §:n yksityiskohtaisten perusteluiden yhteydessä.

Suomen kansalaisten osalta toimivaltaa on lisäksi laajennettu kansalaisuusperiaatteen hyväksi siten, että nimen muuttamista koskeva asia voidaan tutkia täällä, vaikka henkilön asuinpaikka ei ole Suomessa, jos henkilö on Suomen kansalainen ja hänellä on asuinpaikka jossain muussa valtiossa kuin Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa.

Jos Suomen kansalaisella on asuinpaikka Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa, hän ei voisi saada nimenmuutosasiaansa tutkituksi Suomessa, vaan hänen olisi haettava muutosta asuinpaikkavaltiossaan. Tämä johtuu siitä, että Suomessa annettua ratkaisua ei pidetä pätevänä sanotuissa

valtioissa. Säännös kuvastaa lisäksi yleisempää pohjoismaista pyrkimystä siihen, että yleistoimivalta on vain yhden Pohjoismaan viranomaisilla. Koska Islannin voimassaoleva nimilainsäädäntö poikkeaa muiden Pohjoismaiden oikeudesta, voidaan Islannissa vakinaisesti asuvan Suomen kansalaisen nimenmuutosasia 1 momentin mukaan tutkia Suomessa.

Suomen kansalaisten osalta toimivaltasäännöstä on laajennettu suhteessa voimassa olevaan lakiin. Voimassa olevan lain mukaan Suomen viranomaisen toimivalta on Suomen kansalaista koskevassa asiassa riippuvainen siitä, että tunnustetaanko Suomessa annettu päätös siinä valtiossa, missä hänellä on asuinpaikka. Selvityksen saaminen vieraan valtion lain sisällöstä ja sen nimeä koskevien päätösten tunnustamista koskevista säännöksistä on osoittautunut usein hankalaksi erityisesti kaukaisemmista maista. Tästä syystä Suomen viranomaiset eivät ole aina voineet tutkia Suomen kansalaisen nimenmuutoshakemusta. Tilanne on muodostunut erityisen vaikeaksi tilanteessa, jossa hakijan asuinpaikan lainsäädännössä noudatetaan kansalaisuusperiaatetta ja näin ollen myöskään asuinpaikkavaltion viranomaiset eivät ole voineet tutkia nimenmuutosasiaa. Kansalaisuuteen perustuvan toimivaltaperusteen laajentamisella pyritään tarjoamaan parempaa palvelua Suomen kansalaisille myös niissä tilanteissa, joissa kansalainen asuu vieraassa valtiossa Pohjoismaiden ulkopuolella.

Nimen menettämistä koskevalla vaatimuksella tarkoitetaan 2 momentissa 33 §:ssä tarkoitettua vaatimusta sukunimen julistamista menetetyksi, kun joku on saanut uuden sukunimen, jonka käyttäminen olennaisessa määrin loukkaa oikeutta suojattuun nimeen tai tunnukseen. Tällöin Suomen tuomioistuimella olisi toimivalta ainoastaan silloin, kun vastaajalla on Suomessa asuinpaikka.

Kun adoptio vahvistetaan Suomessa, tuomioistuin voi antaa myös päätöksen lapsen sukunimestä. Yhdenmukaisesti niiden sääntöjen kanssa, jotka koskevat sukunimen määrääytymistä adoption yhteydessä, ehdotetaan 3 momentissa, että Suomen tuomioistuimella olisi adoption vahvistamisen yhteydessä toimivalta antaa myös päätös alaikäisen lapsen sukunimestä, vaikka lapsella ei olisi täällä asuinpaikkaa.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi varatoimivaltaa koskeva säännös. Suomen viranomainen olisi ehdotetun säännöksen mukaan toimivaltainen käsittelemään nimiasian 1—3 momentissa lueteltujen tilanteiden lisäksi, jos asiaa ei voida ratkaista hakijan asuinpaikkavaltiossa ja asian ratkaisemiselle Suomessa on erittäin painava syy. Tällainen tilanne saattaa olla käsillä, jos hakijan asuinpaikkavaltio on sekasortoisessa tilassa.

Asuinpaikkaliittymän käyttöönottoa ja uutta 4 momenttia lukuun ottamatta säännökset vastaavat voimassa olevaa oikeutta. Suomessa annettu päätös tunnustetaan päteväksi siinä valtiossa, missä hänellä on asuinpaikka. Suomessa annettua päätöstä voidaan pitää pätevänä asuinpaikkavaltiossa muun muassa siitä syystä, että siellä noudatetaan kansalaisuusperiaatetta. Jos asuinpaikkavaltiossa noudatetaan lähtökohtaisesti asuinpaikkaperiaatetta mutta Suomessa annettua päätöstä pidetään kuitenkin pätevänä kansalaisuusliittymän vuoksi, ei tällöinkään ole estettä tutkia Suomen kansalaisen nimenmuutosasiaa Suomessa. Koska Suomen viranomainen on velvollinen viran puolesta tutkimaan, onko se asiassa toimivaltainen, se voi nyt käsillä olevassa tilanteessa joutua hankkimaan selvityksen vieraan valtion lain sisällöstä.

37 §. *Vieraassa valtiossa vireillä olevan asian vaikutus.* Pykälässä on säännös vieraassa valtiossa vireillä olevan asian niin sanotusta vireilläolovaikutuksesta (*lis pendens*) Suomessa. Tällä tarkoitetaan sitä, vaikuttaako nimeä koskevan asian viranomaiskäsitteilyyn täällä se, että asian käsittelyn yhteydessä on tullut ilmi, että sama asia on jo aikaisemmin tullut vireille toisessa valtiossa. Viranomaisella ei kuitenkaan ole aktiivista velvollisuutta selvittää, onko asia vireillä toisessa valtiossa.

Säännöksen mukaan vireilläolovaikutus syntyisi, jos on ilmeistä, että vieraassa valtiossa annettava päätös tunnustetaan Suomessa. Jos tätä voidaan pitää ilmeisenä, Suomen viranomaisen on keskeytettävä saman, täällä myöhemmin tulleen asian käsittely, kunnes on selvitetty, tunnustetaanko vieraassa valtiossa annettu päätös täällä. Jos päätös tunnustetaan, asian käsittely täällä raukeaa. Säännös vastaa kansainvälisessä prosessioikeudessamme sovellettavia yleisiä periaatteita.

Jos sitä vastoin ei voida pitää ilmeisenä, että vieraassa valtiossa annettava päätös tulee täällä tunnustettavaksi, asian käsittely Suomessa voi jatkua vieraassa valtiossa vireillä olevasta menettelystä riippumatta. Tällainen tilanne voi syntyä erityisesti sen vuoksi, että vieraan valtion viranomaisen toimivalta perustuu sellaiseen seikkaan, jota ehdotuksen 39 §:n mukaan ei pidetä Suomessa hyväksyttävänä toimivallan perusteena, tai että menettelyssä on sellainen virhe tai puute, joka saman pykälän mukaan muodostaa perusteen jättää ulkomainen päätös tunnustamatta.

Vireilläolovaikutukseen ei kuitenkaan voitaisi vedota tapauksissa, joissa ulkomaisen ratkaisun odottaminen johtaisi asian ratkaisun kohtuuttomaan viivästymiseen verrattuna tilanteeseen, että asia ratkaistaisiin Suomessa. Pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen voi tällaisessa tilanteessa olla keskeyttämättä asian käsittelyä tai päättää, että jo keskeytynyttä käsittelyä jatketaan. Käsittelyn jatkamista vaativan olisi osoitettava ne seikat, joiden vuoksi ulkomaisesta viranomaisesta ei ole saatavissa ratkaisua tapauksen olosuhteisiin nähden kohtuullisessa ajassa.

Säännös on nykytilaan nähden uusi, mutta säännös on katsottu yleisesti tarpeelliseksi vähentämään päällekkäistä viranomaiskäsittelyä kahden eri valtion viranomaisessa asian käsittelyn ollessa kesken.

38 §. *Sovellettava laki nimeä koskevassa asiassa.* Kun Suomen viranomaisen on 36 §:n mukaan toimivaltainen tutkimaan nimeä koskevan hakemuksen tai kanteen, on asia ehdotetun pykälän mukaan ratkaistava Suomen lain mukaan. Säännös vastaa nykytilaa.

39 §. *Uuden nimen käyttöönoton pätevyys Suomessa.* Nimen määräytymisestä perhesuhteiden perusteella säädetään ehdotuksen mukaan 35 §:ssä ja nimen muuttamisesta tai menettämisestä vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta säädetään 40 §:ssä. Jos henkilö on muussa kuin 35 ja 40 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa tosiasiallisesti ottanut vieraassa valtiossa käyttöönsä uuden nimen, nimi voidaan 39 §:n perusteella katsoa päteväksi nimeksi myös Suomessa. Edellytyksenä on tällöin, että nimen käyttöönotto oli sallittua siinä valtiossa, jossa asianomaisella henkilöllä oli asuinpaikka käyttöönoton hetkellä.

Esimerkiksi eräissä *common law* -maissa se, mikä nimi henkilöllä on, ei ole oikeudellinen vaan tosiasiallinen kysymys. Henkilön nimenä pidetään sitä nimeä, jolla hänet vakiintuneesti tunnetaan. Jos esimerkiksi Suomen kansalainen asuu pysyvästi Isossa-Britanniassa ja hän on siellä ottanut käyttöön uuden nimen, voitaisiin hänen siellä ottamansa uusi sukunimi ehdotetun säännöksen mukaan hyväksyä päteväksi Suomessa, vaikka hänelle ennen nimenmuutosta annetussa passissa olisikin vielä hänen aikaisempi nimensä. Edellytyksenä on, että hän esittää riittävän selvityksen siitä, että hän on Isossa-Britanniassa asuessaan ottanut vakiintuneesti käyttöönsä toisen nimen. Säännös vastaa nykytilaa sillä erotuksella, että viittaus kotipaikkaan on muutettu asuinpaikaksi.

40 §. *Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen.* Vieraassa valtiossa annetun nimipäätöksen tunnustaminen ehdotetaan säänneltäväksi siten, että lähtökohtana olisi asuinpaikkaperiaate, mutta että myös henkilön kotipaikka- tai kansalaisuusvaltiossa annettu päätös olisi täällä pätevä. Pykälän mukaan ulkomainen päätös sukunimen muuttamisesta tai menettämisestä

tä on katsottava Suomessa päteväksi, jos jokin seuraavista edellytyksistä on ollut olemassa päätöksen antamisen hetkellä:

- 1) päätöksen on antanut henkilön asuinpaikkavaltion viranomainen (1 momentti),
- 2) päätöksen on antanut henkilön kotipaikkavaltion viranomainen (1 momentti)
- 3) päätöksen on antanut jonkin muun valtion viranomainen, mutta se tunnustetaan päteväksi henkilön asuin- tai kotipaikkavaltiossa (1 momentti) tai
- 4) päätöksen on antanut sen valtion viranomainen, jonka kansalainen henkilö on (2 momentti).

Muussa kuin henkilön asuinpaikka-, kotipaikka- tai kansalaisuusvaltiossa annetut päätökset olisivat edellä 3 kohdassa mainitulla perusteella päteviä esimerkiksi silloin, kun asuin- tai kotipaikkavaltio tunnustaa asianomaisessa valtiossa annetun päätöksen päteväksi valtiosopimuksen nojalla henkilökohtaisista liittymistä riippumatta.

Pykälässä tarkoitetaan sekä tuomioistuimen että hallinnollisen viranomaisen päätöstä. Yleisten periaatteiden mukaan tunnustetaan ainoastaan lainvoimaiset päätökset eli sellaiset päätökset, joihin ei saa hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin. Tunnustamisen edellytyksenä on, että päätös on lainvoimainen alkuperävaltiossaan. Jos päätös ei ole voimassa alkuperävaltiossaan esimerkiksi sen vuoksi, että siihen on haettu muutosta tai se on kumottu taikka korvattu alkuperävaltiossa annetulla tai tunnustetulla päätöksellä, päätöstä ei tunnusteta Suomesakaan.

Pykälän mukaan vieraassa valtiossa annettu nimeä koskeva päätös tunnustetaan vain, jos nimi on sillä muutettu toiseksi taikka nimi on julistettu menetetyksi. Sen sijaan ratkaisua, jolla nimen muuttamista koskeva hakemus tai nimen menetetyksi julistamista koskeva vaatimus on hylätty, ei tunnusteta Suomessa. Eri asia on, että esimerkiksi ratkaisulla, jolla nimen muuttamista koskeva hakemus on hylätty, voi Suomessa käsiteltävässä nimen muuttamista koskevassa asiassa olla todistusvaikutusta harkittaessa esimerkiksi ulkomaiselle suvulle kuuluvan sukunimen suojaa.

Säännökset vastaavat nykytilaa sillä erotuksella, että 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kotipaikka- ja kansalaisuusliittymän lisäksi riittäväksi liittymäksi päätöksen tunnustamistilanteissa katsottaisiin myös asuinpaikkaliittymä.

41 §. *Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamatta jättäminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, mitkä seikat estävät vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisen Suomessa, vaikka 38 §:ssä säädetyt edellytykset olisivat olemassa. Kuten yllä, päätöksellä tarkoitetaan sekä tuomioistuimen että hallinnollisen viranomaisen päätöstä. Kieltäytymisperusteiden luettelo on tarkoitettu tyhjentäväksi.

Pykälän 1 kohdassa on niin sanottua epäsuoraa toimivaltaa koskeva säännös. Sen mukaan nimipäätöstä ei tunnusteta, jos päätöksen antaneen vieraan valtion viranomaisen toimivalta ei perustunut kenenkään osapuolen asuin- tai kotipaikkaan, kansalaisuuteen tai muuhun sellaiseen liittymään, jonka huomioon ottaen viranomaisella olisi ollut perusteltu syy ottaa asia käsiteltäväkseen. Ehdotettu säännös, joka jättää soveltajalleen harkintavaltaa, perustuu yleiseen periaatteeseen, ettei vastaajan voida edellyttää vastaavan sellaisen valtion tuomioistuimessa, johon asialla ei ole mitään järkevää yhteyttä. Vastaavasti nimipäätöstä, joka on annettu valtiossa, johon asialla ei ole mitään järkevää yhteyttä, ei tule tunnustaa päteväksi.

Pykälän 2 kohdan mukaan päätöksen tunnustamisesta voidaan kieltäytyä myös, jos saman asian käsittely on vireillä Suomessa ja asia oli Suomessa pantu vireille ennen ulkomailla annettuun päätökseen johtanutta menettelyä. Vireilläolovaikutuksesta ja aikaprioriteettiperiaatteesta johtuu, että vieraan valtion viranomaisen olisi tullut keskeyttää asian käsittely ja odottaa suomalaista päätöstä ennen ratkaisun antamista, koska asian käsittely oli tullut Suomessa vireille ensin.

Pykälän 3 kohdan mukaan päätöksen tunnustamisesta voidaan kieltäytyä myös, jos päätös on ristiriidassa sellaisen samasta asiasta annetun päätöksen kanssa, jonka käsittely oli Suomessa tullut vireille ennen ulkomailla annettuun päätökseen johtanutta menettelyä. Kieltäytymisperuste on siten olemassa silloin, jos ulkomainen päätös on annettu sitä aikaisemmasta suomalaisesta päätöksestä tietämättä tai siitä piittaamatta. Säännös ei sitä vastoin koske tilannetta, jossa suomalaista päätöstä on vieraassa valtiossa muutettu. Tällainen päätös, joka on tehty suomalaista päätöstä tietoisesti muuttaen, ei ole tässä tarkoitettulla tavalla ristiriidassa suomalaisen päätöksen kanssa.

Pykälän 4 kohdassa on säännös päätöksen tunnustamatta jättämisestä sillä perusteella, että se on ristiriidassa sellaisen vieraassa valtiossa aikaisemmin nimeä koskevan päätöksen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa. Milloin päätösten on katsottava olevan keskenään ristiriidassa, on ymmärrettävä samalla tavoin kuin edellä 3 kohdassa selostetussa tilanteessa.

Pykälän 5 kohdan mukaan päätöstä ei tunnusteta myöskään, jos se on annettu menettelyssä, joka on vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita tai jos päätöksen tunnustaminen johtaisi tulokseen, joka on Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen. Tällä perusteella voidaan jättää tunnustamatta päätös, joka räikeästi poikkeaa niistä arvolähtökohdista, joille Suomen nimilainsäädäntö perustuu. Kysymys, onko päätös tällä perusteella jätettävä tunnustamatta, tulee ratkaista yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella kiinnittäen huomiota siihen, mihin päätöksen tunnustamatta jättäminen johtaisi. Vakiintuneen käsityksen mukaan tällaisia niin sanottuja *ordre public* -lausekkeita on tulkittava suppeasti. Mitä pidetään Suomen oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvana, ei ole täsmällisesti rajattavissa. Esimerkkinä 5 kohdassa tarkoitettua menettelyllisestä virheestä voidaan mainita se, että vastaajalle ei ole annettu mahdollisuutta vastata kanteeseen. *Ordre public* -periaatteen vastainen olisi myös päätös, joka soisi täällä vallitsevia moraalikäsitteitä vastaan. Pelkästään se seikka, että vieraassa valtiossa on päädytty toisenlaiseen tulokseen kuin mihin Suomen viranomaisen tulisi, ei oikeuta pitämään ulkomaista päätöstä *ordre public* -periaatteen vastaisena.

Ehdotetuilla säännöksillä yhdenmukaistetaan vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamatta jättämistä koskevat säännökset vastaamaan yleisemminkin henkilö- ja perheoikeudessa sovellettuja säännöksiä. Pykälän 1 kohdan epäsuoraa toimivaltaa koskeva säännös on uusi ja 2—4 kohdan säännöksiä on muutettu siten, että ristiriitavertailu tehdään nimiasioiden vireilletuloajankohtien kesken eikä vinosti vireillepano- ja päätösajankohtien kesken kuten voimassa olevassa laissa. Pykälän 5 kohta vastaa voimassaolevaa oikeutta.

42 §. *Vieraan valtion lain soveltamatta jättäminen.* Pykälässä on kysymys *ordre public* -periaatteen toteuttamisesta 35 §:n 2 momenttia ja 39 §:ää sovellettaessa. Harkittaessa, johtaa-ko vieraan valtion lain säännöksen soveltaminen Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen, on otettava huomioon, mitä 39 §:n perusteluissa on sanottu. Säännös vastaa nykytilaa.

5 luku **Erinäiset säännökset**

43 §. Puhevalta nimeä koskevassa asiassa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi puhevallasta tilanteessa, jossa on kysymys alaikäisen nimeä koskevasta asiasta. Pykälässä on säännös myös tilanteen varalta, jossa täysi-ikäinen ei kykene ymmärtämään asian merkitystä tai ilmaisemaan tahtoaan.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan alaikäisen nimeä koskevassa asiassa puhevaltaa käyttää lapsen huoltaja tai muu laillinen edustaja. Ehdotus vastaa nykytilaa. Jos lapsi on yhteishuollossa, vaaditaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 5 §:ssä asetetun huoltajien yhteistoimintavelvoitteen mukaisesti molempien huoltajien suostumukset. Jos vanhemmat eivät ole yhdessä lapsen huoltajia, päätösvalta erimielisyystilanteessa on lapsen huoltajalla, ellei huoltoa koskevasta tuomioistuimen päätöksestä muuta johdu.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaussäännös holhoustoimesta annetun lain 29 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään edunvalvojan oikeudesta edustaa päämiestä tämän henkilöä koskevassa asiassa. Tästä seuraa, että jos täysi-ikäinen nimenhakija ei kykene ymmärtämään nimiasian merkitystä tai ilmaisemaan tahtoaan, puhevaltaa käyttää nimeä koskevassa asiassa edunvalvoja. Säännöksen sanamuotoa on tarkennettu ja viittaussäännöstä on ajanmukaistettu, mutta säännös vastaa asiallisesti nykytilaa.

44 §. Alaikäisen itsemääräämisoikeus. Ehdotetussa pykälässä on säännökset alaikäisen itsemääräämisoikeudesta. Säännös täydentää 43 §:n puhevaltaa koskevaa säännöstä. Lisäksi pykälän säännökset täydentävät yleislakina sovellettavan hallintolain säännöksiä puhevallasta ja kuulemisesta. Koska nimi liittyy olennaisesti lapsen omaan identiteettiin ja jokapäiväiseen elämään, lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan 15 vuotta täyttäneellä alaikäisellä on nimeään koskevassa asiassa huoltajiensa ohella itsenäinen puhevalta. Tästä seuraa, että 15 vuotta täyttäneellä alaikäisellä on halutessaan mahdollisuus tehdä nimenmuutoshakemus omasta aloitteestaan. Jos huoltaja tai muu laillinen edustaja ei anna suostumusta 15 vuotta täyttäneen alaikäisen nimenmuutokselle, on alaikäisen oma mielipide ratkaiseva. 15 vuotta täyttäneen alaikäisen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa on lähtökohtaisesti kuultava, mutta huoltajan tai muun laillisen edustajan kuulemisen puuttuminen ei estä asian ratkaisemista tilanteessa, jossa huoltajan olinpaikkaa ei tiedetä tai häntä ei tavoiteta. Jos huoltaja ei vastaa nimiviranomaisen hänelle lähettämään kirjeeseen, katsotaan, että huoltajalle on varattu asiassa tilaisuus tulla kuulluksi. Ehdotus vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä, mutta säännöksen sanamuotoa on täsmennetty 15-vuotiaan alaikäisen nimenhakijan osalta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi alaikäisen suostumuksesta häntä itseään koskevassa nimiasissa. Alaikäisen nimenmuutosta ei voida hyväksyä ilman 12 vuotta täyttäneen alaikäisen kirjallista suostumusta. Tästä seuraa, että 12 vuotta täyttäneellä alaikäisellä on oikeus vastustaa omaa nimenmuutostaan, eikä hänen tarvitse esittää vastustukselleen perusteluita. Suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos alaikäinen ei esimerkiksi mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan syyn kuten esimerkiksi tajuttomuustilan vuoksi ymmärrä nimiasian merkitystä tai ei kykene ilmaisemaan tahtoaan. Mainitulla kykenemättömyydellä tarkoitetaan kyvyn jatkuvaa puutetta eikä lyhytaikaista ja ohimenevää tilaa. On kuitenkin huomattava, ettei lapsen vakava sairaus tai vammaisuus automaattisesti tarkoita sitä, että lapsi olisi kykenemätön ilmaisemaan tahtoaan.

Ehdotettu 12 vuoden ikäraja vastaa nykyllaissa asetettua 12 vuoden ikää. Se on myös johdonmukainen muussa lainsäädännössä yleisesti käytetyn lapsen itsemääräämisoikeudelle asetetun

ikärajan kanssa. Säännöksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole se, että suostumuksen selvittäminen rajattaisiin kategorisesti pois alle 12-vuotiailta. Tilanteessa, jossa lapsi ei ole vielä täyttänyt 12 vuotta, mutta on lähestymässä 12 vuoden ikää, on usein tarpeen selvittää myös alle 12-vuotiaan alaikäisen mielipide, koska lapsen nimeä ei voida muuttaa ilman lapsen suostumusta enää sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 12 vuotta. Tästä syystä säännöksen mukaan nimenmuutosta ei voida hyväksyä tätä nuoremmankaan lapsen tahdon vastaisesti, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen mielipiteeseensä voidaan kiinnittää huomiota. Säännös vastaa nykytilaa.

Tämän lain alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskevien säännösten lisäksi on huomattava, että lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan huoltajan tulee keskustella lasta koskevasta henkilökohtaisesta asiasta tämän kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Päätöstä tehdessään hänen on kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin. Lapsen mielipiteen huomioon ottamista koskeva velvollisuus ei ole mainitun lain mukaan sidottu tiettyihin ikärajoihin. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettua lakia sovelletaan täydentävästi tämän lain ohella.

45 §. *Alaikäisen nimen muuttamista koskevat rajoitukset.* Ehdotetussa pykälässä säädetään niistä rajoituksista, jotka koskevat alaikäisen nimen muuttamista. Pykälän 1 ja 2 momentin rajoituksista voidaan poiketa erityisellä syyllä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan alaikäisen nimen muuttamista ei ilman erityistä syytä voida hyväksyä, jos lapsen etu- tai sukunimeä on muutettu jo aiemmin kolme kertaa ennen kuin hän täyttää 12 vuotta. Kyseessä on etu- ja sukunimeä koskevien muutosten yhteenlaskettu lukumäärärajoitus, eikä mukaan lukumäärärajoitusta laskettaessa oteta lapselle ensimmäisenä ilmoitettuja etu- ja sukunimiä.

Ehdotettu kolmen kerran lukumäärärajoitus mahdollistaa sellaiset yleisimmät lapsen nimenmuutostilanteet, jotka ovat seurausta lapsen perhesuhteissa tapahtuneista muutoksista kuten lapsen vanhempien avioitumisesta. Ehdotettu uusi säännös on kuitenkin perusteltu lapsen edun toteuttamista varten tilanteissa, joissa lapsen nimeä toistuvasti muutetaan. Toistuvat nimenmuutokset eivät tue lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 8 artiklassa todettua lapsen oikeutta säilyttää oma nimensä. Toisaalta saattaa esiintyä tilanteita, joissa momentissa ehdotetusta lukumäärärajoituksesta on tarpeen voida poiketa erityisestä syystä. Erityiseksi syyksi nimen muuttamiselle lukumäärärajoituksen estämättä voidaan katsoa esimerkiksi tilanne, jossa lapsen nimiyhteys vanhempansa on katkennut vanhemman tekemän oman nimenmuutoksensa johdosta, ja nyt tavoiteltu lapsen nimenmuutos palauttaisi nimiyhteyden alaikäisen lapsen ja vanhempansa välille, ja lapsen nimenmuutosta on pidettävä lapsen edun mukaisena. Lapsen edun mukaisuutta tulee harkita yksittäistapauksessa vallitsevien olosuhteiden perusteella kokonaistilanne huomioon ottaen. Säännös on rajattu alle 12 vuotta täyttäneisiin alaikäisiin, koska lapsen itsemääräämisoikeuden kasvaessa hänen tosiasialliset mahdollisuutensa tehokkaasti vastustaa omaa nimenmuutostaan kasvavat.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan lapsen sukunimeä koskevaa muutosta ei ilman erityistä syytä voida hyväksyä, jos muutos johtaisi siihen, että lapsen nimiyhteys kumpaankin vanhempaan katkeaisi. Nimenmuutosta ei voida ilman erityistä syytä saman momentin mukaan myöskään hyväksyä, jos muutos johtaisi siihen, että perheen alaikäisillä täyssisaruksilla olisi eri sukunimet. On johdonmukaista, että alaikäisen lapsen nimenmuutostilanteessa sovelletaan lähtökohtaisesti samoja periaatteita kuin lapsen sukunimen määräytymisessä. Ehdotettu säännös sallii kuitenkin erityisolosuhteiden ottamisen huomioon ehdotettua 6 §:n 1 ja 2 momenttia joustavammin. Mitä nuoremmasta lapsesta on kysymys, sitä tärkeämmäksi muodostuu kysymys lapsen ja vanhemman välisestä sekä täyssisarusten keskinäisestä nimiyhteydestä. Vastavasti lapsen itsemääräämisoikeuden kasvaessa nimiyhteyden merkitys vähenee.

Pykälän 2 momentissa ehdotetuista nimiyhteyttä korostavista rajoituksista voidaan poiketa erityisestä syystä. Erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi 16 §:n 5 kohdassa tarkoitettua tilannetta, jossa huostaan otetulle lapselle haetaan sijaisvanhemman sukunimeä sen estämättä, että lapsen nimiyhteys oikeudelliseen vanhempaan tai täyssisarukseen katkeaa. Erityisenä syynä täyssisarusten välisen nimiyhteyden katkeamiselle voidaan pitää myös esimerkiksi tilannetta, jossa lapsi muuttaa asumaan toisen vanhemmansa luokse, ja lapsen sukunimi halutaan muuttaa vastaamaan sen vanhemman nimeä, jonka luona hän asuu. Kyseessä on tapauskohtainen harkinta, jonka keskiössä on lapsen etu. Säännös on uusi, mutta vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä. Se on perusteltu perheen keskinäisen nimiyhteyden mahdollistamiseksi ja täyssisarusten yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan lapsen sukunimi on mahdollista muuttaa toisen vanhemman sukunimeksi lapsen kuoleman jälkeen vain, jos vanhemmuus on tunnustamisen perusteella vahvistettu vasta sen jälkeen, kun lapsi on kuollut. Lapsen vanhemmat voivat pitää inhimillisistä syistä tärkeänä, että lapsen sukunimi voidaan muuttaa toisen vanhemman sukunimeksi vielä lapsen kuoleman jälkeen. Säännös vastaa pääosin nykytilaa, mutta sen sanamuotoa on ehdotettu ajanmukaistettavaksi siten, että säännöksessä käytettäisiin ilmaisuja ”vanhemman” ja ”vanhemmuuden” isän ja isyyden sijaan, jotta säännös kattaisi myös ne mahdolliset tilanteet, joissa naispuolisen henkilön vanhemmuus on vahvistettu tunnustamisen perusteella. On huomattava, että tämä ei voimassaolevan lainsäädännön mukaan ole Suomessa mahdollista.

46 §. Tarkemmat säännökset. Ehdotetussa pykälässä on asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi nimiasioissa käytettävistä lomakkeista ja siitä viranomaisesta, jonka tehtäviin lomakkeiden vahvistaminen kuuluu. Lomakkeet kattavat myös sähköisessä järjestelmässä käytetyt lomakkeet. Nykyinen nimiasetus on annettu nimilain nojalla. Ehdotetun lain 47 §:n 2 momentin mukaan voimassa oleva nimilaki kumotaan. Samalla kumoutuvat sen perusteella annetut alempiasteiset säädökset. Tästä syystä ehdotettuun nimilakiin tarvitaan asetuksenantovaltuus tarkempia säännöksiä varten. Luonnosta valtioneuvoston asetukseksi ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi valmistella vielä tässä vaiheessa lain voimaantuloajankohta huomioon ottaen.

6 luku **Voimaantulo**

47 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa on voimaantulosäännös. Tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan noin vuoden kuluttua sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lain täytäntöönpanoon on varattava riittävästi aikaa erityisesti uudesta lainsäädännöstä johtuvien välttämättömien muutosten tekemiseksi väestötietojärjestelmään ja uusien sähköisten käsittelyjärjestelmien luomiseksi. Pitkä siirtymäaika on tarpeen myös uusien toimintakäytäntöjen suunnittelemista sekä riittävää tiedotusta ja koulutusta varten.

Pykälän 2 momentin säännöksellä kumotaan nykyinen nimilaki. Voimassaolevaan nimilakiin viitataan kumottuna lakina sekaannuksen välttämiseksi.

48 §. Lain soveltaminen. Pykälän 1 momentissa todetaan pääsääntö, jonka mukaan uudella lailla ei tulisi olemaan taannehtivia vaikutuksia. Uutta lakia sovellettaisiin lähtökohtaisesti vain nimiasioihin, jotka ovat tulleet vireille sinä päivänä, kun uusi laki tulee voimaan tai sen jälkeen. Nimiasiaa koskevassa muutoksenhakumenettelyssä määrävänä on niin ikään asian alkuperäinen vireilletulopäivämäärä eikä se päivämäärä, jona muutoksenhakua koskeva asia tuli vireille. Siirtymäsäännös koskee sekä nimiasioissa sovellettavia aineellisia edellytyksiä että nimiasioissa sovellettavia menettelysäännöksiä. Nimiasian käsittelyssä ja muutoksenhaussa sovelletaan usein täydentävästi myös esimerkiksi hallintolain tai hallintolainkäyttölain sään-

nöksiä. Tästä syystä pykälässä ei viitata vain kumottuun lakiin. Säännös ei estä kumotun lain voimassa ollessa ratkaistun asian käsittelemistä uudelleen uuden lain perusteella, jos hakija laittaa vireille uuden hakemuksen uuden lain voimaantulon jälkeen. Lisäksi jos tuomioistuimien on muutoksenhaun yhteydessä palauttanut asian maistraatin käsiteltäväksi, tuomioistuimien uudelleen käsiteltäväksi palauttamaan asiaan sovelletaan säännöksen mukaan uuden lain säännöksiä.

Uudella lailla ei siis lähtökohtaisesti muutettaisi nimeä, jota koskeva asia on ratkaistu tai joka on merkitty väestötietojärjestelmään ennen lain voimaantuloa. Lain 49 ja 50 §:ssä ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi tätä koskevista poikkeuksista. Ehdotetut poikkeukset koskevat nimivelvoitteen täyttämistä ja uuden lain vaikutusta kumotun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin henkilökohtaisessa käytössä oleviin sukunimiin. Poikkeuksia selostetaan tarkemmin mainittujen pykälien kohdalla.

Uusi laki tarjoaa avioituville huomattavasti aiempaa laajemman mahdollisuuden muuttaa sukunimeään vihkimisen yhteydessä. Samalla ehdotetaan, että avioituessa muuttuvan nimen lainmukaisuus on selvitetty ennen vihkimistä avioliiton esteiden tutkinnan yhteydessä. Tästä syystä uuden lain puolison nimeä koskevat säännökset voivat tulla sovellettaviksi vain niissä tilanteissa, joissa avioliiton esteiden tutkintaa on pyydetty uuden lain voimaantulon jälkeen. Jos avioliiton esteiden tutkintaa on pyydetty ennen lain voimaantuloa, sukunimen muuttamiseen vihittäessä sovelletaan ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan kumottua lakia. Sukunimen muuttamiseen avioliiton aikana sovelletaan 1 momentin perusteella uutta lakia, jos hakemus tästä on tehty uuden lain voimaantulon jälkeen. Näin puoliset, jotka eivät vihittäessä ole voineet ottaa käyttöön uuden lain mukanaan tuomia sukunimivaihtoehtoja, saavat tähän mahdollisuuden vihkimisen jälkeen hakemusmenettelyn kautta.

49 §. Nimivelvoitteen täyttäminen. Pykälän mukaan uuden lain nimivelvoitetta koskevia säännöksiä olisi sovellettava taannehtivasti. Poikkeus on perusteltu, koska voimassaolevat säännökset nimivelvoitteen täyttämiseksi ovat osin puutteelliset. Säännöksillä pyritään turvaamaan lapsen etua ja lapsen oikeutta nimeen. Jos lapsi on syntynyt ennen uuden lain voimaantuloa, nimivelvoitteen täyttämistä koskevaan määräaikaan sovelletaan kumottua lakia. Jos nimivelvoitteen täyttäminen ei perustu lapsen syntymään vaan esimerkiksi siihen, että suomalaisen väestötietojärjestelmään on ennen uuden lain voimaantuloa merkitty vieraasta valtiosta Suomeen muuttanut henkilö, jolla ei ole etu- tai sukunimeä, lasketaan määräaika ehdotetun säännöksen mukaan uuden lain voimaantulopäivämäärästä.

50 §. Henkilökohtaisessa käytössä olevat sukunimet. Kumotun lain 7 §:n 3 momentissa säädetään mahdollisuudesta ottaa yhteisen sukunimen edellä henkilökohtaiseen käyttöön nimi, joka hänellä viimeksi oli naimattomana ollessaan tai avioliittoon mennessään. Henkilökohtaiseen käyttöön otettu nimi ei kumotun lain mukaan periä, eikä henkilökohtaista nimeä voi ottaa kuin toinen puolisoista. Uuden lain 5 §:ssä säädetään sukunimiyhdistelmästä. Sukunimiyhdistelmä voi periä lapsille ja molemmat puoliset voivat halutessaan ottaa sukunimiyhdistelmän.

Pykälässä ehdotetaan, että kumotun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua yhteisen sukunimen ja henkilökohtaista käyttöä varten otetun sukunimen yhdistelmää pidetään uuden lain voimaantulon jälkeen ilman eri hakemusta uuden lain 5 §:ssä tarkoitettuna sukunimiyhdistelmänä. Sähköistä väestötietojärjestelmää on tarkoitettu uusien siten, että ehdotettu muutos tulee olemaan teknisesti mahdollista toteuttaa. Ehdotetusta järjestelystä on etua sekä nimen kantajalle että viranomaisille. Nimen kantajan ei ehdotuksen mukaan tarvitse tehdä erillistä hakemusta henkilökohtaiseen käyttöön otetun nimen ja yhteisen nimen yhdistelmän muuttamiseksi 5 §:n mukaisesti nimiyhdistelmäksi. Koska avioliiton kautta saatua sukunimeä ei edelleenkaan voisi

siirtää uudelle puolisolle eikä puolison sukunimeä voisi ottaa ilman tämän suostumusta, nimiyhdistelmän oikeudellisen luonteen muuttumisesta ei ennakoita koituvan haittoja kolmasosalle osapuolille tai puolisoille itselleen. Järjestely helpottaa myös viranomaisten työtä. Kahden eri nimijärjestelmän ylläpitäminen muodostuisi liian monimutkaiseksi ja kalliiksi pitää yllä. Kahden eri nimijärjestelmän rinnakkainen olemassaolo olisi lisäksi altis virheille.

51 §. *Nimilautakunnan jäsenten toimikausi.* Pykälässä on siirtymäsäännös, joka koskee nykyisen nimilautakunnan toimikautta. Ehdotuksen mukaan nimilautakunnan jäsenet jatkavat tehtävässään määräajan, joksi heidät on määrätty. Nimilautakunnan nykyinen toimikausi jatkuu vuoden 2019 loppuun saakka.

52 §. *Kansainvälistä yksityisoikeutta koskevat säännökset.* Pykälässä on siirtymäsäännös, joka koskee kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia säännöksiä. Ehdotetun pykälän mukaan kumotun lain 6 luvun säännöksiä sovelletaan, jos nimen määräytymisen peruste on syntynyt, ilmoitus tehty taikka asia on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa.

53 §. *Viittaukset aikaisempaan lakiin.* Pykälä sisältää oikeusohjeen niiden tilanteiden varalle, joissa laissa tai asetuksessa on viitattu lainkohtaan, jonka tilalle on tullut tämän lain säännös. Kumotun lain sijaan sovelletaan tuolloin uutta lakia.

1.2 Laki rekisteröidystä parisuhteesta

8 §. Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään selventävä säännös tilannetta varten, jossa rekisteröity parisuhde muutetaan avioliitoksi avioliittolain 1 a §:ssä tarkoitetulla tavalla. Säännöksen mukaan rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin sovelletaan tuolloin, mitä nimilaissa säädetään avioliittoon aikovista. Säännöksen mukaan nimeä koskevat ilmoitukset tehdään maistraatille samalla kun osapuolet ilmoittavat maistraatille rekisteröidyn parisuhteensa muuttamisesta avioliitoksi.

Rekisteröidyn parisuhteen osapuolet ovat Suomessa voineet muuttaa parisuhteensa avioliitoksi 1 päivänä maaliskuuta 2017 alkaen. He ovat samassa yhteydessä voineet ottaa esimerkiksi yhteisen sukunimen, koska rekisteröityjä parisuhteita koskeva nimilain soveltamisrajoitus ei koske aviopuolisoita. Säännöksellä selvennetään mainitun soveltamiskäytännön säädöspohjaa.

9 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan ajantasaistettavaksi siten, että siinä esiintyvä säädöskoelmanumero päivitetään vastaamaan voimassaolevaa isyyslakia (11/2015).

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksestä poistetaan rajoitus, jonka perusteella rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin ei sovelleta nimilain puolison sukunimeä koskevia säännöksiä. Rajoituksen säilyttäminen ei ole enää perusteltua vallitsevassa tilanteessa, jossa samaa sukupuolta oleva pari voi solmia avioliiton ja saada yhteisen sukunimen solmimansa avioliiton perusteella. Parisuhteensa rekisteröinyt pari voi lisäksi saada yhteisen sukunimen hakemusmenettelyn kautta myös solmimatta avioliittoa. Samalla ajantasaistetaan momentissa esiintyvä lakiviittaus ja käytetty termistö vastaamaan voimassaolevaa adoptiolakia (22/2012).

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan viittaus uskonnonvapauslakiin (453/2003). Viittaus on tarpeeton uskonnonvapauslain 1 päivänä maaliskuuta 2017 voimaan tulleen 3 §:n muutoksen (253/2016) vuoksi. Momentissa käytetty termistö ehdotetaan samalla ajantasaistettavaksi vastaamaan voimassaolevaa adoptiolakia.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään vuoden 2018 alusta alkaen. Nopeaa voimaantuloa puoltaa se, että 8 §:ään ehdotettu muutos on tarpeen säädöspohjan selventämiseksi ja maistraattien soveltamiskäytännön ohjaamiseksi. Ehdotetut muutokset eivät edellytä muutoksia väestötietojärjestelmään.

Siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaan tullessa vireillä olevaan parisuhteen osapuolen sukunimen muuttamista koskevaan hakemukseen sovelletaan muutoslain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2 Tarkemmat säännökset

Lain 21 §:n 1 momentissa on asetuksenantovaltuus valtiovarainministeriön asetukseksi, jossa voidaan antaa säännökset toimivallan jakautumisesta maistraattien kesken. Asetuksenantovaltuus on tarpeen, koska voimassaoleva nimilaki, jossa nykyisin säädetään asetuksenantovaltuudesta, ehdotetaan esityksessä kumottavaksi. Ehdotus vastaa pääpiirteittäin voimassa olevaa lainsäädäntöä. Voimassa olevaa valtiovarainministeriön asetusta toimivaltaisista viranomaisista eräissä maistraatin ja aluehallintoviraston tehtävissä ei ole tässä yhteydessä tarpeen muuttaa.

Ehdotetun etu- ja sukunimilain 21 §:n 3 momentissa on asetuksenantovaltuus valtioneuvoston asetukseksi nimilautakunnan kokoonpanosta ja tehtävistä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi antaa säännöksiä lausuntokäsittelyssä sovellettavasta menettelystä. Valtuus on tarpeen, koska voimassaoleva nimilaki, jossa nykyisin säädetään asetuksenantovaltuudesta, ehdotetaan esityksessä kumottavaksi.

Lain 29 §:n 2 momentissa on asetuksenantovaltuus valtioneuvoston asetukseksi maistraattien verkkosivuilla julkaistavan tiedotteen sisällöstä. Tiedotteen tarkoituksena on mahdollistaa nimihakemusta koskevan muistutuksen tekeminen ennen uudissukunimeä koskevan hakemuksen hyväksymistä. Tiedotteessa on kehoitettava niitä, joilla on oikeus tehdä mainitussa pykälässä tarkoitettu muistutus, esittämään muistutuksensa maistraatille 30 päivän kuluessa siitä, kun tiedotus on julkaistu. Tiedotteeseen on lisäksi merkittävä julkaisupäivämäärä, josta määräaika lasketaan. Osittain ehdotettua vastaava säännös sisältyy kumoutuvan nimiasetuksen 7 §:ään. Asetuksen tasolla annettava säännös täydentäisi etu- ja sukunimilaissa säädettyjä nimihakemusten käsittelyä koskevia menettelysäännöksiä.

Lain 30 §:n 3 momentissa on lisäksi asetuksenantovaltuus valtioneuvoston asetukseksi, jolla voidaan säätää poikkeuksista mainitun pykälän 1 momentissa asetetusta velvoitteesta pyytää nimilautakunnan lausunto. Velvollisuutta pyytää nimilautakunnan lausunto on lakiehdotuksessa merkittävästi rajattu suhteessa voimassaolevaan lainsäädäntöön. Asetuksenantovaltuus on tarpeen, jotta nimilautakunnalle lähetettävien lausuntopyyntöjen sisältöä ja kokonaislukumäärää voidaan myöhemmin edelleen tarkentaa päällekkäisen viranomaisasioinnin välttämiseksi. Vastaava tarkoituksenmukaiseksi havaittu järjestelymahdollisuus on myös voimassaolevassa lainsäädännössä. Valtuus on tarpeen, koska voimassaoleva nimilaki, jossa nykyisin säädetään asetuksenantovaltuudesta, ehdotetaan esityksessä kumottavaksi.

Lain 35 §:n 3 momentissa on asetuksenantovaltuus valtioneuvoston asetukseksi, jossa säädetään siitä viranomaisesta, jolle Suomen lain soveltamista koskeva vaatimus osoitetaan tilanteessa, jossa Suomen kansalaisella on asuinpaikka vieraassa valtiossa, mutta hän haluaa nimen määräytymiseen sovellettavan asuinpaikkansa lainsäädännön sijaan Suomen lakia. Toimivaltaisen viranomaisen osoittava säännös sisältyy nykyisin kumoutuvan nimiasetuksen 10 §:ään. Toimivallan määräytymisestä maistraattien, Väestörekisterikeskuksen ja edustustojen välillä

on tarkoituksenmukaisinta säätää edelleen asetustasolla ottaen huomioon myös Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien vireillä olevat organisaatiomuutokset.

Lain 46 §:ssä on asetuksenantovaltuus valtioneuvoston asetukseksi niistä nimiasioissa tarvittavista asiakirjoista, jotka annetaan asianomaiseen tarkoitukseen vahvistetulla lomakkeella. Niistä nimiasioissa tarvittavista lomakkeista, jotka voimassa olevan nimiasetuksen mukaan tehdään Väestörekisterikeskuksen vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella, säädetään kumoutuvan nimiasetuksen 4 §:ssä. Lain 46 §:ssä on lisäksi valtuutus säätää valtioneuvoston asetuksella viranomaisesta, joka vahvistaa lomakkeet. Lomakkeista ja lomakkeet vahvistavasta viranomaisesta on tarkoituksenmukaisinta säätää edelleen asetustasolla ottaen huomioon myös Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien vireillä olevat organisaatiomuutokset.

Luonnoksia edellä mainituista asetuksista ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi valmistella vielä tässä vaiheessa etu- ja sukunimilain ehdotettu voimaantuloajankohta ja edellä todetut vireillä olevat organisaatiomuutokset huomioon ottaen.

3 Voimaantulo

Etu- ja sukunimilaki ehdotetaan tulevaksi voimaan noin vuoden kuluttua sen vahvistamisesta. Muutokset rekisteröidystä parisuhteesta annettuun lakiin ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian.

Noin vuoden mittainen aika ehdotetun etu- ja sukunimilain vahvistamisen ja voimaantulon välillä on välttämätön ottaen huomioon tarve varata aikaa lakien täytäntöönpanon vaatimille toimille. Täytäntöönpanotoimet edellyttävät muun muassa kahden valtioneuvoston asetuksen laatimista. Laajimmat täytäntöönpanotoimet liittyvät kuitenkin ehdotuksen aiheuttamiin muutoksiin väestötietojärjestelmässä ja erityisesti Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien yhteistyönä valmisteltavien verkkopalveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Verkkopalveluiden avulla on tarkoitus toteuttaa ensi vaiheessa nimenmuutoshakemusten käsittely ja sen jälkeen laajentaa verkkopalvelut kattamaan myös nimi-ilmoitukset. Väestörekisterikeskuksesta ja maistraateista saadun tiedon mukaan molemmat palvelujärjestelmät on mahdollista toteuttaa vuoden 2018 loppuun mennessä.

Verkkopalveluiden rinnalla tarvitaan jatkossakin paperimuotoisia tai sähköisessä muodossa täytettäviä lomakkeita, koska nimien ilmoittamista ja muuttamista koskevien palveluiden tulee olla kaikkien saatavilla verkkoyhteyksistä riippumatta. Tästä syystä myös nimiasioissa tarvittavat lomakkeet on tarpeen täytäntöönpanon yhteydessä ajanmukaistaa ja saattaa helposti käytettävään muotoon.

Vuoden siirtymäaika on tarpeen myös uusien toimintakäytäntöjen suunnittelemista sekä riittävä tiedotusta ja koulutusta varten. Lakiuudistuksen täytäntöönpano edellyttää lisäksi sekä viranomaistoimijoiden että etu- ja sukunimi-ilmoituksia vastaanottavien seurakuntien henkilökunnan kouluttamista ja ohjeistamista. Nimen antamiseen ja muuttamiseen liittyvät asiat kiinnostavat laajalti myös väestötasolla, joten lain täytäntöönpanovaiheessa tulee kiinnittää huomiota myös yleisölle suunnattuun tiedottamiseen yhteistyössä Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien kanssa.

Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään vuoden 2018 alusta alkaen. Lain nopeaa voimaantuloa puoltaa se, että lain 8 §:ään ehdotettu muutos on tarpeen säädöspohjan selventämiseksi ja maistraattien soveltamiskäytännön ohjaa-

miseksi. Lakiin ehdotetut muutokset eivät Väestörekisterikeskuksen mukaan edellytä muutoksia väestötietojärjestelmään.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotetulla etu- ja sukunimilailla ja ehdotuksella muuttaa rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia on useita myönteisiä liittymäkohtia perus- ja ihmisoikeuksiin, erityisesti perustuslain 6 §:ssä turvattuun yhdenvertaisuuteen ja 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Ehdotetussa etu- ja sukunimilaissa on otettu huomioon myös perustuslain 11 §:ssä turvattu uskonnon ja omantunnon vapaus sekä sen 17 §:ssä turvattu oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. Ehdotukset on laadittu ottaen huomioon perustuslain 21 §:ssä turvattu oikeus oikeusturvaan.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Tätä yleissäännöstä täydentää 2 momentin syrjäntäkielto, joka kieltää asettamasta ketään eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta muun muassa sukupuolen ja alkuperän perusteella. Pykälän 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Pykälän 4 momentin mukaan sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä.

Hallituksen esityksellä edistetään yhdenvertaista kohtelua monin eri tavoin. Ehdotus sukunimiyhdistelmien sallimisesta edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa mahdollistamalla lapsen nimi yhteyden vahvistamisen suhteessa kumpaankin vanhempaansa siinäkin tilanteessa, kun lapsen vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä. Ehdotus lapsen sukunimen määräytymisestä vieraan valtion nimikulttuurin mukaan ilman erillistä hakemusmenettelyä edistää maahanmuuttajaväestön yhdenvertaista kohtelua ja oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin. Mahdollisuus yhteiseen sukunimeen avoliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa edistää näissä perheissä asuvien lasten ja muiden perheenjäsenten yhdenvertaista kohtelua perhemuodosta ja sukupuolisesta suuntautumisesta riippumatta.

Esityksessä ei ehdoteta luopumista etunimien sukupuolisidonnaisuudesta. Vaikka sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen voitaisiin mahdollisesti katsoa puoltavan sukupuolierottelun häivyttämistä, sukupuolijaottelu on ainakin vielä tällä hetkellä merkittävä osa henkilön tunnistamista sosiaalisessa kanssakäymisessä ja osa henkilötunnuksen muodostamistapaa. Henkilötunnuksesta käy ilmi yksilön sukupuoli ja on luontevaa, että tämä ratkaisu heijastuu myös nimijärjestelmään. Kyse on sellaisesta yhteiskunnan tulevaisuuteen ja arvoihin liittyvästä ratkaisusta, jonka voidaan katsoa olevan lainsäätäjälle kuuluvan harkintavallan piirissä (vrt. PeVL 1/2017 vp, PeVL 15/2011 vp). Tiettyjen etunimien sallimista vain toiselle sukupuolelle ei myöskään voida katsoa asettavan yhtä sukupuolta huonompaan asemaan toiseen sukupuoleen nähden, sillä eri sukupuolille vakiintuneita etunimiä ei voida pitää keskenään eriarvoisina.

Tarvetta luopua etunimien sukupuolisidonnaisuudesta vähentää edelleen merkittävästi se, että on olemassa useita etunimiä, jotka ovat käytössä vakiintuneesti molemmilla sukupuolilla ja ovat tästä syystä sukupuolineutraaleja. Myös kaikki uudet etunimet ovat lähtökohtaisesti sukupuolineutraaleja ennen niiden käytön vakiintumista. Vakiintuneesti vastakkaiselle sukupuolelle kuuluvan etunimen voisi ehdotuksen mukaan edelleen saada hakemusteitse erityisestä, esimerkiksi hakijan sukupuoli-identiteettiin liittyvästä syystä. Sukupuolen vahvistamishakemuksen yhteydessä tai sen jälkeen tehtynä etunimen muutos vastakkaisen sukupuolen etunimeksi ehdotetaan tehtäväksi kertaalleen maksutta.

Ehdotus edistää yksityiselämän suojaa laajentamalla yksilön ja vanhempien valinnanvapautta omasta ja lapsensa nimestä. Etunimien enimmäismäärää on nostettu ehdotuksessa kolmesta neljään ja sellaisen etunimen valintaa, joka poikkeaa perinteisestä kotimaisesta nimikäytän-

nöstä, on helpotettu. Sukunimeä koskevista valinnanvapautta edistävästä ehdotuksista merkittävin koskee sukunimiyhdistelmien sallimista. Sukunimiyhdistelmät olisivat sallittuja paitsi perheperusteisina lapsen nimenannon ja avioitumisen yhteydessä, myös haettaessa esimerkiksi uudisnimeä.

Ehdotuksella turvataan oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin ottamalla erityisesti huomioon maahanmuuttajaväestön tarpeet lapsen nimenannon yhteydessä. Yhdistyneiden kansakuntien kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 24 artiklan 2 kohdan ja lapsen oikeuksien sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan lapsella on syntymästään lähtien oikeus nimeen. Lisäksi sopimusvaltiot ovat sitoutuneet kunnioittamaan lapsen oikeutta säilyttää nimensä ilman, että siihen laittomasti puututaan (lapsen oikeuksien sopimuksen 8 artiklan 1 kohta). Ehdotuksella pyritään turvaamaan lapsen oman nimikulttuurin mukainen ja pysyväksi tarkoitettu etu- ja sukunimi ilmoitusmenettelyssä mahdollisimman pian lapsen syntymän jälkeen ilman, että perheen tarvitsee tehdä erillistä hakemusta nimen saamiseksi. Myös adoptoitavan lapsen oikeutta säilyttää oma sukunimensä on korostettu aikaisempaa voimakkaammin. Lisäksi perustuslain 6 §:n 3 momentissa ja lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklassa turvattu oikeus saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavalla tavalla on otettu huomioon alaikäisen puhevaltaa ja itsemääräämisoikeutta käsittelevissä säännöksissä.

Yksi ehdotuksen keskeisistä tavoitteista on karsia päällekkäisiä viranomaistoimintoja ja lyhentää nimihakemusten keskimääräisiä käsittelyaikoja. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan merkittävästi supistettavaksi niitä hakemustyyppisiä, joissa on tarpeen pyytää nimilautakunnan asiantuntijalausunto. Myös niitä hakemustyyppisiä, joista on tarpeen tiedottaa julkisesti ennen nimen hyväksymistä, ehdotetaan karsittavaksi. Ehdotetut muutokset on valmisteltu ottaen huomioon perustuslain 21 §:ssä tarkoitetut oikeusturvavaatimukset.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauskäytännössä on henkilön nimi katsottu yhdeksi henkilön yksityiselämän ja perhe-elämän suojan keskeisimmäksi elementiksi (mm. *Losonci Rose ja Rose v. Sveitsi*, 9.11.2010). Toisaalta sopimusvaltiot nauttivat nimiasioissa ihmisoikeustuomioistuimen tapauskäytännössä laajaa harkintamarginaalia ja tuomioistuin on tapauskäytännössään keskittynyt lainsäädännön arvioinnin sijaan ottamaan pikemmin kantaa siihen, miten nimiviranomaiset ovat käyttäneet harkintavaltaansa lainsäädännön asettamissa rajoissa (*Stjerna v. Suomi*, 25.11.1994, *Garnaga v. Ukraina*, 16.5.2013). Ihmisoikeustuomioistuin on ottanut kantaa useisiin lasten ja aikuisten nimiä koskeviin ihmisoikeusvalituksiin.

Hallitus ei katso esityksen olevan ristiriidassa perustuslain tai Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Lakiehdotus voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksikössä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Etu- ja sukunimilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Etunimi

1 §

Etunimivelvoite ja etunimen ehdottomat edellytykset

Jokaisella tulee olla etunimi.

Etunimiä saa olla enintään neljä.

Etunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi tai etunimistä muodostettu kokonaisuus, joka ei ole:

- 1) omiaan aiheuttamaan pahennusta;
- 2) omiaan aiheuttamaan haittaa;
- 3) etunimeksi ilmeisen soveltumaton.

2 §

Etunimen harkinnanvaraiset edellytykset

Etunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka:

- 1) muodoltaan, sisällöltään ja kirjoitusasultaan vastaa vakiintunutta etunimikäytäntöä;
- 2) on vakiintunut samalle sukupuolelle;
- 3) ei ole ilmeisen sukunimityyppinen.

Alaikäisen lapsen ensimmäiseksi etunimeksi ei voida kuin erityisestä syystä hyväksyä nimeä, joka on nimensaajan elossa olevalla sisaruksella tai puolisisaruksella ensimmäisenä nimenä, eikä poika- tai tytär-loppuista tai vastaavalla tavalla muodostettua nimeä.

3 §

Poikkeusperusteet

Etunimi, joka ei täytä 2 §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä, voidaan kuitenkin hyväksyä:

- 1) jos nimi on väestötietojärjestelmän tietojen mukaan jo käytössä nimensaajan kanssa samaa sukupuolta olevalla viidellä elossa olevalla henkilöllä;

2) jos henkilöllä kansalaisuutensa, perhesuhteidensa tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella on yhteys vieraaseen valtioon ja esitetty etunimi vastaa kyseisessä valtiossa vakiintunutta etunimikäytäntöä;

3) uskonnollisen tavan vuoksi;

4) jos siihen harkitaan olevan muu erityinen syy.

2 luku

Sukunimi

4 §

Sukunimivelvoite sekä sukunimen muuttaminen ja yhdistäminen

Jokaisella tulee olla sukunimi.

Sukunimi voidaan muuttaa sukunimeksi, joka ei ole käytössä (*uudissukunimi*), tai toiseksi käytössä olevaksi sukunimeksi tai yhdistää toiseen sukunimeen. Sukunimen muuttamisesta ja yhdistämisestä säädetään jäljempänä.

5 §

Sukunimiyhdistelmä

Kahdesta eri sukunimestä, joiden käyttämiseen henkilöllä on tässä laissa säädetty oikeus, voidaan muodostaa sukunimiyhdistelmä. Sukunimiä ei voi yhdistää kahta enempää. Sukunimet yhdistetään yhdysmerkillä tai kirjoitetaan erilleen. Sukunimien järjestys ja yhdysmerkin käyttö on valittava yhdistelmää muodostettaessa.

6 §

Lapsen sukunimen määräytyminen

Jos vanhemmilla on lapsen nimeä ilmoitettaessa yhteinen sukunimi tai yhteinen sukunimiyhdistelmä, lapsi saa tämän sukunimen tai sukunimiyhdistelmän.

Jos vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä eikä yhteistä sukunimiyhdistelmää, lapsi saa saman sukunimen tai sukunimiyhdistelmän kuin on hänen täyssisaruksellaan, joka on vanhempien yhteisessä huollossa.

Jos lapsella on hänen nimeään ilmoitettaessa yksi vanhempi, lapsi saa tämän sukunimen tai sukunimiyhdistelmän.

Muissa kuin 1—3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa lapsen sukunimeksi voidaan valita jommankumman vanhemman sukunimi tai vanhempien sukunimistä muodostettu sukunimiyhdistelmä.

Lapsen sukunimeksi voidaan 1—4 momentissa säädetyn estämättä valita vanhemman tai isovanhemman nimestä tai näiden molempien nimistä muodostettu sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, jos vanhemmalla on kansalaisuutensa, avioliittonsa tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon ja vanhempien ilmoittama sukunimi vastaa tässä valtiossa noudatettua nimikäytäntöä.

7 §

Vanhemman sukunimiyhdistelmän antaminen lapselle

Jos vanhemmalla on sukunimiyhdistelmä, lapselle voidaan 6 §:n 4 momentissa tarkoitetussa tilanteessa antaa:

- 1) vanhemman sukunimiyhdistelmä sellaisenaan;
- 2) vanhemman sukunimiyhdistelmän yksi sukunimi sellaisenaan taikka yhdistettynä toisen vanhemman sukunimeen tai toisen vanhemman sukunimiyhdistelmän yhteen sukunimeen.

8 §

Alaikäisen sukunimen määräytyminen adoption perusteella

Adoptiolapsen sukunimen määräytymiseen sovelletaan, mitä lapsen sukunimen määräytymisestä 6 ja 7 §:ssä säädetään.

Adoptiolapsi voi kuitenkin säilyttää oman sukunimensä sellaisenaan tai sukunimiyhdistelmän yhtenä sukunimenä. Sukunimi, jonka lapsi on säilyttänyt, ei siirry hänen sisarukselleen.

9 §

Sukunimen säilyttäminen vihittäessä

Kummallakin puolisoilla säilyy vihittäessä se sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, joka hänellä oli avioliittoon mennessään, elleivät puoliset muuta sovi.

10 §

Puolisoiden yhteinen sukunimi ja sukunimiyhdistelmä

Avioliittoon aikovat voivat yhdessä päättää, että he ottavat vihittäessä yhteisen sukunimen tai yhteisen sukunimiyhdistelmän. Yhteiseksi sukunimeksi tai yhteisen sukunimiyhdistelmän osaksi voidaan ottaa se sukunimi, joka jommallakummalla heistä on pyydettyä avioliiton esteiden tutkintaa tai viimeksi oli naimattomana ollessaan.

Yhteiseksi sukunimeksi voidaan ottaa myös yksi sukunimi jommankumman puolison sukunimiyhdistelmästä. Yhteiseksi sukunimiyhdistelmäksi voidaan ottaa myös jommankumman puolison sukunimiyhdistelmä sellaisenaan.

11 §

Puolison sukunimen tai sukunimiyhdistelmän yhden sukunimen ottaminen

Jos avioliittoon aikovat eivät ota 10 §:ssä tarkoitettua yhteistä sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää, avioliittoon aikova voi puolisonsa suostumuksella muodostaa sukunimiyhdistelmän omasta sukunimestään tai oman sukunimiyhdistelmänsä yhdestä sukunimestä ja puolisonsa sukunimestä tai puolison sukunimiyhdistelmän yhdestä sukunimestä. Avioliittoon aikova voi puolisonsa suostumuksella ottaa sukunimekseen myös puolisonsa sukunimiyhdistelmän yhden sukunimen.

12 §

Puolison sukunimen siirtymisen edellytykset

Sukunimen, joka 11 §:ssä tarkoitettulla tavalla siirtyy puolison sukunimeksi tai sukunimiyhdistelmän yhdeksi sukunimeksi, tulee olla toisella puolisollla pyydettyäessä avioliiton esteiden tutkintaa tai hänen viimeksi naimattomana ollessaan, ja hänen tulee säilyttää tai ottaa se käyttöön avioliittoa solmittaessa.

13 §

Aiemmalta puolisolta saatu sukunimi

Aiemmalta puolisolta saatua sukunimeä ei voi siirtää uudelle puolisolle sukunimeksi tai sukunimiyhdistelmän yhdeksi sukunimeksi. Myöskään aiemmalta puolisolta saatua sukunimiyhdistelmää ei voi siirtää uudelle puolisolle.

14 §

Yhteisen tai puolison sukunimen ottaminen avioliiton aikana

Muutettaessa sukunimeä avioliiton aikana sovelletaan, mitä 10—13 §:ssä säädetään avioliittoon aikovien nimivaihtoehtoista.

Jos puoliso on muuttanut sukunimeään avioliiton esteiden tutkimisen jälkeen, hän voi siirtää toiselle puolisolle vain sen nimen tai nimiyhdistelmän, joka hänellä on I momentissa tarkoitettua hakemusta tehtäessä.

15 §

Sukunimiyhdistelmästä luopuminen

Sukunimiyhdistelmään kuuluvasta sukunimestä saa luopua.

16 §

Sukunimen muuttaminen käytössä olevaksi sukunimeksi

Sukunimi voidaan muuttaa toiseksi väestötietojärjestelmän mukaan elossa olevan henkilön käytössä olevaksi sukunimeksi vain, jos:

- 1) hakija osoittaa haetun sukunimen kuuluneen hänelle tai hänen esivanhemmalleen korkeintaan viidennessä polvessa hakijasta luettuna;
- 2) kyse on hakijan käytössä olevan vierasperäisen sukunimen kirjoitusasun muuttamisesta tai lyhentämisestä helpommin käytettävissä olevaan muotoon;
- 3) haettu sukunimi on käytössä hakijan avopuolisolla, jonka kanssa hakija on asunut yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta tai avopuolisolla on tai on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi, ja jos avopuoliso antaa suostumuksensa nimen ottamiselle;
- 4) haettu sukunimi on käytössä hakijan lapsella tai sisaruksella ja hakija saa suostumuksen kaikilta väestötietojärjestelmään merkityiltä haetun sukunimen kantajilta;
- 5) haettu sukunimi on käytössä hakijan sijaisvanhemmalla ja sijaisvanhempi antaa suostumuksensa nimen ottamiselle;
- 6) hakijan esittämän sukunimen ottamista on perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten tai muun erityisen painavan syyn johdosta pidettävä muutoin erityisen perusteltuna.

17 §

Uudissukunimen ehdottomat edellytykset

Uudissukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka ei ole:

- 1) omiaan aiheuttamaan pahennusta;
- 2) omiaan aiheuttamaan haittaa;
- 3) sukunimeksi ilmeisen soveltumaton.

18 §

Uudissukunimen hyväksymisen harkinnanvaraiset edellytykset

Ilman erityistä syytä uudissukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka:

- 1) muodoltaan, sisällöltään ja kirjoitusasultaan vastaa kotimaista sukunimikäytäntöä;
- 2) ei ole vakiintunut tietyille yleisesti tunnetulle ja historiallisesti merkittävälle kotimaiselle tai ulkomaiselle suvulle;
- 3) ei ole ilmeisen etunimityyppinen;
- 4) ei koostu kahdesta tai useammasta erilleen kirjoitetusta nimestä tai nimen osasta.

19 §

Suojatut tunnuksset

Ilman erityistä syytä uudissukunimeksi voidaan hyväksyä vain nimi, joka ei ole sekoitettavissa:

- 1) valtakunnallisesti tunnetun säätiön, yhdistyksen tai muun yhteisön nimeen;
- 2) rekisteröityyn toiminimeen tai tavaramerkkiin taikka muuhun elinkeinotoiminnassa käytettyyn suojattuun tunnukseen;
- 3) kansallisesti tai kansainvälisesti yleisesti tunnettuun taiteilijanimeen.

Mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, ei sovelleta asunto-osakeyhtiön toiminimeen.

Suojatuksi tunnukseksi ei uudissukunimen hyväksyttävyyttä arvioitaessa katsota yleistä paikannimeä tai yleiskielistä sanaa.

20 §

Erityiset syyt uudissukunimen hyväksymiselle

Uudissukunimi voidaan hyväksyä erityisestä syystä, vaikka 18 §:ssä säädetty edellytykset eivät täyty, jos:

- 1) hakija osoittaa haetun sukunimen kuuluneen hänelle tai hänen esivanhemmalleen korkeintaan viidennessä polvessa hakijasta luettuna;
- 2) kyse on hakijan käytössä olevan vierasperäisen sukunimen kirjoitusasun muuttamisesta tai lyhentämisestä helpommin käytettävissä olevaan muotoon;
- 3) hakijalla on kansalaisuutensa, avioliittonsa tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella yhteys vieraaseen valtioon ja hakijan esittämä uusi sukunimi vastaa kyseisessä valtiossa noudatettua nimikäytäntöä;
- 4) se on perusteltua uskonnollisen tavan vuoksi;
- 5) hakijan esittämän uudissukunimen ottamista on pidettävä muutoin erityisen perusteltuna.

Uudissukunimi voidaan hyväksyä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta erityisestä syystä myös silloin, kun 19 §:ssä säädetty edellytykset eivät täyty. Nimen hyväksymiselle on erityinen syy lisäksi, jos hakija saa suojatun tunnuksen haltijalta suostumuksen nimenmuutokselle.

3 luku

Nimiviranomaiset ja menettelysäännökset

21 §

Nimiviranomaiset

Etu- ja sukunimeä koskevat asiat ratkaisee se maistraatti, jonka toimialueella on hakijan kotikunta tai väestökirjanpitokunta. Ilmoitus tai hakemus voidaan toimittaa mille tahansa maistraatille. Mitä tässä laissa säädetään maistraatista, koskee Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirastoa. Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan säätää edellä säädetystä poikkeavasta toimivallan jakautumisesta maistraattien kesken.

Tuomioistuin voi adoption vahvistamisen yhteydessä antaa päätöksen alaikäisen adoptiolapsen sukunimestä.

Erityisenä asiantuntijaviranomaisena lain soveltamista koskevissa kysymyksissä toimii nimilautakunta, jonka oikeusministeriö asettaa. Säännökset lautakunnan kokoonpanosta ja tehtävistä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi antaa säännöksiä lausuntokäsittelyssä sovellettavasta menettelystä.

22 §

Etunimen ilmoittaminen

Huoltajan on ilmoitettava lapsen etunimi maistraatille kolmen kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Ilmoituksen voi tehdä myös sille evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakunnalle, jonka jäsen lapsi on. Ilmoituksen vastaanottajan on selvitettävä ilmoitetun etunimen lainmukaisuus. Jos on syytä epäillä nimen lainmukaisuutta, nimi ei ole ennestään käytössä tai nimeä ei voida hyväksyä, seurakunnan on viipymättä siirrettävä asia maistraatin ratkaistavaksi.

Jos henkilöllä ei muussa kuin 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa ole etunimeä silloin, kun hänet Suomessa merkitään väestötietojärjestelmään, hänen tai hänen huoltajansa on kuuden kuukauden kuluessa väestötietojärjestelmämerkinnän tekemisestä ilmoitettava maistraatille, minkä etunimen hän ottaa, ellei erityisistä syistä muuta johdu.

Jos ilmoitusta alaikäisen etunimestä ei ole tehty määräaikaan mennessä, maistraatti lähettää huoltajalle kehotuksen ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. Jos ilmoitusvelvollisuutta ei ole täytetty kohtuullisessa ajassa kehotuksesta, maistraatilla on velvollisuus ilmoittaa asiasta salsapitosäännösten estämättä sen kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka alueella lapsi asuu ja jonka tulee huolehtia nimen ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä.

23 §

Sukunimen ilmoittaminen

Huoltajan on ilmoitettava lapsen sukunimi maistraatille kolmen kuukauden kuluessa syntymästä. Ilmoituksen voi tehdä myös sille evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakunnalle, jonka jäsen lapsi on. Ilmoituksen vastaanottajan on selvitettävä nimen lainmukaisuus. Jos on syytä epäillä ilmoitetun sukunimen tai sukunimiyhdistelmän lainmukaisuutta, il-

moitettua sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää ei voida hyväksyä tai ilmoitettu sukunimi tai sukunimiyhdistelmä on 6 §:n 5 momentissa tarkoitettu, seurakunnan on siirrettävä asia viipymättä maistraatin ratkaistavaksi.

Jos henkilöllä ei muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa ole sukunimeä silloin, kun hänet Suomessa merkitään väestötietojärjestelmään, hänen tai hänen huoltajansa on kuuden kuukauden kuluessa väestötietojärjestelmämerkinnän tekemisestä ilmoitettava maistraatille, minkä sukunimen hän ottaa, ellei erityisistä syistä muuta johdu. Sukunimen tai sukunimiyhdistelmän määräytymiseen sovelletaan tällöin, mitä 6 ja 7 §:ssä säädetään.

Jos ilmoitusta alaikäisen sukunimestä ei ole tehty määräaikaan mennessä, maistraatti lähettää huoltajalle kehotuksen ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. Jos ilmoitusvelvollisuutta ei ole täytetty kohtuullisessa ajassa kehotuksesta, alaikäinen saa hänet synnyttäneen vanhemman sukunimen tai, ellei se ole tiedossa, hänen toisen vanhempansa sukunimen. Jos kummankaan vanhemman sukunimi ei ole tiedossa, maistraatilla on velvollisuus ilmoittaa asiasta salassapitosäännösten estämättä sen kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka alueella alaikäinen asuu ja jonka tulee huolehtia nimen ilmoitusvelvollisuuden täyttamisestä.

24 §

Sukunimen muuttaminen vihkimisen yhteydessä

Jos avioliittoon aikovat ovat päättäneet, että he ottavat avioituessaan 10—13 §:ssä tarkoitettua sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, heidän on ilmoitettava sukunimivalinnastaan pyytessään avioliiton esteiden tutkintaa. Jos avioliiton esteiden tutkintaa pyydetään evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakunnalta ja jos on syytä epäillä ilmoitetun nimen lainmukaisuutta tai ilmoitettua nimeä ei voida hyväksyä, seurakunnan on viipymättä siirrettävä asia maistraatin ratkaistavaksi.

Todistuksessa avioliiton esteiden tutkinnasta on todettava avioliittolain (234/1929) 13 §:ssä tarkoitettujen tietojen lisäksi valitun sukunimen lainmukaisuus.

Kumpikin puoliso saa vihittäessä säilyttää oman sukunimensä avioliiton esteiden tutkinnan yhteydessä tehdystä nimivalinnasta riippumatta.

25 §

Etu- tai sukunimen muuttaminen

Jollei nimiasia koske etu- tai sukunimeä, jonka voi saada 22—24 §:n perusteella ilmoitusmenettelyssä, maistraatille voidaan tehdä etu- tai sukunimen muuttamista koskeva hakemus.

26 §

Ilmoitus ja hakemus

Etu- tai sukunimeä koskeva ilmoitus ja hakemus on tehtävä kirjallisesti. Ilmoituksessa ja hakemuksessa on mainittava haluttu etu- tai sukunimi. Hakemuksessa tulee esittää perusteet uudelle etu- tai sukunimelle, ellei se ole ilmeisen tarpeeton.

Hakemus nimen muuttamiseksi on henkilökohtainen. Yhteisellä hakemuksella voidaan kuitenkin hakea samaa sukunimeä tai sukunimiyhdistelmää, jos hakijoina ovat puoliset tai 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettut avopuolisot. Lisäksi yhteisen hakemuksen voi tehdä vanhempi samassa taloudessa asuvan alaikäisen lapsensa kanssa.

27 §

Huostaanotetun lapsen nimiasian ratkaiseminen

Ennen huostaanotetun lapsen etu- tai sukunimeä koskevan asian ratkaisemista maistraatin on pyydettävä lausunto nimen muuttamisen edellytyksistä sen kunnan sosiaalihuollosta vastaavalta toimielimeltä, jonka huostassa lapsi on.

28 §

Ilmoitusten ja hakemusten maksuttomuus

Tämän lain mukaisten maistraatin suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992). Ilmoituksen käsittelystä ei peritä maksua.

Maksua ei kuitenkaan peritä sellaisesta hakemuksesta tehdystä päätöksestä, jonka tarkoituksena on, että:

- 1) alaikäinen lapsi saa molemmilla vanhemmillaan olevan sukunimen tai sukunimiyhdistelmän;
- 2) alaikäinen lapsi saa sen vanhempansa sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, jonka vanhemmuutta ei lapsen syntymän jälkeen nimeä ilmoitettaessa ollut vahvistettu;
- 3) alaikäinen lapsi saa adoption vahvistamisen jälkeen adoptiovanhempansa sukunimen tai sukunimiyhdistelmän;
- 4) alaikäinen lapsi saa isyyden kumoamisen jälkeen toisen vanhempansa sukunimen tai sukunimiyhdistelmän;
- 5) alaikäinen lapsi saa vanhempansa avioitumisen tai rekisteröidyn parisuhteen perusteella saaman sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, joka on molemmilla puolisoilla ja jonka ottamiseen puoliso antaa suostumuksensa;
- 6) alaikäinen lapsi 15 vuotta täytettyään luopuu sukunimiyhdistelmän toisesta sukunimestä;
- 7) hakija sukupuolen vahvistamisen yhteydessä tai sen jälkeen muuttaa etunimensä vastamaan sitä sukupuolta, joka hänelle on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) mukaan merkitty väestötietojärjestelmään.

29 §

Haetusta uudissukunimestä tiedottaminen sekä muistutuksen tekeminen

Jos maistraatti katsoo, ettei uudissukunimen hyväksymiselle ole estettä, sen on ennen nimen hyväksymistä tiedotettava haetusta uudissukunimestä julkaisemalla nimi verkkosivuillaan.

Sillä, joka katsoo, että hakija tulisi saamaan uudissukunimen vastoin 18 §:n 2 kohdassa tai 19 §:ssä säädettyä ja että hakemuksen hyväksyminen loukkaisi hänen oikeuttaan, on oikeus tehdä muistutus hakemuksen johdosta.

Muistutus on tehtävä maistraatille kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä, kun haetusta uudissukunimestä on tiedotettu. Muistutus, joka tehdään määräajan päättymisen jälkeen, voidaan kuitenkin ottaa huomioon, jollei asiaa ole vielä ratkaistu. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä verkkosivuilla julkaistavan tiedotteen sisällöstä.

30 §

Nimilautakunnan lausunto

Jollei hakemusta ole siirrettävä toiselle viranomaiselle, jätettävä tutkimatta tai heti hylättävä, maistraatin on pyydettävä nimilautakunnan lausunto, jos hakemus koskee:

1) etunimeä, jos on perusteltua aihetta epäillä, ettei nimi täytä 1—3 §:ssä säädettyjä edellytyksiä;

2) uudissukunimeä, ellei nimi ole ollut hakijalla aiemmin; tai

3) sukunimeä, joka on kuulunut hakijan esivanhemmalle ja jota koskeva myöhäisin asiakirjamerkintä on tehty ennen vuotta 1900.

Maistraatin tulee pyytää lausunto nimilautakunnalta etu- tai sukunimeä koskevassa asiassa muulloinkin, jos se katsoo, että siihen on erityinen syy.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan kuitenkin säätää, ettei nimilautakunnan lausuntoa pyydetä asetuksessa tarkemmin mainituista hakemuksista.

31 §

Nimiasian ratkaiseminen

Ilmoitukseen perustuva nimiasia, jota ei ole ratkaistu päätöksellä, katsotaan ratkaistuksi sinä päivänä, jona maistraatti tai seurakunta on tallentanut nimen väestötietojärjestelmään.

Hakemukseen perustuva nimiasia sekä sellainen nimeä koskeva ilmoitus, jota ei voida hyväksyä, ratkaistaan maistraatin päätöksellä. Jollei hakemuksesta ole tehty muistutusta, hyväksytty nimi on merkittävä viipymättä väestötietojärjestelmään.

Jos asiassa on pyydetty nimilautakunnan lausunto, maistraatin tekemä ratkaisu on lähetettävä tiedoksi nimilautakunnalle.

32 §

Tiedon korjaaminen ja muutoksenhaku

Maistraatin velvollisuudesta korjata väestötietojärjestelmään merkitty virheellinen tieto säädetään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa.

Maistraatin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätös nimeä koskevassa asiassa on lähetettävä tiedoksi nimilautakunnalle.

33 §

Sukunimen menettäminen

Jos joku on hakemuksesta saanut uuden sukunimen ja nimen käyttäminen olennaisesti loukkaa oikeutta 16 §:ssä, 18 §:n 2 kohdassa tai 19 §:ssä tarkoitettuun nimen tai tunnuksen suojaan, voi nimen kantaja tai tunnuksen haltija panna käräjäoikeudessa vireille kanteen sukunimen julistamiseksi menetetyksi. Kanne on nostettava viiden vuoden kuluessa siitä, kun sukunimi on merkitty väestötietojärjestelmään.

Se, jonka oikeus sukunimeen on 1 momentin nojalla julistettu menetetyksi, on velvollinen ottamaan takaisin aikaisemman sukunimensä.

4 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

34 §

Nimen määräytyminen

Nimen määräytymisellä tarkoitetaan tässä luvussa nimen saamista taikka nimen muuttumista syntymän, avioliiton solmimisen tai purkamisen taikka vanhemmuuden vahvistamisen tai kumoamisen taikka adoption taikka muutoin perhesuhteiden perusteella, kun nimen saaminen tai muuttuminen perustuu välittömästi lain säännökseen taikka toimivaltaiselle viranomaiselle tehtyyn ilmoitukseen ja asialla on liittymä vieraaseen valtioon.

35 §

Nimen määräytymiseen sovellettava laki

Jos henkilöllä, jonka nimen määräytymisestä on kysymys, on Suomessa asuinpaikka nimen määräytymisen perusteen syntyessä taikka nimeä koskevaa ilmoitusta tehtäessä, määräytyy nimi Suomen lain mukaan.

Jos henkilöllä, jonka nimen määräytymisestä on kysymys, ei ole asuinpaikkaa Suomessa 1 momentissa tarkoitettuna ajankohtana, määräytyy nimi sen valtion lain mukaan, jota toimivaltaisen viranomaisen on sovellettava siinä valtiossa, jossa henkilöllä sanottuna ajankohtana on asuinpaikka.

Suomen kansalaisella, jolla on asuinpaikka muussa valtiossa kuin Suomessa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa, on 2 momentin säännöksen estämättä oikeus vaatia, että nimen määräytymiseen sovelletaan Suomen lakia. Valtioneuvoston asetuksella säädetään viranomaisesta, jolle vaatimus osoitetaan.

Kun Suomen tuomioistuin vahvistaa adoption, määräytyy alaikäisen lapsen nimi Suomen lain mukaisesti.

Jos 1—4 momentin säännöksiä ei voida soveltaa, nimen määräytymiseen sovelletaan sen valtion lakia, johon asianomaisella kaikki seikat huomioon ottaen on läheisin yhteys.

36 §

Suomen viranomaisen toimivalta nimeä koskevassa asiassa

Nimi voidaan Suomessa muuttaa toiseksi Suomen viranomaisen päätöksellä, jos henkilöllä on Suomessa asuinpaikka. Nimen muuttamista koskeva asia voidaan tutkia Suomessa myös, jos henkilöllä ei ole Suomessa asuinpaikkaa, mutta hän on Suomen kansalainen ja hänellä on asuinpaikka muussa valtiossa kuin Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa.

Nimen menettämistä koskeva vaatimus voidaan tutkia Suomen tuomioistuimessa, jos vastajalla on täällä asuinpaikka.

Kun Suomen tuomioistuin vahvistaa adoption, se voi antaa päätöksen alaikäisen lapsen sukunimestä.

Nimi voidaan Suomessa muuttaa hakemuksesta toiseksi Suomen viranomaisen päätöksellä 1—3 momentissa tarkoitettujen tilanteiden lisäksi, jos asiaa ei voida ratkaista siinä vieraassa valtiossa, jossa hakijalla on asuinpaikka, ja asian ratkaisemiselle Suomessa on erittäin painava syy.

37 §

Vieraassa valtiossa vireillä olevan asian vaikutus

Jos vieraan valtion viranomaisessa on vireillä nimeä koskeva asia ja on ilmeistä, että asiassa annettava päätös tunnustetaan Suomessa, Suomen viranomaisen on keskeytettävä saman, täällä myöhemmin vireille tulleen asian käsittely, kunnes on selvitetty, tunnustetaanko vieraassa valtiossa annettu päätös täällä.

Suomen viranomaisen voi kuitenkin olla keskeyttämättä asian käsittelyä tai jatkaa keskeytetyn asian käsittelyä, jos osoitetaan, että ratkaisun saaminen muutoin kohtuuttomasti viivästyisi.

38 §

Sovellettava laki nimeä koskevassa asiassa

Asiassa, joka koskee nimen muuttamista tai nimen julistamista menetetyksi taikka sukunimeä vahvistettavan adoption yhteydessä, on sovellettava Suomen lakia.

39 §

Uuden nimen käyttöönoton pätevyys Suomessa

Uuden nimen käyttöönotto vieraassa valtiossa ilman viranomaisen päätöstä voidaan hyväksyä päteväksi Suomessa, jos nimen käyttöönotto oli sallittua siinä valtiossa, jossa asianomaisella henkilöllä käyttöönoton hetkellä oli asuinpaikka.

40 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen

Vieraassa valtiossa annettu lainvoimainen päätös, jolla nimi on muutettu toiseksi tai julistettu menetetyksi, tunnustetaan ilman eri vahvistusta päteväksi Suomessa, jos päätöksen on antanut sen valtion viranomainen, jossa henkilöllä päätöksen antamisen hetkellä oli asuin- tai kotipaikka tai jos päätös tunnustetaan päteväksi kyseisessä valtiossa.

Päätös tunnustetaan Suomessa päteväksi myös silloin, kun päätöksen on antanut sen valtion viranomainen, jonka kansalainen henkilö oli päätöksen antamisen hetkellä.

41 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamatta jättäminen

Vieraassa valtiossa annettua, nimeä koskevaa päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta päteväksi Suomessa, jos:

1) päätöksen antaneen vieraan valtion viranomaisen toimivalta ei perustunut kenenkään osapuolen asuin- tai kotipaikkaan, kansalaisuuteen tai muuhun sellaiseen liittymään, joka huomiioon ottaen viranomaisella olisi ollut perusteltu syy ottaa asia käsiteltäväkseen;

2) saman asian käsittely on vireillä Suomessa ja asia oli Suomessa pantu vireille ennen ulkomailla annettuun päätökseen johtanutta menettelyä;

3) päätös on ristiriidassa samasta asiasta Suomessa annetun päätöksen kanssa ja asia oli Suomessa pantu vireille ennen ulkomailla annettuun päätökseen johtanutta menettelyä;

4) päätös on ristiriidassa samasta asiasta ulkomailla annetun päätöksen kanssa, joka oli annettu aikaisemmin vireille pannussa menettelyssä ja joka tunnustetaan päteväksi Suomessa; taikka

5) jos päätös on annettu menettelyssä, joka on vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita, tai jos päätöksen tunnustaminen johtaisi tulokseen, joka on Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen.

42 §

Vieraan valtion lain soveltamatta jättäminen

Vieraan valtion lakia, joka koskee nimen määräytymistä tai uuden nimen käyttöönottoa ilman viranomaisen antamaa päätöstä, ei sovelleta, jos lain soveltaminen johtaisi tulokseen, joka on Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen.

5 luku

Erinäiset säännökset

43 §

Puhevalta nimeä koskevassa asiassa

Puhevalta alaikäisen nimeä koskevassa asiassa on hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan.

Jos täysi-ikäinen henkilö ei kykene ymmärtämään nimiasian merkitystä tai ilmaisemaan tahtoaan, hänen puhevaltaansa nimeä koskevassa asiassa käyttää holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 29 §:n 2 momentissa tarkoitettu edunvalvoja.

44 §

Alaikäisen itsemääräämisoikeus

Jos alaikäinen on täyttänyt 15 vuotta, hän käyttää itsenäisesti puhevaltaa huoltajansa tai muun laillisen edustajansa ohella. Jos 15 vuotta täyttänyt alaikäinen ja huoltaja tai muu laillinen edustaja ovat erimielisiä, on alaikäisen oma mielipide ratkaiseva. Asia voidaan ratkaista 15 vuotta täyttäneen aloitteesta huoltajaa tai muuta laillista edustajaa kuulematta, jos tätä ei tavoiteta.

Alaikäisen etu- tai sukunimeä ei voida muuttaa ilman hänen kirjallista suostumustaan, jos hän on täyttänyt 12 vuotta. Suostumus ei kuitenkaan ole tarpeen, jos alaikäinen ei mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi ymmärrä asian merkitystä tai jos hän ei kykene ilmaisemaan tahtoaan. Alaikäisen etu- tai sukunimeä ei myöskään voida muuttaa vastoin 12 vuotta nuoremman lapsen tahtoa, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota.

45 §

Alaikäisen nimen muuttamista koskevat rajoitukset

Alaikäisen nimen muuttamista ei ilman erityistä syytä voida hyväksyä, jos lapsen etu- tai sukunimeä on muutettu kolme kertaa ennen kuin hän täyttää 12 vuotta.

HE 104/2017 vp

Lapsen sukunimeä koskevaa muutosta ei ilman erityistä syytä voida hyväksyä, jos muutos johtaisi siihen, että lapsen nimiyhteys kumpaankin vanhempaan katkeaisi tai siihen että perheen alaikäisillä täyssisaruksilla olisi eri sukunimet.

Lapsen sukunimi voidaan muuttaa vanhemman sukunimeksi lapsen kuoleman jälkeen vain, jos vanhemmuus on tunnustamisen perusteella vahvistettu vasta sen jälkeen, kun lapsi on kuollut.

46 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä nimiasioissa tarvittavista asiakirjoista, jotka annetaan asianomaiseen tarkoitukseen vahvistetulla lomakkeella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään lisäksi viranomaisesta, joka vahvistaa lomakkeet.

6 luku

Voimaantulo

47 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 20   .
Tällä lailla kumotaan nimilaki (694/1985), jäljempänä *kumottu laki*.

48 §

Lain soveltaminen

Jollei jäljempänä toisin säädetä, ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleeseen nimiasiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Asiaan, jonka tuomioistuin on palauttanut maistraatille uudelleen käsiteltäväksi, sovelletaan kuitenkin tämän lain säännöksiä.

Sukunimen muuttamiseen vihittäessä sovelletaan kumottua lakia, jos avioliiton esteiden tutkintaa on pyydetty ennen tämän lain voimaantuloa.

49 §

Nimivelvoitteen täyttäminen

Tämän lain säännöksiä nimivelvoitteen täyttämistä sovelletaan myös silloin, kun nimivelvoitteen peruste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa. Tämän lain 22 §:n 2 momentissa ja 23 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräaika lasketaan tuolloin lain voimaantulopäivästä. Jos lapsi on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, nimivelvoitteen täyttämistä koskevaan määräaikaan sovelletaan kumottua lakia.

50 §

Henkilökohtaisessa käytössä olevat sukunimet

Kumotun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitetun yhteisen sukunimen ja henkilökohtaista käyttöä varten otetun sukunimen muodostamaa yhdistelmää pidetään lain voimaantulon jälkeen tämän lain 5 §:ssä tarkoitettuna sukunimiyhdistelmänä.

51 §

Nimilautakunnan jäsenten toimikausi

Tämän lain voimaan tullessa nimilautakunnan jäsenenä olevien toimikausi jatkuu sen määräajan loppuun, joksi heidät on määrätty.

52 §

Kansainvälistä yksityisoikeutta koskevat säännökset

Kumotun lain 6 luvun kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia säännöksiä nimen määräytymisestä ja vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta sovelletaan, jos nimen määräytymisen peruste on syntynyt, ilmoitus tehty taikka asia on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa.

53 §

Viittaukset aikaisempaan lakiin

Jos muualla lainsäädännössä viitataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen lakiin, sen asemesta sovelletaan tätä lakia.

2.

Laki

rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 8 §:n 4 momentti ja 9 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 4 momentti laissa 250/2016 ja 9 § laissa 391/2009, seuraavasti:

8 §

Laissa tai asetuksessa olevaa säännöstä, joka koskee aviopuolisoa, sovelletaan myös tässä laissa tarkoitettun parisuhteen osapuoleen, jollei toisin säädetä. Mitä nimilaisissa (694/1985) säädetään avioliittoon aikovista, sovelletaan myös Suomessa rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin heidän muuttaessaan parisuhteensa avioliitoksi. Nimeä koskevat ilmoitukset tehdään maistraatille samalla, kun tehdään ilmoitus rekisteröidyn parisuhteen muuttamisesta avioliitoksi.

9 §

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta isyyslain (11/2015) säännöksiä isyyden toteamisesta avioliiton perusteella eikä muitakaan sellaisia säännöksiä, jotka koskevat aviopuolisoa yksinomaan hänen sukupuolensa perusteella.

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta adoptiolain (22/2012) säännöksiä, jotka koskevat puolison oikeutta ottaa adoptiolapsi. Parisuhteen osapuoli voi kuitenkin adoptoida parisuhteen toisen osapuolen lapsen. Tällaiseen adoptioon sovelletaan, mitä adoptiolaisissa säädetään adoption edellytyksistä ja oikeusvaikutuksista silloin, kun adoptoitava on adoptionhakijan puolison lapsi.

Rekisteröidyn parisuhteen osapuoleen, joka on rekisteröidyn parisuhteen aikana yksin adoptoinut parisuhteen toisen osapuolen lapsen, ei sovelleta, mitä kotikuntalain (201/1994) 6 a §:ssä säädetään äidistä ja isästä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 20 ____ .

HE 104/2017 vp

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan parisuhteen osapuolen sukunimen muuttamista koskevaan hakemukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 19 päivänä syyskuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeusministeri Antti Häkkänen

2.

Laki

rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 8 §:n 4 momentti ja 9 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 4 momentti laissa 250/2016 ja 9 § laissa 391/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Laissa tai asetuksessa olevaa säännöstä, joka koskee aviopuolisoa, sovelletaan myös tässä laissa tarkoitetun parisuhteen osapuoleen, jollei toisin säädetä.

Laissa tai asetuksessa olevaa säännöstä, joka koskee aviopuolisoa, sovelletaan myös tässä laissa tarkoitetun parisuhteen osapuoleen, jollei toisin säädetä. *Mitä nimilaisissa (694/1985) säädetään avioliittoon aikovista, sovelletaan myös Suomessa rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin heidän muuttaessaan parisuhteensa avioliitoksi. Nimeä koskevat ilmoitukset tehdään maistraatille samalla, kun tehdään ilmoitus rekisteröidyn parisuhteen muuttamisesta avioliitoksi.*

9 §

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta isyyslain (700/1975) säännöksiä isyyden toteamisesta avioliiton perusteella eikä muitakaan sellaisia säännöksiä, jotka koskevat aviopuolisoa yksinomaan hänen sukupuolensa perusteella.

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta *nimilain (694/1985) säännöksiä puolison sukunimestä eikä lapseksiottamisesta annetun lain (153/1985) säännöksiä*, jotka koskevat puolison oikeutta ottaa ottolapsi. Parisuhteen

9 §

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta isyyslain (11/2015) säännöksiä isyyden toteamisesta avioliiton perusteella eikä muitakaan sellaisia säännöksiä, jotka koskevat aviopuolisoa yksinomaan hänen sukupuolensa perusteella.

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta *adoptiolain (22/2012) säännöksiä*, jotka koskevat puolison oikeutta ottaa *adoptiolapsi*. Parisuhteen osapuoli voi kuitenkin *adoptoida* parisuhteen toisen osapuolen lapsen. Tällai-

HE 104/2017 vp

Voimassa oleva laki

osapuoli voi kuitenkin ottaa ottolapsekseen parisuhteen toisen osapuolen lapsen. Tällaiseen lapseksiottamiseen sovelletaan, mitä lapseksiottamisesta annetussa laissa säädetään lapseksiottamisen edellytyksistä ja oikeusvaikutuksista silloin, kun lapseksi otettava on lapseksiottajan puolison lapsi.

Rekisteröidyn parisuhteen osapuoleen, joka on rekisteröidyn parisuhteen aikana yksin ottanut ottolapsekseen parisuhteen toisen osapuolen lapsen, ei sovelleta, mitä *uskonnonvapauslain (453/2003) 3 §:ssä säädetään äidistä ja mitä kotikuntalain (201/1994) 6 a §:ssä säädetään äidistä ja isästä.*

Ehdotus

seen *adoptioon* sovelletaan, mitä *adoptiolaisissa* säädetään *adoption* edellytyksistä ja oikeusvaikutuksista silloin, kun *adoptoitava* on *adoptionhakijan* puolison lapsi.

Rekisteröidyn parisuhteen osapuoleen, joka on rekisteröidyn parisuhteen aikana yksin *adoptoinut* parisuhteen toisen osapuolen lapsen, ei sovelleta, mitä kotikuntalain (201/1994) 6 a §:ssä säädetään äidistä ja isästä.

---

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan parisuhteen osapuolen sukunimen muuttamista koskevaan hakemukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.
